

**TÜRKİYE’NİN KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİNDE
YTB BURSLUSU ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YERİ:
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Hilal Delikkulak Sak

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2019

**TÜRKİYE’NİN KAMU DİPLOMASİSİ
FAALİYETLERİNDE YTB BURSLUSU
ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YERİ:
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Hilal DELİKKULAK SAK

T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2019

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hilal Delikkulak Sak tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği” başlıklı bu çalışma Eylül 2019 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Üye: Rukiye TINAS

(Danışman)

Üye:

ONAY

.../...../2019

İmza

Prof. Dr. Mesut ERŞAN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Hilal DELİKKULAK SAK
İMZA

ÖZET

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİNDE YTB BURSLUSU ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YERİ: ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

DELİKKULAK SAK, Hilal

Yüksek Lisans-2019

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Rukiye TINAS

Diplomasi, uluslararası ilişkilerde devletlerin birbirlerine uyguladıkları politikaların tümüne verilen addır. Gelişen teknoloji ve küreselleşme ile birlikte diplomasi kavramı da bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu bağlamda geleneksel yöntemler dışında araçlar geliştirilerek bu araçlar uluslararası ilişkilerin alanına dahil olmuştur. Yeni küresel düzende güç kelimesi bir kavram değişikliğine uğrayarak askeri gücün yanı sıra kültür de dış politika aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Halkların birbirini tanınması olarak nitelendirilen yumuşak güç kavramı uluslararası ilişkiler literatüründe önemli bir yere sahiptir. Yumuşak güç kavramı ilk kez Joseph Nye tarafından kullanılmıştır. Bu kavramın ortaya çıkması akıllı güç (smart power) kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Akıllı güç, askeri güç gibi sert güç uygulamaları ile kültür gibi yumuşak güç unsurlarının bir arada kullanılması anlamına gelmektedir.

21. yüzyılın önemli bir dış politika stratejisi olan akıllı güç uygulamaları halkların kalbini kazanarak ve bilinçaltını yönlendirerek başarılı olmaktadır. Bu noktadan hareketle kamu diplomasisi faaliyetlerinin yeni dünya düzeninde önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilmektedir. Yumuşak güç unsurları içerisinde uluslararası öğrenci programları ise son zamanlarda en çok dikkat çeken konular arasında gösterilmektedir.

Türkiye tarihi birikimi, kültürü ve konumu itibariyle stratejik güçlere sahip bir ülkedir. Tüm bu etmenler Türkiye'nin son zamanlarda uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilen bir eğitim merkezi haline gelmesine neden olmaktadır. Uluslararası öğrencilere yönelik burs faaliyetleri Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından projeler geliştirerek yürütülmektedir.

Bu çalışmada, 21. yüzyılın popüler konularından biri olan kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları incelenerek YTB burslusu uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye bakış açıları değerlendirilecektir. Çalışma kapsamında YTB'nin burs programının uluslararası öğrencilerin beklentileri ve kariyer planları ile uyumu sorgulanacaktır. Araştırma "Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde YTB burslusu uluslararası öğrencilerin yeri nedir?" temel sorusu etrafında şekillenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Uluslararası Öğrenciler, YTB

ABSTRACT

THE ROLE OF INTERNATIONAL STUDENTS RECEIVING YTB SCHOLARSHIPS IN TURKISH PUBLIC DIPLOMACY: THE CASE OF ESKISEHIR OSMANGAZI UNIVERSITY

DELİKKULAK SAK, Hilal

Master Degree-2019

Department of Political Science and Public Administration

Advisor: Assoc. Prof. Rukiye TINAS

Diplomacy is the name given to all policies applied by states to each other in international relations. The concept of diplomacy has entered into a process of transformation along with developing technology and globalization. In this context, by developing tools except traditional methods, these tools are included in the field of international relations. In the global order, ‘power’ has undertaken a change of concept besides military power as well as culture as a foreign policy tool.

The concept of soft power, which is considered to be the recognition of peoples, has an important place in the literature of international relations. The concept of soft power was first used by Joseph Nye. The emergence of this concept has led to the emergence of the concept of smart power. Smart power means the use of hard power applications such as military power and soft power elements such as culture.

Intelligent power practices, an important foreign policy strategy of the 21st century, succeed by winning the hearts of peoples and guiding the subconscious. From this point, it can be said that public diplomacy activities constitute an important place in the new world order. International student programs among soft power elements are the most noticeable topics in recent times.

Turkey is a country with strategic powers in terms of its historical accumulation, culture and location. All these factors have led Turkey to become a

preferred education center for international students recently. Scholarship activities for international students are carried out by the Foreign Turks and Relative Communities Presidency.

In this study, the perspectives of YTB scholarship student to Turkey will be evaluated in consideration of the Public diplomacy and soft power concepts, which are some of the popular topics of the 21st century. The compatibility of the scholarship program with the expectations and career plans of international students will be questioned within the scope of the study. The research fundamentally has been revolved around the question of "What is the place of YTB scholarship students for Turkish public diplomacy?".

Keywords: Public Diplomacy, Soft Power, International Students, YTB

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
EKLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xv
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	5
ARAŞTIRMANIN SORUNSALI.....	6
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	6
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI.....	7
ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ.....	8
ARAŞTIRMADA KULLANILAN KAYNAKLAR.....	9
ARAŞTIRMA PLANI.....	9

1. BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA KAVRAMLARI:

DİPLOMASİ-YUMUŞAK GÜÇ-KAMU DİPLOMASİSİ

1.1. DİPLOMASİ.....	12
1.2. YUMUŞAK GÜÇ.....	18
1.3. KAMU DİPLOMASİSİ.....	28

2. BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETİ ÖRNEĞİ:

EĞİTİMİN ULUSLARARASILAŞMASI

2.1. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNİN TARİHSEL SEYRİ.....	47
2.2. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI BURLU ÖĞRENCİLER.....	52
2.3. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNDE YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI (YTB)’NİN YERİ.....	55

3. BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİNDE

YTB BURLUSU ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YERİ:

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

3.1. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GENEL DURUMU.....	63
3.2. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI.....	65
3.3. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE ALGISI.....	68
SONUÇ.....	75
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	88

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Nye'a Göre Sert Güç ve Yumuşak Güç İlişkisi

Tablo 2: Sert Güç ve Yumuşak Güç Arasındaki Temel Farklar

Tablo 3: YTB'nin 2019 Yılında Uluslararası Öğrencilere Verdiği Burs Miktarları

Tablo 4: Mülakat Yapılan Uluslararası Öğrencilerin Uyrıkları

Tablo 5: Mülakat Yapılan Uluslararası Öğrencilerin Geldikleri Bölgeler

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde

Öğrenim Gören YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Tablosu

Ek 2: YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler ile Mülakat Soruları

Ek 3: YTB'de Çalışan Bir Yetkili ile Mülakat Soruları

Ek 4: YTB'de Çalışan Bir Yetkili ile Mülakat

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
BBC	British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)
BM	Birleşmiş Milletler
COMECON	Council for Mutual Economic Assistance (Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi)
COMINFORM	Communist Information Office (Komünist Enformasyon Bürosu)
DAAD	Alman Akademik Değişim Servisi (Deutscher Akademischer Austauschdienst)
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
FETÖ	Fetullahçı Terör Örgütü
IEE	Uluslararası Eğitim Enstitüsü (International Education Institute)
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
KDK	Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü
NATO	North Atlantic Treaty Organization

	(Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
S	Sayfa
TCS	Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı
THY	Türk Hava Yolları
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TÖMER	Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜRKSÖY	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
USIA	United States Information Agency (Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı)
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

ÖNSÖZ

İletişim insan doğası için en önemli ve vazgeçilmez şeydir. İnsanlar kendilerini karşısındakine doğru ifade edebilmek için ses tonu, giyim, jest ve mimik gibi çeşitli yollar kullanmaktadır. Devletler de böyledir; bir başka devletle iletişim kurmak istemektedir. Bu iletişimin kalıcı ve sağlıklı olması için karşısındaki devleti çeşitli yollarla etkilemektedir. Bu yollardan biri de kamu diplomasisi faaliyetleridir.

“Kamu diplomasisi” terimi 2000’li yıllarda disiplinler arası literatürde çok kullanılan kavramlardan biri olmuştur. Joseph Nye’in ortaya attığı “yumuşak güç” kavramı ile ilişkili olan kamu diplomasisi Türkiye Cumhuriyeti için oldukça yeni bir kavramdır.

Türkiye Cumhuriyeti hem tarihi ve kültürel birikimi hem de coğrafyası ile önemli kamu diplomasisi imkânlarına sahiptir. Kamu diplomasisinin öneminin özellikle 2000’li yıllarda artarak bu dönemde yeni kurumlar açılmıştır. Bu kurumlardan biri çok yönlü kamu diplomasisi uygulamaları yürüten Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)’dir. YTB hem yurt içinde hem de yurtdışında olmak üzere çalışmalar yapmakta olup yurtdışında yaşayan vatandaşlara, soydaş ve akraba topluluklara, uluslararası öğrencilere yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir.

Bu araştırmanın başlangıç noktası iletişim çağında güçlü bir Türkiye’nin “ülke markalaşması” stratejilerinin artmasıdır. Bu konu doğrultusunda yaptığım okumalar beni küresel dünyanın aktif konularından biri olan “kamu diplomasisi” kavramı ile karşılaştırdı. Kavramı araştırdıkça yumuşak güç ve uluslararası öğrenciler gibi başka kavramlarla karşılaştım. Nihai olarak kamu diplomasisi faaliyetlerinde uluslararası öğrencilerin önemini araştırarak öğrencilerin Türkiye algısını ölçmeye karar verdim. Bu çalışmayı hem okuma hem de yazma aşamasında büyük bir özveri ile tamamladım. Çalışma boyunca yaptığım araştırmalar sonucunda ise bilgi birikimimi ve literatüre olan ilgimi arttırmış bulunmaktayım.

Elbette akademik olarak beni ileriye taşımış olmasına rağmen tez yazım süreci oldukça zorlu ve yıpratıcı bir süreçti.

Bu zorlu tez yazma sürecinde bana daima destek olan sevgili eşime;

Hayallerimin peşinden koşarken bana güvenen; fikirlerime saygı duyan; beni hep destekleyen ve sevgiyle büyüten aileme;

Tez süresinde danışmanlığımı üstelene Sayın Rukiye Tınas'a;
Çalışmamın ana çerçevesini oluşturmamda etkili olan ve değerli görüşlerini benden esirgemeyen Sayın Haluk Karadağ'a;
Çalışmamın gidişatı ile ilgili yolumu aydınlatan YTB Eski Başkanı Sayın Mehmet Köse'ye;
Çalışmamda daha sağlıklı sonuçlara ulaşabilmem açısından önemli bir yer arz eden röportajı yaptığım YTB yetkililerine;
Çalışmamın uygulama bölümünde bana yardımcı olan uluslararası öğrencilere;
Gerek ders aşamasında gerekse tez sürecinde yanımda olan yüksek lisans arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

GİRİŞ

Güç kavramı uluslararası ilişkilerin çok tartışılan konularından biri olmuştur. Uluslararası ilişkiler disiplininde çeşitli dönemlerde farklı teorilerle açıklanan güç kavramı konjoktüre bağı olarak değişime uğramıştır. Bu değişim küreselleşmenin etkisiyle 1970'lerde başlamış olup günümüze kadar devam etmiştir.

Uluslararası ilişkilerdeki dönüşüm neticesinde ortaya “yumuşak güç” kavramı atılmıştır. Yumuşak güç karşısındaki etkileme ve ikna etmeye dayalı etkili bir iletişim sürecini içermektedir. Askeri ve ekonomik yaptırımlar yerine ortak değerleri ön plana çıkarmak; sosyal ve kültürel alanlarda bağ kurmak yumuşak gücün temel prensipleridir.

Yumuşak güç devletlerin kültürleri, eğitim imkânları, medya kuruluşları gibi unsurlarını konu almaktadır. Bu unsurların devlet politikası olarak yürütülmesi ise kamu diplomasisi faaliyetleri ile ifade edilmektedir.

“Yumuşak güç” kavramı ilk defa 1990 yılında Amerikalı Siyaset Bilimci Joseph S. Nye tarafından kullanılmıştır. Nye, yumuşak güç kavramını neo-liberal bir yaklaşım ile ele almıştır. Bu kavramın literatüre girmesi ile akıllı güç kavramı da uluslararası ilişkiler literatüründe kullanılmaya başlamıştır. Akıllı güç, sert güç ve yumuşak gücün bir arada kullanılmasıdır. Böylece yeni dönem diplomasi anlayışında klasik araçların yanı sıra yumuşak güç unsurları da kullanılmaya başlamıştır.

Nye yumuşak güç kavramını aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

“Sert güç başkalarının pozisyonunu değiştirebilmek için askerî veya ekonomik güç kullanarak havuç veya sopaya başvuran bir güç türü iken; yumuşak güç, bir ülkenin sahip olduğu değerler, refah seviyesi, fırsatlar vb. hususlar nedeniyle ona hayranlık duyan ülkelerin, o ülkeyi takip etmesi ve izlemesidir. Buradan hareketle yumuşak güç, herhangi açık bir tehdit veya değiş tokuş olmadan başkalarının davranışını ikna veya cazibe ile belirleme gücüdür. Ancak aktörler bunu yaparken para ya da baskı araçlarını kullanmayarak ortak değerlere çekme ve bu değerlere ulaşmaya katkıda bulunmanın doğruluğunun benimsetilmesini yegâne yol olarak görmektedirler.” (Nye, 2017)

“Yumuşak güç” sadece bir akademik terim olarak kalmayıp dış politikada aktif bir şekilde kullanılmıştır. Devletler arasındaki ilişkilerin inşa edilmesinde uluslararası şirketler, sivil toplum kuruluşları ve karşılıklı olarak milletler etkili olmaya başlamıştır. Devletler askeri kapasitelerini kullanmadan karşı taraftaki devlete ulaşmaya çalışmışlardır. Böylelikle uluslararası siyasette yeni alanlar açılmıştır. Bu dönemde coğrafyaların önemi artarak yurtiçindeki ve yurtdışındaki insan gücünün farkına varılmıştır. Tüm bunların neticesinde karşılıklı bağımlılık kavramı ortaya atılarak ekonomik ve kültürel entegrasyonlar yaşanmıştır. Bu süreçte devletler ortak çalışmalar ve projeler yürütmeye başlamıştır.

“Yumuşak güç” 1990’lı yıllardan sonra siyasetçiler tarafından kullanılan popüler bir kavram haline gelmiştir. Realist bakış açısına sahip siyaset bilimciler gücün otoriter etkisine vurgu yaparak askeri kapasite ve nüfus yoğunluğu gibi sert unsurları göz önünde bulundurmaktadır. Neo-liberal yaklaşımda yumuşak güç kavramı ile işbirliği, entegrasyon ve karşılıklı bağımlılık gibi ilkeler ilişkilendirilmektedir. Uluslararası sistemi sosyal bir yapı olarak gören konstrüktivizm ise, kimlik ve kültürün önemini vurgulayarak yumuşak güce yönelmektedirler (Özdemir, 2008).

21. yüzyıla gelindiğinde sınırların ortadan kalktığı ve disiplinler arası alanda fikir, kişi ve kurumların ön plana çıktığı bir sürece girilmiştir. Yumuşak gücün daha az maliyetle ve daha uzun vadeli sonuçlar ortaya koyduğu gözlemlenerek neredeyse diplomasinin temel taşı haline gelmiştir.

Sonuç olarak yumuşak güç etki potansiyeli yüksek bir olgu olarak uluslararası ilişkiler alanına girerek kazanım ve çoğalmaya odaklanmıştır. Yumuşak güç kavramının neticesinde bir faaliyet alanı olarak kamu diplomasisi devletlerin son zamanlarda yoğunlaştığı alanlardan biri haline gelmiştir. Birçok devlet kendini doğru ifade edebilmek ve diğer milletler üzerinde olumlu imaj bırakmak amacıyla kamu diplomasisi imkânlarını kullanmaktadır. Başka bir deyişle,

“Kamu diplomasisi, basitçe, bir hükümetin başka bir ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır. Hans Tuch’ın tanımıyla “kamu diplomasisi, kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir.” (Akçadağ, 15 Ocak 2019).

“Kamu diplomasisi” terimi ilk defa 1965 yılında Tufts Üniversitesi’nde Fletcher School of Law and Diplomacy’nin Dekanı Edmund Gullion tarafından kullanılmıştır (Karadağ, 2016: 3). Gullion kamu diplomasisi kavramını aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

“Halkların tutumunun, dış politikanın oluşumu ve yürütülmesine yaptığı etki ile ilişkilidir. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışındaki alanlarını kapsamaktadır: hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu sağlanması, özel kuruluşlarının diğer ülkelerinkilerle etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin aktarımı ve bunun politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim süreci gibi. (Akçadağ, 15 Ocak2019).

Kamu diplomasisi ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında kamu diplomasisinin çift yönlü bir iletişim süreci anlamına geldiği görülmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri ile diplomasiin klasik kalıpları dışında uygulamalara yer verilmektedir. Kamu diplomasisi devletlerin sadece devlet yetkilileriyle ya da siyasilerle muhatap olmadığı, ülke vatandaşlarının göz önünde bulundurulduğu ve faaliyetlere katıldığı bir süreci içermektedir.

Kamu diplomasisi geleneksel diplomasiye göre çok daha fazla aktör ve uygulama içermektedir. Bir ülkenin kültürü, yurtdışında yaşayan vatandaşları, üniversite değişim programları, coğrafi yakınlığı olan milletler ve akraba toplulukları kamu diplomasisinin uygulama alanına dahildir.

Günümüzde kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli uygulama alanlarından biri uluslararası öğrenci programlarıdır. Uluslararası öğrenci programları kültürel, akademik ve ekonomik olarak çok boyutlu bir faaliyet alanı olarak dikkat çekmektedir. Devletler bir yumuşak güç unsuru olarak uluslararası öğrenciler ile ilgili çalışmalar yürütmekte olup uluslararası eğitim alanında rekabetlerini arttırmışlardır.

Uluslararası öğrenci hareketliliği alanında Türkiye’nin ilk girişimleri Turgut Özal döneminde başlamıştır. Büyük Öğrenci Projesi kapsamında henüz Sovyet Rusya’dan ayrılan Türk Cumhuriyetleri’nden Türkiye’ye öğrenciler gelmiştir. Bu dönemde uluslararası öğrenciler aracılığıyla Türk Cumhuriyetleri ile ilişkileri geliştirerek Türkiye’yi tanıtmak amaçlanmıştır.

Uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetler 2010 yılında YTB'nin kurulmasıyla planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmeye başlamıştır. YTB Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler ile ilgilenerek Türkiye'yi uluslararası eğitimde bir cazibe merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca uluslararası öğrencileri burslandırma, kaliteli bir eğitim sunma, kültürel ve sosyal aktiviteler düzenleme gibi amaçlar doğrultusunda hareket etmektedir.

Sonuç olarak kamu diplomasisi kapsamında şüphesiz bir diğer vatandaşı etkileme ve olumlu imaj bırakma gibi amaçlar doğrultusunda faaliyetler yapılmaktadır. Son dönemde dünyada popüler hale gelen önemli bir yumuşak güç unsuru ise uluslararası öğrencilerdir. Devletler kendi ülkelerinde eğitim gören uluslararası öğrenciler aracılığıyla ülke markalaşması inşa etmektedirler.

Yumuşak güç, kamu diplomasisi ve uluslararası öğrenci hareketliliği üçgeninde Türkiye'ye bakıldığında tüm bu alanlarda büyük bir potansiyelinin var olduğundan söz edilebilmektedir. Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın kurulmasıyla sistematik bir zemine oturtulmuştur. YTB'nin burs programları ile birçok coğrafyadan farklı öğrencinin Türkiye'de eğitim görmesi sağlanmaktadır. Böylece Türkiye kendini uluslararası öğrenciler aracılığıyla dünyaya duyurmaktadır.

Yeni küresel sistemde devletler var olabilmek için yumuşak güç ve kamu diplomasisi gibi kavramlara önem vermektedir. Türkiye tarihi birikimi, kültürü ve konumu itibarıyla önemli stratejik güçlere sahip bir ülkedir. Bu açıdan Türkiye kamu diplomasisi imkânlarını iyi kullanabilmeli; güçlü ve etkili politikalar geliştirerek uluslararası öğrencilerin cazibe merkezi haline gelebilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin önemli bir yumuşak güç unsuru olan uluslararası öğrencilere yönelik potansiyelini ortaya koyarak Türkiye'nin başarılı bir politika yürütüp yürütmediğini tespit etmektir. Bu çalışma ile Türkiye'nin uluslararası öğrenci programlarına dikkat çekerek mezun olan öğrencilerle ilişkilerin devam etmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Daha önceki çalışmalarda kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları birlikte çalışılmıştır. Bu çalışmayla konuya ilişkin literatür genişletilmiş olup uluslararası öğrenci hareketliliğine odaklanılmıştır. Uluslararası öğrencilerin

devletler için bir yumuşak güç unsuru olduğunun altı çizilerek bu konuda sistemli bir politika geliştirmenin önemi vurgulanmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde önemli bir bütçe ayırdığı uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetlerinde başarılı olup olmadığını ortaya koyacaktır. Ayrıca Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye taraftarı bir grup oluşturmalarını amaçlayan YTB'nin burs programları kapsamındaki başarısı değerlendirilecektir.

Çalışmada öncelikle araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümde ayrıca araştırmanın örnekleme ve sınırlılıkları açıklanmıştır. Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde YTB burslusu uluslararası öğrenciler üzerine yazılan bu tezde mülakat tekniği kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Yukarıda belirtilmiş olduğu gibi günümüzde uluslararası ilişkilerde karar alma süreçleri çok yönlü bir hal almıştır. Karar alma süreçlerindeki hantallık ortadan kalkarak birçok yeni araç dış politika yapımında kullanılmaya başlanmıştır. Karar alma süreçlerini etkilemek dış politika yapımının sanatı haline gelmiştir. Yenedünya düzeninde devletler halkların kalbine dokunarak uluslararası üstünlüğü kazanmaktadır. Bu nedenle şüphesiz 21. yüzyılın önemli kavramlarından biri "kamu diplomasisi" olmuştur.

Kamu diplomasisi fikirleri etkileyerek ve gönülleri kazanarak ülkelerin taraftar kazanmalarıdır. Kamu diplomasisi faaliyetleri sistemli ve planlı bir şekilde yapıldığında geniş bir etki alanına sahiptir. Dünyada söz sahibi devletlerin üzerinde durdukları kamu diplomasisinin önemini Türkiye oldukça geç fark etmiştir. Türkiye uzun yıllar boyunca dış politika yapımında geleneksel yöntemleri kullanarak yumuşak güç unsurlarından yararlanamamıştır.

Bu araştırma ile Türkiye'de YTB burslusu olarak eğitim gören uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye bakış açıları ele alınacaktır. Öte yandan Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğindeki başarısı ortaya konulacaktır. Böylece önemli

bir kamu diplomasisi uygulama alanı olan uluslararası öğrenciler konusunda yürütülen programların durumu değerlendirilecektir.

ARAŞTIRMANIN SORUNSALI

Bu araştırmada “YTB burslu uluslararası öğrencilerin Türkiye’nin kamu diplomasisine katkısı nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Sorunsalımıza cevap niteliğindeki hipotezler aşağıdaki gibidir:

- Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde önemli araçlardan biri uluslararası öğrenci hareketliliğidir.
- Türkiye’deki uluslararası öğrenci programları Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından başarılı bir şekilde yürütülmektedir.
- YTB uluslararası öğrencilere sağladığı imkânlar ile Türkiye’yi uluslararası öğrencilerin cazibe merkezi haline getirmektedir.
- YTB’nin uluslararası öğrencilere verdiği burslar Türkiye’nin akademik alanda uluslararasılaşmasını sağlamaktadır.
- YTB burslu uluslararası öğrenciler Türkiye adına sempati diasporası oluşturmaktadır.
- Türkiye’de eğitim gören YTB burslu uluslararası öğrencilerin Türkiye’de elde ettiği tecrübeler mezuniyet sonrası Türkiye algısına etki etmektedir.
- YTB Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin hedef ve beklentilerini karşılamaktadır.
- YTB mezun olan uluslararası öğrenciler ile iletişim konusunda amacını yerine getirememektedir.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu çalışma genel olarak bir durum analizi olup YTB’nin uluslararası öğrenci programlarında başarılı olup olmadığını değerlendirmektedir. Bu temel amaç doğrultusunda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

(İİBF)'de 2010-2018 yılları arasında öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerle mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma yöntemi olarak bireysel ve yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak karşılaştırmalı, niteliksel ve çok boyutlu bir analiz yapılmıştır. Ayrıca söz konusu kurumun uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetlerine resmi internet sayfası üzerinden ulaşılarak sayısal ve söylemsel veriler üzerinden analizler yapılmıştır.

Araştırmanın tekniği olarak uluslararası öğrenciler ile mülakatlar telefon ve mail yoluyla yapılmıştır. Mülakatların gerçekleştirildiği tarihlerin yaz dönemi olması nedeniyle yüz yüze görüşmeler sağlanamamıştır. Ayrıca YTB'de çalışan bir yetkili ile görüşme sağlanarak konu ile ilgili farklı kaynaklardan bilgi toplanmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI

Türkiye farklı coğrafyalarda çeşitli kamu kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda yetkili bir kurum olan YTB lisans ve lisansüstü programları ile ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bu araştırmanın kapsamını Türkiye'de YTB burslusu olarak eğitim görmekte olan uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere araştırmanın sınırlılığı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)'de 2010-2018 yılları arasında eğitim gören YTB burslusu uluslararası öğrenciler olarak belirlenmiştir.

Daha geniş ölçekli sonuçlar elde etmek için Türkiye'de eğitim görmekte olan tüm YTB burslusu öğrenciler ile mülakat gerçekleştirilebilir. Ancak kişilere ulaşılmasında yaşanacak zorluklar ve sürenin kısıtlı olması göz önünde bulundurulduğunda doğru sonuca ulaşmak için bu sınırlandırılmalar uygun görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Türkiye küreselleşmenin etkisiyle 2000’li yıllardan sonra kamu diplomasisi faaliyetlerine daha fazla önem vermeye başlamıştır. Bu çerçevede var olan kurumlarını iyileştirerek kamu diplomasisi faaliyeti gösterecek yeni kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK), Yunus Emre Enstitüsü ve YTB bu alanda aktif çalışan kurumlardan bazılarıdır.

Bu çalışmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti’nin uluslararası öğrenciler ile ilgili faaliyetlerini yürütmekte olan YTB’nin burs verdiği uluslararası öğrencilerin tamamı oluşturmaktadır.

Tüm bu uluslararası öğrenciler arasından Osmangazi Üniversitesi İİBF’de öğrenim görmekte olan YTB burslusu öğrenciler örneklem olarak seçilmiştir. Öğrencilerin kişisel bilgileri Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı’ndan alınmıştır.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı’ndan elde edilen listeye göre Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF’de 71 uluslararası öğrenci mevcuttur. Bu öğrencilerle telefon veya mail yoluyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Ancak on kişiye hiçbir kaynaktan ulaşım sağlanamamıştır. Yedi kişi ise öğrenci değişim programları ile Türkiye dışında olduğu söyleyerek mülakat teklifini reddetmiştir. Öğrencilerden beş kişi çeşitli kişisel sebeplerle mülakat yapmak istememiştir. Geriye kalan 48 kişi ile çalışmanın metodolojisine uygun olarak mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında YTB burslusu uluslararası öğrenciler ile telefon veya e-mail yoluyla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca YTB’de çalışan bir yetkili ile yüz yüze mülakat gerçekleştirilerek başkanlığın uluslararası öğrencilere bakış açısı değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMADA KULLANILAN KAYNAKLAR

Araştırmaya başlarken yoğun bir literatür taraması yapılarak “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler” başlıklı konu çalışılmaya karar verilmiştir. Bu çerçevede alanında uzman kişilerin, akademisyenlerin ve siyasetçilerin kitapları, makaleleri ve röportajları incelenerek araştırmanın kaynaklarını oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında en çok yararlanılan kaynaklar Joseph Nye’nin “Yumuşak Güç” adlı eseri; Haluk Karadağ’ın “Kamu Diplomasisi” isimli kitabı; Muharrem Ekşi’nin “Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası” eseri; editörlüğünü Mehmet Şahin ve Senem Çevik’in yaptığı “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi” kitabı ve Emrah Aydemir’in “Kamu Diplomasisi” isimli eseri olmuştur.

ARAŞTIRMA PLANI

Başlığı “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği” olarak belirlenen araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde dış politika kavramları olan diplomasi, yumuşak güç ve kamu diplomasisi açıklanarak araştırmanın kavramsal çerçevesi belirlenmiştir. Bu bölümde yoğun bir literatür çalışması yapılmış olup yumuşak güç unsurları incelenmiştir. Ardından kamu diplomasisi kavramının kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilerek dünyadaki ve Türkiye’deki kamu diplomasisi örneklerine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası öğrenci hareketliliğinin kamu diplomasi açısından önemine değinilmiştir. Ardından Türkiye’deki uluslararası öğrenci programlarının tarihsel seyri incelenerek Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)’nin uluslararası öğrenci programlarındaki rolü ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümünde ise elde edilen veriler araştırmanın yöntemine uygun olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak sonuç bölümüne yer verilerek elde edilen bulgular araştırmanın yöntemine uygun olarak analiz edilerek önerilerde bulunulmuştur.

1. BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA KAVRAMLARI:

DİPLOMASİ-YUMUŞAK GÜÇ-KAMU DİPLOMASİSİ

En sade tanımıyla bir devletin sınırları ötesinde uyguladığı politikaya “dış politika” denir. Devletlerin diğer devletlerle yürüttüğü ilişkilerdeki tutum ve davranışlarının tümüdür. Bu tutum ve davranışlar siyaset, ekonomi, güvenlik ve hukuk gibi unsurlardan oluşmaktadır. Yani uluslararası alanda devletlerin birbirlerine karşı yürüttüğü siyasi, ekonomik, askeri ve hukuki faaliyetler dış politikayı oluşturmaktadır.

Dış politikanın önemi özellikle I. Dünya Savaşı’ndan sonra fark edilmeye başlanmıştır. Öncesinde devletlerarası ilişkilerde hükümdarların veya monarşilerin sözü geçmekteydi. I. Dünya Savaşı’ndan sonra yeni devletler ortaya çıkarak uluslararası sistemde değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler ise en çok devletlerin dış politika anlayışlarını etkilemiştir. Bu tarihten itibaren dış politikanın ne olduğu, nasıl yönetildiği ve dış politika araçlarının neler olduğu gibi konulara odaklanılmıştır.

Sonuç olarak dış politika, devletlerin uluslararası politikada nasıl hareket edeceğinin sınırlarını çizer. Bir başka deyişle dış politika, devletlerin uluslararası ilişkilerdeki hedeflerini belirler. Dış politika yapımında ekonomi, askeri güç ve diplomasi gibi çeşitli yöntemler uygulanabilmektedir.

Bu bölümde dış politikanın temel kavramlarından olan diplomasi, yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları ele alınmıştır. Bahsi geçen kavramlar uluslararası ilişkiler yaklaşımları çerçevesinde kuramsal bir zemine oturtulmuştur. Bu bölümde ayrıca dünyadaki kamu diplomasisi uygulamalarına değinilerek Türkiye’de kamu diplomasisi alanında çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar incelenmiştir.

1.1. DİPLOMASİ

Bir yerde birden fazla aktörün olmasının en doğal sonucu, bu aktörlerin ilişki içinde olmasıdır. Bu önerme devletler düzeyinde düşünüldüğünde devletlerin birbirleriyle sürekli iletişim halinde olması diplomasi kavramını ortaya çıkarmaktadır. Diplomasi uluslararası ilişkiler alanında temel kavramlardan biri olup literatürde sık sık kullanılmaktadır.

Diplomasi dış politikanın içinde incelenen bir kavram olmasına rağmen çoğunlukla bu iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır. Oysa diplomasi bir dış politika tekniğidir. Bir İngiliz diplomatı olan Sir Victor Wellesley diplomasi ve dış politika kavramları arasındaki farkı şu şekilde ifade etmiştir:

“Diplomasi politika değil, politikayı uygulayan bir vasıta. Bu iki unsur birbirini tamamlar zira biri diğerrinin işbirliği olmadan harekete geçemez. Diplomasi dış politikadan bağımsız bir mevcudiyete sahip değildir, fakat her ikisi birlikte tek bir icra politikası oluşturur; politika stratejiyi yapar, diplomasi ise taktikleri.” (Güneş, 29 Mart 2019)

Christopher Hill'e göre dış politika, uluslararası ilişkilerde bağımsız bir aktörün genellikle devletin yürüttüğü resmi dış ilişkilerinin toplamı iken; diplomasi uluslararası politikanın ve dış politikanın aracıdır. Bu görüş dar anlamda bir dış politika tanımı yapmaktadır. Geniş anlamda ise Steve Smith bir dış politika tanımlaması yapmış ve dış politikayı devlet davranışı olarak ele almıştır. Bir diğer deyişle dış politika, devletlerin politikasıdır. (Ekşi, 2018: 80)

Diplomasi, bir devletin diğer bir devlet ile iletişim haline geçmesidir. Bir devletin muhatap aldığı devlet sayısı birden fazla olabilmektedir. Ya da karşı taraftaki devlet ile birkaç tane devlet iletişime geçebilmektedir. Yani uluslararası alanda devletlerin etkileşime geçtiği herhangi bir durum diplomasiyi başlatmaktadır.

Diplomasi uzun yıllar ihmal edilmiş olup dış politika ve uluslararası ilişkiler kavramlarıyla aynı anlamda kullanmıştır. Diplomasiyi, İngiliz Okulu kuramsallaştırma çabasına girişmiştir. Bu çerçevede Christian Reus-Smit ve Iver Neumann diplomasiyi, sosyal pratiklere gömülü ve bu pratiklerin sosyalleşme işlevleriyle diplomasinin uluslararası toplumu yeniden üretmesi olarak

kavramsallaştırmışlardır. Jonsson ve Hall da diplomasiyi bu çerçevede ele almışlardır. Ayrıca diplomasinin, uluslararası toplumun bir kurumu olarak da görülebileceğini ileri sürmüşlerdir. Nihai olarak diplomasiyi iletişim, temsil ve uluslararası toplumu yeniden üreten bir yaklaşımla ortaya koymuşlardır (Ekşi, 2018: 71).

Uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde farklı görüşlerin farklı diplomasi tanımları olmuştur. Örneğin dünya politikalarını sosyal boyutlarıyla inceleyen bir yaklaşım olan konstrüktivizm veya sosyal inşacılık, diplomasiyi uluslararası ilişkilerin bir parçası olarak ele almış ve kendi dilini ürettiğini söylemiştir. Öte yandan temel varsayımı, uluslararası siyaseti güç ve çıkar mücadelesi olarak kabul eden realizmin diplomasi tanımı ise Morgenthau'nun ortaya koyduğu savaş ve diplomasi gibi iki kategori üzerinden olmuştur. Raymond Aron da diplomasiyi Morgenthau ile aynı paralelde ele almıştır. Haluk Karadağ'ın (2016) belirttiği gibi, realist bakış açısına sahip olan Raymond Aron ise Barış ve Savaş: Uluslararası İlişkiler Teorisi adlı eserinde diplomasiyi kuvvet kullanmadan ikna etme sanatı ve asgari maliyetle mağlup etme stratejisi olarak ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre diplomasi, savaş harici ortamı ifade etmekte ve uluslararası ilişkilerde barışçıl yöntemlerin kullanıldığı bir araç haline gelmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK)'nın diplomasi tanımı ise şöyledir:

“Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk; güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik.” (Türk Dil Kurumu, 21 Mayıs 2018)

Tarihsel olarak diplomasinin gelişimine bakıldığında 5. yüzyılda Antik Yunan şehir devletlerindeki yapılanmanın diplomasiye işaret ettiği söylenebilmektedir. Tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşması aynı zamanda ilk yazılı diplomasi örneğidir. Diplomasi literatürünün başlaması ise 1436 yılında Bernard de Rosier'in “Short Treatise About Ambassadors” isimli eseri ile olmuştur (Ekşi, 2018: 74).

Modern anlamda diplomasinin ise İtalya'da küçük şehir devletlerinde doğduğu kabul edilmektedir. Özellikle Venedik'in diğer devletler ile kurduğu ticari ilişkiler diplomasinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Daha sonraki yıllarda

devletlerin elçiler vasıtasıyla diğer bir devletle ilişki kurma süreci başlamış ve bu elçiler o ülkedeki anılarını kaydetmişlerdir. Böylelikle diplomasi alanındaki çalışmalar daha bir bilim dalı olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Diplomasi ile ilgili yüzyıllar boyunca birçok tanım yapılmıştır. Bunun nedeni dünya düzeninin değişmesiyle birlikte diplomasi de dönüşüm geçirmiş olmasıdır. Harold Nicolson (1970) eski diplomasiyi gizli diplomasi olarak tanımlarken, günümüzde bu tanım geçerli olmamaktadır. Bunun nedeni ise diplomasi artık yeni araç ve yöntemler içermesi ve iletişim faaliyetleri içerisinde dönüşmesidir.

17. yüzyılda diplomasi sadece devletlerarası yürütülen bir olgu olmaktan çıkmış ve kamuoyu da dış politikada dikkate alınmaya başlanmıştır. 17. yüzyılda diplomasi bu değişimi neticesinde Fransa’da Kardinal Richelieu, ilk kez dışişleri bakanlığını kurmuştur. Böylece dış politikada kamuoyunun önemine dikkat çeken ilk kişi olmuştur. Fransa’daki bu yapılanma kamuoyunu yönlendirebilmek amacıyla ilk kez bir iç propaganda sisteminin oluşturulduğu anlamına gelmektedir (Ekşi, 2018: 75).

Fransız bir diplomat olan François de Cailleres diplomasiyi bir müzakere sanatı olarak tanımlamıştır. Ona göre diplomasi, dış ilişkilerin yönetimi ve devletin bekası için zorunlu bir faaliyettir (Çatal, 2015: 7).

İngiltere’de ise dış işleri gibi diplomasi yürütecek olan somut kurumlar Fransa’ya göre daha geç bir tarihte açılmıştır. Ne var ki İngiliz filozof Edmund Burke diplomasiyi bugünkü anlamında ilk kez kullanan isim olmuştur. 18. yüzyılda yaptığı tanıma göre diplomasi uluslararası ilişkilerin yönetimidir (Karagöz, 2016: 7).

İngiliz bir diplomat olan Ernest Satow, 1917 yılında yayınlanan “Guide to Diplomatic Practice” adlı eserinde diplomasiyi devletlerarasındaki resmi ilişkilerin yürütülmesinde uygulanan zekâ ve incelik olarak tanımlamıştır. Diplomasi devletin olmazsa olmaz bir unsuru olduğunu belirtmiş ve diplomasi devletin yönetiminde bir aracı olarak gizli yürütülmesi gerektiğini yazmıştır (Ekşi, 2018: 76).

Diplomasi ile ilgili ilk dönem yazılan eserlerde diplomasi, bir müzakere sanatı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Yenidünya düzeninde ise uluslararası ilişkiler de dönüşüm geçirmiş ve diplomasi tanımları değişmiştir. Bu konuya ilişkin George Kennan küresel dünyada yalnızca diplomatlar tarafından yürütülen diplomasi olmadığını söylemiş; onu Henry Kissinger’ın diplomasi ile ilgili

yaptığı geniş çaplı yorumlar desteklemiştir. Kissenger'a göre diplomasi müzakere temsil, pazarlık, diyalog, uzlaşma gibi kavramları bütünüyle içine almakta; bir ilişki yönetimi ve iletişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Buna paralel olarak diplomasi barışçıl faaliyetler, devletin resmi görevlileri tarafından yürütülen resmi ve gizli ilişkiler olarak tanımlanmıştır (Ekşi, 2018: 78).

Genel olarak diplomasi başka bir devlet ile iletişim kurma anlamına gelmektedir. Eski dönemlerde bu iletişim devlet kurumları veya devlet yetkilileri ile kurulmuş; devlet temelli bir diplomasi yürütülmüştür. Diplomasi yürütürken devleti ön planda tutan siyaset bilimcilerinden biri olan Brian Hocking, diplomasi görevinin devleti korumak olduğunu belirtmiştir. 21. yüzyıla kadar diplomasi genel olarak devlet merkezli bir şekilde yürütülmüştür. Bu tarihe kadar diplomasi, devletlerarasında temsil, müzakere ve resmi ilişkilerin düzenlenmesi olarak anlaşılmıştır.” (Ekşi, 2018: 78).

Görülmektedir ki devlet merkezli tanımlar diplomasiyi dar bir kalıba sokmaktadır. Önceleri sadece devletlerarasındaki bir temsili ifade eden diplomasi için küreselleşen dünyada bu tanım sınırlı kalmıştır. Bu nedenle diplomasi bir süreç olarak ele alınarak bu süreç içerisinde geliştirilen ilişki ve iletişim derinlemesine ve çok taraflı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle 1960'lı yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin de etkisiyle diplomasi bir dönüşüm geçirmiştir. Kamuoyunun uluslararası alanda önemli hale gelmesiyle kamu diplomasisi gelişmeye başlamıştır. 1970'lere gelindiğinde ise ABD'nin diğer ülkelerin halklarıyla radyo ve televizyon gibi araçlarla iletişim kurma sürecine girdiği görülmektedir. Öte yandan 1980'lerde çok uluslu şirketlerin de uluslararası politikaya girmesi diplomasiyi değişim ve dönüşümüne katkıda bulunmuştur.

Günümüzdeki diplomasi anlayışının oluşmasında teknolojiye gelişmeler ve küreselleşme oldukça etkili olmuştur. Ayrıca yeni aktörlerin uluslararası siyasete dahil edilmesi diplomasiyi farklı bir noktaya taşımıştır.

Kısaca diplomasi uluslararası alanda kendi çıkarına en uygun sonuç için görüşlerin ve faaliyetlerin tamamını içerir. Diplomasi barışçıl bir diplomasi yöntemi olup her şeyden önce içinde müzakere sürecini barındırmaktadır. Müzakereden sonra ise diplomasiyi temel unsuru diplomasiyi yapan kişilerdir. Bir başka ifadeyle devletlerin uluslararası alanda temsil edilmesi diplomasiyi temel unsurudur. Bu

temsil şekli zaman içerisinde değişikliğe uğrayarak birbirinden farklı diplomasi çeşitleri ortaya çıkmıştır.

Önceleri yalnızca devletlerarasındaki ilişkiyi ifade eden klasik diplomasi tanımı Hedley Bull'un Anarşik Toplum adlı eserinde ele alınmıştır. Bahsi geçen kitapta klasik diplomasi'nin beş işlevi olduğundan söz edilmiştir. Haluk Karadağ (2016) bu beş işlevi şöyle sıralamıştır:

- liderlerinin dünya politikasında rol oynayan diğer aktörlerle iletişimini kolaylaştırmak;
- anlaşma görüşmeleri yapmak;
- yabancı ülkeler hakkında istihbarat toplamak;
- uluslararası ilişkilerdeki sürtüşmeleri azaltmak;
- bulunduğu ülkede kendi ülkesini temsil etmek.

Daha önce de belirtildiği gibi diplomasi uluslararası konjonktüre göre değişiklik göstermektedir. Soğuk Savaş Dönemi'ne kadar devletler geleneksel diplomasi anlayışını benimsemişlerdir. Bu dönemde dış politika iki taraflı anlaşmalar, çok taraflı anlaşmalar, kongreler, ittifak ve savaş gibi diplomasi unsurlarıyla yürütülmüştür.

21. yüzyıl ise sınırların ortadan kalktığı ve ulus devletlerin yerine vatandaşlık kavramının daha çok ön plana çıktığı bir dönem olmuştur. Bu nedenle geleneksel diplomasi anlayışının artık yetmediği görülmüştür. Küreselleşme, teknolojinin gelişmesi, kamuoyu etkisi ve iletişimin çok yönlü bir hal almasıyla birlikte kamu diplomasisi ortaya çıkmıştır.

Kamu diplomasisi küreselleşen dünyada günümüz uluslararası ilişkilerinde kullanılan geleneksel yöntemlerin yetersiz gelmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla dış politika yapımında devletler yeni araçlar kullanmaya başlamışlardır. Devletler artık birbirlerini sadece devletler düzeyinde etkilememekte; kendi kamuoyunu ve diğer devletlerin kamuoyunu da dış politika yapım sürecine dahil etmektedir. Bu durum devletler için neredeyse zorunlu bir durum haline gelmiştir. Böylece kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin en etkili yöntemlerinden biri haline gelmiştir.

Tarih boyunca devletler birbirleri ile mücadele ederek rekabet halinde olmuşlardır. Devletler kendi çıkarları doğrultusunda diğer devletlere karşı çeşitli yaptırımlar uygulamıştır. Bazen ambargo ve boykot gibi uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde teknikler uygulanırken bazen doğrudan kuvvet kullanarak sorunlar halledilmeye çalışılmıştır. Yeni dünya düzeninde ise dış politika aktörü olarak yalnızca devletlerin olmadığı söylenebilmektedir. Bu dönemde ortaya çıkan kamu diplomasisi kavramı ile toplumları kapsayan bir diplomasi anlayışı gelişmiştir. Bu durumun nedeni olarak teknolojik gelişmelerin artmasıyla dünya üzerinde coğrafyaların giderek küçülmesi ve mesafelerin kısılması toplumlar arası iletişimi önemli konuma gelmesi gösterilebilmektedir.

İletişim ve haberleşmenin artmasının yanı sıra internet kullanımının yaygınlaşması da uluslararası ilişkilerde gittikçe artan şekilde etkili olmuştur. Radyo, televizyon, telefon gibi kitle iletişim araçları ile cep bilgisayarları, internet gibi bilişim teknolojilerinin yaygınlaşarak insan hayatının vazgeçilmezleri arasına girmesi toplumların değişik kültürlerden ve kesimlerden etkilenmesini kaçınılmaz kılmıştır. Bu etkileşimin sonucu olarak kamuoyu kavramının önemi ortaya çıkmıştır. Böylelikle toplumların fikirleri değer kazanmaya başlamıştır. Ülke yöneticileri giderek kamuoylarını daha fazla dikkate almaya başlamışlardır. Bu doğrultuda devletler kamuoylarını yönlendirmek için çeşitli girişimlerde bulunarak kamuoyunu bir diplomasi aracı olarak kullanmaya başlamışlardır.

Geleneksel diplomasi ve kamu diplomasisi arasındaki temel fark aktör sayısıdır. Geleneksel diplomasi anlayışında yalnızca devletle iletişim kurulmakta olup devlet yetkililerini etkilemek önem arz etmektedir. Ancak kamu diplomasisi hem bürokratik hem de toplumsal boyutta bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri ile kitle iletişim araçları ve yeni medya ürünleri kullanılarak hem kendi vatandaşlarını hem de muhatap olduğu ülkenin vatandaşlarını etkilemek hedeflenir.

21. yüzyılda gelişen teknoloji ve iletişimde yaşanan yenilikler uluslararası siyaseti de etkilemiştir. Özellikle sosyal medya kullanımının siyasiler arasında da artmasıyla dijital diplomasi kavramı ortaya çıkmıştır.

Dijital diplomasi dış politika meselelerini internet üzerinden yürütme eylemidir. Bir başka deyişle yeni iletişim teknolojilerini kullanarak dış politika

hedeflerine ulaşma anlamına gelmektedir. Dijital diplomasi diğer diplomasi türlerine göre daha hızlı ve daha açıktır. 21. yüzyılın devlet yönetiminde etkili olan teknolojik gelişmeler uluslararası ilişkileri de yönlendirmektedir.

Sonuç olarak diplomasi dış politikanın uygulanmasını sağlar. Diplomasi dış politikanın bir aracı olduğu gibi diplomasi de araçları mevcuttur. Dış politika amaçları ortaya koyar; diplomasi ise bu amaçları uygular. Muharrem Ekşi'nin (2018) de belirttiği gibi diplomasi, dış politika amaçlarının hayata geçirilmesi anlamında dış politikanın bir aracı, pratiği ve uygulanmasıdır. Bu anlamda dış politika diplomasiye indirgenemeyeceği gibi diplomasi de sadece bir araca indirgenemez. Zira dış politikanın yapımı ve uygulanmasının kolayca ayırt edilemezliği diplomasi ile dış politikayı birbirine bağlamaktadır. Bir başka deyişle diplomasi dış politikanın aracıdır. Dış politika ve diplomasi birbirini tamamlamaktadır. Diplomasi uygulama biçimleri ise dönemin siyaset anlayışına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin ilk zamanlar klasik diplomasi yöntemi uygulanırken Soğuk Savaş döneminden sonra kamu diplomasisi ön plana çıkmıştır. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesi dijital diplomasi alanını beslemektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi diplomasi araçları ve uygulama biçimleri her döneme göre değişiklik arz etmektedir. Günümüzde Joseph Nye'nin ortaya attığı yumuşak güç çerçevesinde diplomasi teknikleri uygulanmaktadır. Bir sonraki bölümde yumuşak güç kavramı ele alınarak yumuşak güç unsurlarının neler olduğu incelenecektir. Bu bölümde ayrıca dünyadaki ve Türkiye'deki yumuşak güç örneklerine yer verilecektir.

1.2. YUMUŞAK GÜÇ

Güç kavramı, uluslararası ilişkilerin popüler konularından biridir. Çünkü devletler ancak güçlüyse uluslararası alanda söz hakkı elde ederler. Eğer güçlü değillerse, güçlülere boyun eğerek ve kendilerini yönetmesine izin verirler. Uluslararası ilişkilerdeki yeni düzende büyük ülke olmanın yolu güçlü ülke olmaktan geçmektedir.

Dünyada yaşanan Sanayi Devrimi ve II. Dünya Savaşı gibi olaylar uluslararası güç dengesini derinden etkilemiştir. Böylelikle güç kavramı yalnızca

askeri boyutta değil sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda da incelenmeye başlanmıştır. Gücün değişiminde yaşanan bu gelişmeler devletlerin dış politika stratejilerini de etkilemiştir. Uluslararası ilişkilerde yeni alanlar açılarak yeni politikalar uygulanmaya başlanmıştır.

Güç kavramı birçok farklı teorisyen ve disiplin tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Klasik yaklaşımın önde gelen isimlerinden Fayol gücü emir verme ve itaat bekleme hakkı olarak ele almıştır (Şengül, 2007). Alman sosyolog Max Weber ise gücü başkalarının engelleme girişimlerine rağmen bir bireyin ya da grubun önceden belirlediği amaçlara ulaşma kabiliyeti olarak ifade etmiştir (Wallimann, 1977). Gramsci gücü sosyal ilişkiler bütünü olarak yorumlarken (Daldal, 2014). Waltz (1979) yönetim süreçlerine etki edebilme kapasitesi olarak tanımlamıştır. Son olarak Joseph Nye (2017) güç olgusunu uluslararası sistemde bir şeyi yapabilme kapasitesi ve diğerlerinin davranışlarını etkileme yeteneği olarak açıklamaktadır.

Gücün kullanılması günümüz şartlarında değişmiştir. Uluslararası alanda geleneksel yöntemlerin dışına çıkılarak güç sadece zorlayıcı ve baskıcı bir unsur olarak kullanılmamaya başlanmıştır. 21. yüzyılda güç, deyim yerindeyse kaleyi içten fethederek taraftar toplama girişimidir. Yani artık devletlerin askeri kapasitelerinin önemi azalmıştır. Uluslararası ilişkilerdeki yeni silah, yumuşak güç kullanımı olmuştur. 21. yüzyıl, klasik diplomasinin terk edildiği ve sert güç algısının ortadan kalktığı bir dönem olmuştur. Bu yeni dönemde işbirliği, demokratikleşme ve karşılıklı bağımlılık gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Bu kavramlar neticesinde uluslararası siyasette askeri ve ekonomik güçten daha başarılı ve daha kalıcı sonuçlar elde edilmiştir. 21. yüzyılın diplomasi anlayışı sadece devletlerin siyaset ürettiği bir ortam olmamıştır. Sanat, edebiyat, kültür ve spor gibi faaliyetler de siyasetin ilgi alanına dahil edilerek uluslararası siyasetin alanı genişlemiştir.

Daha önce belirtildiği gibi değişen uluslararası ilişkiler konjonktüründe “yumuşak güç” kavramı Joseph Nye tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılmıştır. 1990 yılında yayımlanan “Bound to Lead” adlı makalesinde ilk kez yumuşak güç kavramından bahseden Nye’e (2017) göre yumuşak güç, bir ülkenin dünya siyasetinde isteği sonuçlara, onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşmasıdır.

Nye (2017) yumuşak güç ve sert güç arasındaki ilişkiyi şu tablo ile açıklamıştır:

Tablo 1: Nye'a göre Sert Güç ve Yumuşak Güç İlişkisi

	Sert Güç	Yumuşak Güç
Davranış Spektrumu	Zorlama İkna etme ← (Emir) →	Gündem yaratma Cazibe (Yanma çekme)
En Uygun Kaynaklar	Baskı Ödemeler Yaptırımlar Rüşvet	Kurumlar Kültür Değerler Politikalar

Kaynak: Nye, J. (2017), *Yumuşak Güç*, s. 28.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere sert güç baskı ve yaptırımlar yoluyla zorlama ve ikna etmeye dayanır. Yumuşak güç ise insanları veya toplumları zorlamaz. Cazibesini ön plana çıkararak diğer devleti yanına çeker. Manevi ve kültürel bağlar oluşturarak toplumlara ulaşır, fikirleri etkiler, taraftar kazanır. Yumuşak güç kullanan devlet, yalnızca düşünceleri iyi yöneterek karşısındakini ikna edebilmektedir. Yumuşak güç sayesinde devletler, halkların kendisine karşı olumlu bir tavır takınmalarını sağlamaktadırlar.

Sert güç ve yumuşak güç arasında bir bağımlılık ilişkisi söz konusu değildir. Bir başka deyişle, sert gücü olmayanın yumuşak güce sahip olmadığı gibi bir değerlendirme doğru değildir. Nye (2017) Stalin'in kullandığı "Papa'nın kaç tümeni var?" ifadesini örnek olarak göstermektedir. Stalin'in burada büyük bir yanılgıya kapıldığını söyleyerek Stalin'in sahip olduğu sert güç ile bir dönem süper güç olduğundan ancak 20. yüzyılın son döneminde dağıldığından; öte yandan papalığın varlığını ve gücünü hala devam ettirdiğinden bahsetmektedir.

Nye (2017) sert güç ve yumuşak güç arasındaki temel farkları şu şekilde açıklamıştır:

Tablo 2: Sert Güç ve Yumuşak Güç Arasındaki Temel Farklar

Güç Çeşitleri	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri Güç	<ul style="list-style-type: none">• Zorlama• Caydırma• Koruma	<ul style="list-style-type: none">• Tehdit• Kuvvet	<ul style="list-style-type: none">• Zorlayıcı Diplomasi• Savaş• İttifak
Ekonomik Güç	<ul style="list-style-type: none">• Teşvik• Zorlama	<ul style="list-style-type: none">• Para Verme• Yaptırım	<ul style="list-style-type: none">• Yardım• Rüşvet
Yumuşak Güç	<ul style="list-style-type: none">• Hayranlık Uyandırma• Gündem Yaratma	<ul style="list-style-type: none">• Değerler, Kültür• Politikalar• Kurumlar	<ul style="list-style-type: none">• Kamu Diplomasisi• İki taraflı ve Çok Taraflı Diplomasi

Kaynak: Nye, J. (2017), *Yumuşak Güç*, s. 57.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere zorlama, tehdit ve savaş gibi unsurlar sert güç ile ilişkili iken kültür, fikirlere etki etme ve kamuoyu gibi kavramlar yumuşak gücün ilgi alanına dahildir. Sert güç, askeri ve ekonomik güç anlamına gelmekte olup kuvvet, tehdit ve para gibi araçlar kullanılmaktadır. Yumuşak güç ise değerler ve kültür üzerinden politikalar geliştirmektedir.

Nye (2017) yumuşak güç ile Adam Smith'in "görünmez el" metaforunu ilişkilendirmektedir. Görünmeyen elin piyasalara yön verdiği gibi yumuşak gücün de benzer bir işlevi yaptığını iddia etmektedir. Tıpkı görünmez el gibi yumuşak gücün de insanların tercihlerini etkileyen bir olgu olduğunu vurgulamaktadır.

Nye (2011) ayrıca sert güç ve yumuşak güç konusunda Dahl, Bachrach, Baratz ve Lukes'in görüşlerine de yer vermiştir. Dahl'a göre güç başkalarını aksi durumda yapmayacakları bir şeye zorlamak anlamına gelmektedir. Sert güç karşı taraftakinin stratejilerini değiştirmek için para veya zor kullanır. Yumuşak güç ise

karşı taraftakinin tercihlerini değiştirmek için ikna ve cazibeyi kullanır. Bachrach ve Baratz'ın yaklaşımına göre güç, gündemin çerçevesini çizmek ve gündemi belirlemek demektir. Sert gücü ise karşı taraftaki istese de istemese de gündemi kendi lehine belirlemek olarak ifade etmektedirler. Yumuşak güç ise karşı taraftakinin gündemi meşru kabul etmesi için cazibe oluşturmak veya kurumların kullanılması olarak tanımlamışlardır. Lukes ise güç tanımını, başkalarının tercihlerini şekillendirmek olarak yapmaktadır. Ona göre sert güç karşı taraftakinin tercihlerini şekillendirmek için para veya zor kullanmak iken; yumuşak güç karşı tarafın başlangıçtaki tercihlerini yeniden şekillendirmek anlamına gelmektedir.

Her yaklaşımda sert gücün ve yumuşak gücün aynı amaç doğrultusunda farklı araçlar kullandığı görülmektedir. Yumuşak güç her durumda cazibeyi bir araç olarak kullanmaktadır.

Devletler, amaçlarını gerçekleştirebilmek için yumuşak güç unsurlarından yararlanmaktadır. Joseph Nye (2008) yumuşak güç unsurlarını kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak sıralamıştır. Bu yumuşak güç unsurlarını, araçlarını ve hedeflerini ise şu şekilde ortaya koymuştur:

Tablo 3: Yumuşak Güç Kaynakları, Araçlar ve Hedefler

Yumuşak Güç Kaynakları	Meşruiyet ve Güvenilirlik Hakemleri	Yumuşak Güç Alıcıları
Dış Politikalar	Hükümetler, Medya, Sivil Toplum Kuruluşları, Hükümetler arası Örgütler	Dış Hükümetler ve Halklar
İç Değerler ve Politika	Medya, Sivil Toplum Kuruluşları, Hükümetler arası Örgütler	Dış Hükümetler ve Halklar
Yüksek Kültür	Medya, Sivil Toplum Kuruluşları, Hükümetler arası Örgütler	Dış Hükümetler ve Halklar
Pop Kültür	Medya ve Piyasalar	Dış Kamuoyu

Kaynak: Nye, J. (2008). *Public Diplomacy and Soft Power*, s.107.

Nye (2008) her şeyden önce bir toplumun bütün değerlerini içerdiği için kültürü ilk sırada ele almaktadır. Kültür toplumları birbirine sıkı sıkıya bağlayan bir unsurdur. Ayrıca başka toplumları cezbetmesi halinde bir yumuşak güç unsuru olarak kullanılabilir. Bir başka unsur olarak iç ve dış politikalar dar ufuklu olduğu takdirde yumuşak güce zarar verebilmektedir. Hükümet politikaları yumuşak gücün kullanımında etkili olmaktadır. Örneğin ırkçı politikalar, idam cezaları ve askeri müdahaleler devletlerin yumuşak gücünü azaltan durumlardır.

Yumuşak güç kavramı uluslararası ilişkilerdeki değişen konjonktüre bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Devletler amaçlarını gerçekleştirebilmek için ekonomik ve askeri güç dışında kültür ve değerler gibi unsurları ön plana çıkararak bir politika yürütmeye başlamışlardır. Dış politika kavramlarında yaşanan bu dönüşümler

neticesinde yumuşak güç kavramı propaganda, lobcilik ve diaspora gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir.

Geçmişte yapılan propaganda faaliyetleri ile karıştırılan bir kavram olmasına rağmen yumuşak güç uzun vadeli sonuçlar doğurması ve manipülasyona değil ikna ve gönülleri fethetmeye dayalı olması yönüyle propagandadan ayrılmaktadır.

Yeni dünya düzeninde diaspora kavramının dönüştüğü söylenilebilmektedir. Bozdağ'ın (2015) belirttiği gibi anavatanları dışında yaşayan toplulukların kimliklerini oluşturmada en önemli kriter anavatanları ile iletişim halinde olmalarıdır. Bu iletişim ise özellikle medya yoluyla sağlanmaktadır. Tarih boyunca dönüşen medya teknolojileri ile beraber göç ve göç sonrası tecrübeler de değişmektedir.

Lobicilik ise kamuoyunu tüm karar alma süreci boyunca dolaylı veya dolaysız bir şekilde etkilemeyi hedefleyen bir faaliyettir. İyi kullanıldığı ve doğru yönetildiği zaman hem ulusal hem de uluslararası alanda oldukça etkili bir yöntemdir. Lobicilik faaliyeti yürüten tarafa birçok avantaj getiren bir araç olduğundan 21. yüzyılın güçlü silahlarından biri haline gelmiştir. Lobicilik, bizzat devletler tarafından yapılabileceği gibi özel şirketler veya örgütler aracılığıyla da yürütülebilir. Böylece devlet, kendi dış politika hedefleri doğrultusunda kamuoyunu yönlendirme imkânı bulmaktadır. Lobicilik faaliyetleri sayesinde devletler halkına daha hızlı yollarla ulaşabilmektedir. Lobicilik faaliyetleri hem yurtiçinde hem de yurtdışında uygulanabilmektedir. Yurtdışında yapılan lobi faaliyetleri dış politika enstrümanı olarak görülmekte ve kullanılmaktadır. Yurtiçindeki lobi faaliyetleri ise özellikle kalkınma ajanslarının eliyle yürütülmektedir.

Bahsi geçen kavramlar kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları ile ilişkili olmakla beraber çalışmamızın kapsamı dışında kaldığından bunlara kısaca değinmek yeterli olacaktır.

Kavramsal olarak pek çok tanımı yapılan yumuşak güç kavramının uygulama alanı oldukça geniştir. Dış politikada pek çok unsuru kapsayan yumuşak güç kullanımında ABD başarılı ülkelerden biridir. Hollywood filmleri, diziler, ayaküstü yeme (*fastfood*) gibi örnekler ABD'nin yumuşak güç unsurlarına verilen örneklerden bazılarıdır. Karadağ'ın (2016) altını çizdiği gibi bir ülkenin yumuşak gücü her şeyden önce üç kaynağa dayanmaktadır: kültürel değerler, siyasi değerler ve dış

politika. Çünkü zengin bir kültüre sahip bir ülke ancak yumuşak güç unsurlarından faydalanabilir; siyasi alanda güçlü olan ülke yumuşak güç unsurlarını uygulayabilir ve devletlerin yumuşak güç unsurları, dış politikaları ile paralellik göstermelidir.

Yumuşak güç zorlayıcı bir güç kullanmaksızın devletleri ikna etme anlamına gelmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi yumuşak gücün alanı oldukça geniştir. Filmler, diziler, spor müsabakaları ve öğrenci değişim programları gibi faaliyetlerle yumuşak güç unsuru kullanılmaktadır. Böylelikle devletler kendilerini hem uluslararası alanda tanıtmış olmakta hem de ülkeleri adına bir marka değeri oluşturmaktadır. Bir diğer anlamıyla devletler, yumuşak güç kullanarak ve kamu diplomasisi faaliyetleri yürüterek kendi propagandalarını yapmaktadır. Bir başka ifadeyle yumuşak güç kavramı devletin medya kurumları, havayolu şirketleri, dini ve askeri kurumları vasıtasıyla da yapılabilecek kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yumuşak güç unsurlarına bakıldığında ise oldukça fazla yumuşak güç unsuruna sahip olduğu göze çarpmaktadır. Orta Asya ve Anadolu'da uzun yıllar Türk kültürünün hâkimiyeti ve Osmanlı döneminden itibaren Balkanlar ve Afrika coğrafyasıyla kurulan gönül bağı Türk yumuşak gücünün uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye, yeni bir devlet düzeni kurmaya önem vermiştir. Devam eden yıllarda ise nispeten genç bir devlet olması ve askeri darbelerin yaşanması Türkiye'yi katı bir dış politika anlayışına sevk etmiştir. Nitekim bu durum Türkiye'nin dış politika hedeflerinde yumuşak gücünü kullanamamasına sebep olmuştur.

İlk olarak Turgut Özal döneminde dünyaya açılmaya başlayan Türkiye bu dönemde uluslararası alanda ekonomik sisteme dahil olmaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda kamu diplomasisi alanında kurum ve kuruluşlar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu dönemde açılan kurumlara örnek olarak TİKA ve TÜRKSÖY gösterilebilmektedir.

2000'li yıllarda küresel değişime ayak uydurarak kamu diplomasisi alanındaki mevcut kurum ve kuruluşların iyileştirilmesi yapılmış olup bu alanda faaliyet gösteren başka kurumlar da oluşturulmuştur. Özellikle Türkiye'nin kültürel değerlerini ön plana çıkararak bölgesel ve uluslararası işbirliklerinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Uluslararası ilişkilerde doğru stratejileri geliştirebilen her ülke yumuşak güç unsurlarını hem devlet organlarıyla hem de Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve özel şirketler vasıtasıyla etkili bir şekilde kullanabilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin de desteklediği ekonomik projeler Türkiye'nin yumuşak güç unsurları arasında gösterilebilmektedir. Örneğin Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı ve Kars-Gümrü-Bakü Demiryolu Hattı gibi projeler Türk Cumhuriyetleri ile hem ekonomik hem de kültürel işbirliğin yapılarak bağların kuvvetlenmesini sağlamaktadır. Türkiye'nin Filistin-İsrail arasındaki görüşmelerdeki ve Şattül-Arap sorununun çözümündeki rolü gibi konularda yürütülen barışçıl politikalar siyasi politikalar yönünden yumuşak güç potansiyeline örnek olarak gösterilebilir (Çamır, 2009,s. 89).

Türkiye Cumhuriyeti 21. yüzyılın diplomasi anlayışına uygun olarak çeşitli alanlarda çalışmalar yapan kurum ve kuruluşları aracılığıyla ülke markası inşa etmeye başlamıştır. Örneğin son zamanlarda Türk Hava Yolları (THY) verdiği hizmet ve reklam filmleri ile dikkat çekmektedir. Uluslararası medyada ise Anadolu Ajansı (AA) ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) gibi kurumlar, yaptıkları yayımlar ile Türkiye'nin tanınırlığını arttırmaktadırlar.

Sonuç olarak dış politika, devletlerin uluslararası ilişkilerdeki amaç ve stratejilerini ortaya koymaktadır. Bir devletin sınırları ötesinde gerçekleştirdiği her faaliyet dış politikanın konusudur. Bir başka anlamıyla dış politikanın, ekonomik, askeri, eğitim, siyaset, güvenlik, hukuk sosyal ve kültürel unsurları içeren geniş bir alanı vardır.

Devletlerin dış politikadaki uygulamaları dönemin şartlarına ve ülkenin o dönemdeki konumuna göre değişiklik göstermektedir. Devletler, hem dönemde aynı dış politika stratejileri ile dış politika yapımında bulunmamaktadır. Dış politika yapımında farklı yöntemleri belirleyen ve dış politika yapımındaki araçları ortaya koyan kavram ise diplomasidir.

Diplomasi uzun yıllar dış politika ve uluslararası ilişkiler kavramları ile karıştırılmış olup zaman zaman aynı anlamda da kullanılmıştır. Ancak dış politika ve diplomasi arasındaki fark oldukça açık ve net bir şekilde görülmektedir: Bir devletin uluslararası ilişkilerdeki amaçlarını dış politika belirlemekte olup diplomasi ise bu hedefleri gerçekleştiren araçları ortaya koymaktadır.

Yüzyıllar boyunca diplomasinin devlet merkezli tanımlı yapılmıştır. Klasik ve geleneksel diplomasi tanımlamaların sonucunda nitekim küreselleşme etkisiyle 1960'lardan itibaren diplomasinin çok taraflı bir iletişim süreci olduğu görüşü kabul edilmiştir. Bu dönemden itibaren kamu diplomasisi gibi kavramlar uluslararası siyasete dahil olmuştur. Ayrıca teknolojinin gelişmesi dijital diplomasiyi ortaya çıkarmıştır. Dijital diplomasi, tıpkı kamu diplomasisi gibi daha fazla aktörü uluslararası ilişkilerin konusu haline getirmektedir. Ancak kamu diplomasisinden farklı olarak dijital diplomasi daha az maliyetle daha kısa sürede geniş bir kitleye ulaşmaktadır.

Küreselleşen dünyada dış politikanın önemli kavramlarından biri de "yumuşak güç"tür. 1990'larda Joseph Nye tarafından literatüre kazandırılan terim, sert güç kullanmadan devletlerin birbirini ikna etmesi anlamına gelmektedir. Sert gücün yani askeri gücün kullanılmadığı uluslararası ilişkilerde araçlar ve aktörler de böylelikle değişmiştir.

Yumuşak güç kavramının, uluslararası ilişkiler literatürünün değişmesiyle birlikte başka kavramlarla ilişkilendirilerek bu kavramlar üzerinden farklı tanımlamaları yapılmaktadır. Bunlardan biri propagandadır. Yumuşak güç kullanımı bir anlamıyla devletin kendi propagandasını yapması anlamına gelmektedir. Bir diğeri diasporadır. Diasporalar, yumuşak gücün önemli ve etkili araçlarından biri haline gelmiştir. Devletler diasporaları aracılığıyla diğer devletlerle iletişime geçmekte ve ortak çalışmalar yürütmektedir. Böylece iki ülkenin yakınlaşması diasporalar sayesinde sağlanmış olmaktadır. Yumuşak güç kavramının birlikte kullanıldığı bir diğer kavram olan lobcilik faaliyetleri ise yıllardan beri ABD tarafından yapılmaktadır. Kelime anlamı olarak olumsuz bir çağrışım yapsa da bu sayede aslında devletin propagandası yapılarak devlet lehine karar veren bir grup oluşturulmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ise tarihi ve kültürel mirası ile oldukça geniş bir alanda kamu diplomasisi yapma imkânına sahiptir. Özellikle son zamanlarda Türk yumuşak gücünü dış politikada kullanacak kurum ve kuruluşlar oluşturulmuş; devlet eliyle yürütülmeyen kuruluşlar, özel şirketler ve medya mensupları gibi aktörler de dış politika yapımına katkı sağlamaya başlamışlardır.

Nihai olarak küreselleşme döneminde dış politika kavramları da bir dönüşüm sürecine girmiştir. Yumuşak güç kavramının ortaya çıkmasıyla diplomasinin uygulanma şeklinde önemli bir değişiklik meydana gelmiştir. Her ülke kendi yumuşak güç potansiyeline göre dış politikasına yön vermiştir. Aşağıdaki bölümde dünyadaki yumuşak güç örneklerine yer verilmiştir.

1.3. KAMU DİPLOMASİSİ

Küresel dünyanın toplum temelli siyaset anlayışı devletlerin dış politika yapımlarını da derinden etkilemiştir. Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmıştır. Son dönemlerin popüler konuların biri olan kamu diplomasisi bu iki bağlamda ele alınmaktadır. Öte yandan kamu diplomasisinin ortaya çıkmasında etkili olan bir diğer olgu toplumsal boyutun siyasette etkili hale gelmesidir. Bu yeni süreçte kamuoyunun talepleri dış politika yapımında önem arz etmektedir. Çünkü kamu diplomasisi, kamuoyunun talep ve beklentilerini esas alan bir yumuşak güç unsurudur. 21. yüzyılın yeni diplomasi anlayışı kamu diplomasisi çerçevesinde gelişmektedir.

Bu bölümde kamu diplomasisi kavramı açıklanırken öncelikle kavramsal dönüşümden bahsedilecektir. Böylece çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulacaktır. Ayrıca kamu diplomasisinin uygulama alanları ve dünyadaki kamu diplomasisi örneklerine değinilecektir.

Kamu diplomasisi ile ilgili üzerinde durulması gereken hususlardan biri şüphesiz kamu diplomasinin kavramsal dönüşümüdür. Küreselleşen dünyada uluslararası ilişkilerdeki aktörlerin farklılaşması ve sayısının artması devletlerarası ilişkileri etkileyen bir durum olmuştur. Bu aktörlerin birbirleriyle ilişkileri aynı zamanda dış politika araçlarını da değiştirmiştir.

Küreselleşmenin uluslararası ilişkilere bir başka etkisi ise teknolojinin gelişmesi ile yaşanmıştır. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler neticesinde bir başka halk ile iletişime ve etkileşime geçmek daha hızlı ve kolay olmaktadır. Önceleri radyo ve televizyon programları ile sınırlı kalan kamu diplomasisi faaliyetleri günümüzde dizi, film ve sosyal medya gibi mecralar ile geniş bir alana yayılmaktadır.

Kamu diplomasisinin tarihsel arka planı ve kavramsal çerçevesi incelendiğinde kamu diplomasisi alanındaki ilk çalışmaları 17. ve 18. yüzyıllarda Fransa'da görmek mümkündür. Bahsi geçen dönemde Fransızca tüm dünyada bir diplomasi dili haline gelmiştir. O dönemdeki en önemli kamu diplomasisi örneği olarak Fransızcanın bir diplomasi dili haline gelmesi gösterilebilir. Böylece Fransa, bu dönemde uluslararası ilişkilerde başat aktör olarak ön plana çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda da ülkelerin böyle küçük faaliyetlerini kamu diplomasisi örneği olarak almak mümkündür. Yani Soğuk Savaş'a kadar olan süreçte kamu diplomasisi durgun bir alandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda dünyada iki büyük devlet ortaya çıkmıştır: Sovyet Rusya ve ABD. Bu devletler savaş sonrasında önemli bir politik ve ekonomik yarışa girerek Soğuk Savaş dönemini başlatmışlardır. Bu dönem boyunca bu iki devlet arasında sıcak bir çatışma yaşanmamış, başka devletleri etkileyerek kendilerine destek toplamaya çalışmışlardır. Sovyet Rusya, Doğu Avrupa'da etkili olmaya başlamıştır. Buradaki ülkeleri etkileyerek kendine nüfuz alanı oluşturmuştur. ABD ise Sovyet yanlısı rejimlerin iktidara gelmemesi için girişimlerde bulunmuştur. Bu durum Soğuk Savaş Dönemi'nde sürekli gerginliklerin yaşanmasına yol açmıştır. Her iki taraf da kendi amaçları doğrultusunda uluslararası ittifaklar yapmıştır.

Bu dönemde ABD, Truman Doktrini ve Marshall Planı ile Sovyet Rusya'nın Avrupa'daki ilerleyişini kesmek istiyordu. Avrupa'daki ülkelere ekonomik yardımda bulunarak onları kendisine bağımlı hale getirmek istemekteydi. ABD, siyasi alanda da bir yayılma politikası uygulayarak Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)'nü kurmuştur. Tüm bunların karşısında Sovyet Rusya tarafından Komünist Enformasyon Bürosu (COMINFORM) ve Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (COMECON) gibi ekonomik örgütler; Varşova Paktı gibi de siyasi bir örgüt kurulmuştur. Böylece uluslararası ilişkilerde ulus üstü örgütlenmeler görülmeye başlanmıştır.

Sovyet Rusya'nın yıkılmasıyla birlikte Soğuk Savaş Dönemi sona ermiştir. ABD, uluslararası alanda tek güç olarak yükselmeye başlamış; yeni bir dünya düzeni ortaya çıkmıştır. Bu dönemde uluslararası ilişkilerin alanı genişlemiş ve işbirlikleri artmıştır. Devletlerarası ilişkiler yalnızca devletlerarasındaki diplomasi ile yürütülmemiş, uluslararası aktörlerin de devreye girmesi sağlanmıştır. Görüldüğü

üzere II. Dünya Savaşı'ndan sonraki uluslararası düzende devletlerin yanı sıra diplomasiye birçok farklı aktör etki etmeye başlamıştır.

Tufts Üniversitesi'nde dönemin Fletcher Hukuk Fakültesi (Law of Fletcher School) Dekanı olarak görev yapan Edmund Gullion, 1965 yılında kamuoyunu etkileme araçları arasında ayrıma giderek, yeni bir kavram olarak "kamu diplomasisi" kavramını ortaya atmıştır. Böylece kamu diplomasisi kavramı, uluslararası ilişkiler literatüründe ilk defa kullanılmıştır (Karadağ, 2016: 3).

Kamu diplomasisi, en basit tanımıyla bir devletin başka bir devletin vatandaşlarını etkileyerek o ülkede yürüttüğü politikalarda kendine taraftar toplamasıdır. Kamu diplomasisi uygularken devletler, kendi vatandaşlarının düşüncelerini ve bünyesindeki kurumlarının hedeflerini, bir başka topluma anlatma faaliyetleri içerisine girmektedirler. Bu durum kamu diplomasisi faaliyetlerinin çok yönlü bir iletişim süreci içerdiğini göstermektedir.

Kamu diplomasisi ile hükümetler, kamuoyu oluşturarak kendi daha iyi anlatmak istemekte ve çıkarlarını hedeflerini bu yolla gerçekleştirmektedirler. Silah yerine yumuşak gücün kullanılması daha barışçıl olduğu için diplomaside devletlerin öncelikli tercihi haline gelmiştir.

Geleneksel diplomaside devletler, muhatap olarak yalnızca devletin resmi yetkilileri ile görüşmekteydi. Kamu diplomasisi yürütürken ise yalnızca resmi temsilciler ile değil aynı zamanda diğer devletlerin halkları ile de iletişime geçilmektedir. Diplomasinin bu şekilde alanının genişlemesinde en büyük etkenler küreselleşme ve teknolojik gelişmeler olmuştur. Klasik ve sert devlet anlayışı yenedünya düzeninde yetersiz kalmıştır. Bu nedenle devletler kamu diplomasisi anlayışını benimsemeye başlamışlardır.

Kamu diplomasisi, dış politika amaçları konusunda kendi halkını ikna etmek ve dış politika yapımında diğer devletin halkıyla iletişime geçmek anlamına gelmektedir. Kamu diplomasisi uzun vadeli planların hayata geçirilmesini sağlayarak köklü ilişkiler inşa eder. Halkların birbirleriyle kültürel bağ kurmasını sağlar. Onların birbirlerini anlamasını, bakış açılarını olumlu anlamda değiştirmeyi, yanlış algılamaları düzeltmeyi ve ortak paydada buluşmalarını sağlar. Kendi ulusal çıkarlarını tanıtır ve nüfuz alanını genişletir. Ülkelerin bir imaj oluşturmasını sağlar. Algı yönetimi yapar. Böylece uluslararası ortamı yönetir.

Her ülkenin kamu diplomasisini uygulama amacı, yöntemi ve alanı farklı olabilir. Bu durum daha çok devletlerin gelişmişlikleri ile ilişkilendirilebilir. Büyük, gelişmiş ve güçlü devletler, kamu diplomasisi uygulamalarında daha avantajlı bir konumda yer almaktadırlar. Çünkü uluslararası alanda güçlü bir profilde tanınmış devlet, diğer devletin vatandaşı üzerinde tanınmayan bir devlete kıyasla daha etkili olacaktır. Ekonomik ve siyasi anlamda diğer ülkenin halkına ulaşması daha rahat olacaktır. Küçük ve gelişmemiş ülkeler ise kendini iyi ve doğru bir şekilde aktaramayacak; bu yüzden kamu diplomasisi alanında daha geride kalacaklardır. Bu nedenle ülkelerin kendi güçleri ve ulusal hedefleri doğrultusunda doğru politikalar uygulayarak kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmeleri gerekmektedir.

Öte yandan bir devletin başka bir ülkede yaşayan vatandaşları da önemli bir kamu diplomasisi görevi görmektedirler. Bu vatandaşlar, hem ait oldukları hem de yaşadıkları devlet arasında köprü görevi görmektedirler. Her iki devletin birbirine yaklaşmasında ve ilişki içerisinde olmasında önemli bir yere sahiptirler. Ulus-devlet, başka ülkede yaşayan vatandaşlarına ulaşmak isteyecektir ve mecburen o devlet ile arasında bir bağ kurulmuş olacaktır.

21. yüzyıla gelindiğinde küreselleşme ile birlikte uluslararası ilişkilerin anlamı değişerek daha geniş bir alana hitap etmeye başlamıştır. Değişen diplomasi anlayışı şu şekilde ifade edilmiştir:

“20. yüzyılın diplomasi algısı ve anlayışını, soğuk savaş dünyasının sınırlılıkları ve çerçevesi belirliyordu. İki kutuplu dünya düzeninde propagandist bir yaklaşım söz konusuydu. Toplumlar üzerinde baskı ve dayatma üzerinden yürüyen bir sistem mevcuttu. İletişimin kısıtlı olduğu, teknolojik gelişmenin şimdiki kadar toplumları etkilemediği 20 yüzyılda ideolojilerin hükümranlığı öne çıkıyordu. 21. yüzyıl ise küreselleşme süreciyle birlikte çok önemli değişim ve dönüşümlerin yaşandığı, teknolojinin ve iletişimin geliştiği, sınırların kalktığı, dünyanın küçüldüğü bir döneme işaret etmektedir.” (Özkan, 2015: 4).

Uluslararası ilişkilerde kullanılan kısıtlı ve geleneksel araçlar, yerini daha geniş alanları kapsayan araçlara bırakmıştır. Realizmin getirdiği sert güç ve sıcak çatışmalar yerine, yumuşak güç tercih edilmiştir. Bu yumuşak gücün 21. yüzyılda uluslararası literatürdeki karşılığı kamu diplomasisi kavramı olmuştur.

21. yüzyıldan önce kamuoyu yok sayılmaktaydı. Uluslararası siyasette yalnızca devletin resmi temsilcilerinin görüşlerinin kabul edildiği bir anlayış vardı. Halkın siyasete etkisini ortaya koyan kamu diplomasisi faaliyetleri ile kamuoyu da uluslararası ilişkilerde söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu dönemden itibaren iletişim ve ikna gibi unsurlar önem kazanmaya başlamıştır. Kamu diplomasisinin temelinde yatan en önemli nokta ise teknolojinin gelişmesiyle bilginin hızlı bir şekilde yayılmasıdır.

Kamu diplomasisi; sivil toplum örgütleri, medya, eğitim ve liderler aracılığıyla devletlere ve halklara ulaştırılmaktadır. Bu araçlar sayesinde ülkeler kendilerini başka ülkelere anlatmakta, onlarla kültürel değerlerini paylaşmakta ve birbirleri ile etkileşimde bulunmaktadırlar. Geçmişte kamu diplomasisi kavramını etkin bir şekilde kullanan devletlerin başında ABD gelirken; günümüzde daha fazla devletin kamu diplomasisini kullanarak uluslararası ilişkilerde başarı elde ettiği görülmektedir. Örneğin son dönemin yükselen ekonomilerinden Çin ve Kore, kamu diplomasisi faaliyetlerinde de ön plana çıkmaktadır. Öte yandan Avrupa Birliği, NATO gibi uluslararası örgütler de bu konuyu önemsemektedirler.

Daha önce de belirtildiği gibi, yenedünya düzeninde uluslararası alanda gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri oldukça fazladır. Ülkelerin en önemli ve etkin dış politika araçlarından biri olan kamu diplomasisi özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra kullanılmaya başlamıştır.

Kamu diplomasisi her alanda ve her şekilde uygulanabilecek bir yöntemdir. Devlet elinde var olan her şeyi kamu diplomasisi faaliyetleri olarak gerçekleştirebilmektedir. Örneğin bir doğal afet gerçekleştiğinde yapılan yardımlar insani diplomasi adı altında değerlendirilmektedir. Yardım yapmak ise devletin gücünü ortaya koymaktadır. Bir diğer taraftan yardım edilen devletin halkının olumlu düşünceleri yardım eden devlet için kamuoyunun oluşmasına sebep olacaktır.

Devletlerin kamu diplomasisi üretme anlamındaki zenginliklerinden biri de başka ülkelerde yaşayan vatandaşlarıdır. Diaspora olarak adlandırılan bu topluluklar anavatanları ile yaşadıkları ülkeler arasındaki iletişimin bir ögesi olmaktadır. Bir diğer taraftan tarihi ve kültürel bağları olan topluluklara yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmek devletlerin bu alandaki çalışmalarını daha kolaylaştırmaktadır.

Yumuşak güç unsurlarını etkili bir şekilde kullanan devletlere baktığımızda ilk sırada Amerika Birleşik Devletleri (ABD) yer almaktadır. Kamu diplomasisi ilk olarak ABD’de ortaya çıkmıştır. ABD teknolojik imkânlarını da kullanarak geniş kitleler üzerinde bir ülke markalaşması inşa etmektedir. II. Dünya Savaşı sırasında tahrip olan Avrupalı ülkelere yapılan “Marshall Yardımları” ABD’nin kamu diplomasisi uygulamalarından biridir. ABD Soğuk Savaş Dönemi’nde Küba Füze Krizi ve Reagan Hükümeti’nin Batı Avrupa’ya nükleer füze yerleştirme girişimlerinde kamu diplomasisi uygulamaları sayesinde başarıya ulaşmıştır. ABD’nin Soğuk savaş dönemini galip olarak atlattığında ekonomik yardımların; radyo ve televizyon programlarının etkisi yadsınamayacak kadar fazladır.

ABD’nin kamu diplomasisi tanımı ise “diğer ülke halklarının fikirlerini belirlemek ya da etkilemek amaçlı oluşturulan hükümet destekli programlar” olarak tanımlanmıştır (Wolf ve Rosen, 2004: 3).

ABD’nin kamu diplomasisini kurumsallaştırmadaki tarihine bakılacak olursa; ilk olarak I. Dünya Savaşı sırasında oluşturulan Kamu Enformasyon Komitesi (Committee on Public Information) görülmektedir. Bu kurumun amacı, ABD’nin savaştaki amaçlarını kamuoyu ile paylaşmak olmuştur. Bu komite 1919 yılında feshedilmiş; daha sonra 1942 yılında Savaş Bilgi Ofisi (Office of War Information) kurulmuştur. Bu kurum, II. Dünya savaşı boyunca ABD’nin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmüştür. 1945 yılında kapatılmış ve ardından 1953 yılında Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (United States Information Agency-USIA) kurulmuştur. Bu kuruluş ise 1999 yılında kapatılarak Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı’na dönüştürülmüş ve Dışişleri Bakanlığı’na bağlanmıştır (Karadağ, 2016).

11 Eylül 2011’deki terör saldırısı Amerika’nın kamu diplomasisi faaliyetlerinde önemli bir dönem başlatmıştır. Bu tarihten itibaren özellikle İslam dünyasında ABD karşıtlığı yükselmiştir. Bu durumun karşısında ABD kendini doğru bir şekilde ifade edebilmek için 1990 sonrasında önemini yitirmeye başlayan kamu diplomasisini ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda Kamu Diplomasisi ve Kamu İlişkileri Müsteşarlığı (The Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs) 2002 yılında “paylaşılan değerler” isimli bir çalışma başlatmıştır. Bu dönemde özellikle Müslümanlara yönelik kurum ve kuruluşlar kurulmuştur. 2002 yılında açılan Stratejik Nüfuz/Etki Ofisi (Office of Strategic Influence); Amerikan

Halkı ve Anlayış için Müslüman Koalisyonu (Coalition of Muslims for Understanding and the American People); 2003 yılında kurulan Küresel İletişim Dairesi (Office of Global Communication) ve bir sonraki yıl açılan Müslüman Dünyası Destek Politikaları Koordinasyon Komitesi (Muslim World Outreach Policy Coordinating Committee) bu kurumlardan bazılarıdır. Yine Müslümanlara yönelik olarak Amerika'da Müslümanların Yaşamı (Muslim Life in America) girişimi başlatılmıştır (Ekşi, 2018: 216).

Başkan Barak Obama döneminde Müslümanlara yönelik iletişim temelli bir diplomasi anlayışı benimsenirken, Başkan Donald Trump döneminde Ortadoğu'ya yönelik yürütülen kamu diplomasisinden vazgeçildiği söylenebilmektedir.

Kamu diplomasisi uygulamalarında bir diğer örnek ise İngiltere'dir. İngiltere, Avrupa siyasetinde önemli devletlerden biridir. Sömürgelerinin bağımsızlığını kazanmaları hem ekonomik hem de siyasi yönden İngiltere'yi etkilemiştir. İngiltere eski gücünü yeniden kazanma arzusunda; güç ve itibar kaybını olumlu yönde değiştirme çabasındadır (Karadağ, 2016: 17).

İngiltere'nin kamu diplomasisi alanındaki faaliyetleri incelendiğinde üç temel kurum ile karşılaşılmaktadır. British Council kültürel diplomasi faaliyetlerini yürütürken, The British Broadcasting Corporation (BBC) medya iletişimini sağlamaktadır. Dışişleri Bakanlığı ise diplomatik açıdan kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmektedir (Akçay, 2014).

Tıpkı ABD gibi İngiltere'nin de kamu diplomasisi faaliyetleri için 11 Eylül bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemden itibaren kamu diplomasisini yeniden gözden geçirmiş olup yeni programları yürürlüğe koymuştur. 2002 yılında ise Kamu Diplomasisi Strateji Kurulu (Public Diplomacy Strategy Board) adıyla bir kurum oluşturulmuştur. İngiltere özellikle İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth) aracılığıyla sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda etkili olmayı hedeflemektedir.

İngiltere'nin en önemli kamu diplomasisi kaynağı dilidir. İngilizcenin tüm dünyada konuşulan evrensel bir dil olması İngiltere'nin lehine bir durumdur. Kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütürken dilin önemini ise Haluk Karadağ (2016) şu şekilde vurgulamıştır:

“Kamu diplomasisinin en temel mantığını en kestirme şekilde ‘kendini başkalarına anlatabilme’ olarak ifade edecek olursak bu üstünlüğün önemini daha iyi ifade etmiş oluruz.”(Karadağ, 2016: 17).

İngiltere’nin bir diğer kamu diplomasisi imkânı ise uluslararası düzeyde yayın yapan Britanya Yayın Kuruluşu (BBC)’dur. Uluslararası medyada çok popüler bir kanal olan BBC, büyük bir kitleye hitap etmektedir. Böylelikle İngiltere lehine uluslararası alanda kamuoyu oluşturmuş olmaktadır.

Tarihsel olarak bakıldığında Fransa önemli bir kamu diplomasisi potansiyeline sahiptir. Kamu diplomasisinin ilk olarak uygulandığı ülkelerden biri Fransa’dır. 1883 yılında açılan ve halen faaliyetlerini sürdüren Allaince Française isimli kuruluş dünyadaki ilk kültür enstitüsüdür. Yine 1922 yılında açılan Fransız Sanatsal Eylem Topluluğu (Association Française d’Action) ve 2010 yılında kurulan Institut Français Fransa’yı tanıtmaya amacıyla kurulmuştur (Akçay, 2014).

1789’daki Fransız İhtilali’nde ortaya çıkan ‘özgürlük, eşitlik, adalet’ gibi kavramlar bugün hala kullanılmaktadır. Ayrıca Fransa da İngiltere gibi sömürgelere sahip bir ülke olduğu için benzer bir kuruluş olan “Fransızca Konuşan Ülkeler Topluluğu”nu (Francophonie) kurulmuştur.

Fransa’nın kamu diplomasisi faaliyetleri genellikle kültürel diplomasiye yöneliktir. Cannes Film Festivali kamu diplomasisinin bir parçası olarak uluslararası alanda kullanılmaktadır. Bu festival sayesinde Fransa bir ülke markası oluşturmaktadır.

Almanya her iki dünya savaşından da yenik ayrılmış bir devlet olarak olumsuz bir imaja sahiptir. Ancak güçlü ekonomisi ve Avrupa Birliği’ne üye olması gibi etmenler Almanya’nın cazibe merkezi haline gelmesine sebep olmuştur. Batı ve Doğu Almanya olarak ikiye parçalanan ülkenin birleşmesinde kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkili olduğunu söylenebilmektedir. Ayrıca Almanya’nın uyguladığı kamu diplomasisi faaliyetlerine verilebilecek en açık örnek, 1933 ve 1945 yılları arasında Hitler döneminde Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı’nın kurulması ve bakan olarak görev yapan Joseph Goebelles’tir. Bu dönemdeki Nazi propagandasına karşı diğer devletler de kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmeye

başlamışlardır. Bir başka ifadeyle, Almanya kendi propagandasını yaparken diğer devletlerde de kamu diplomasisinin gelişmesine yardımcı olmuştur.

Daha önce de belirtildiği gibi iki dünya savaşından da yenilen ülke olarak çıkan Almanya'nın uluslararası alanda olumsuz bir imajı bulunmaktaydı. Almanya kendini doğru ifade edebilmek, Alman kültür ve dilini dünyaya tanıtmak amacıyla 1951 yılında Goethe Institut (Goethe Enstitüsü)'nü kurmuştur. Enstitü halen aktif bir şekilde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir (Akçay, 2014). Kültürel ağırlıklı bir kamu diplomasisi yürüten Almanya, bu faaliyetlerini çeşitli vakıflar aracılığıyla yapmaktadır.

Uzak Doğu'daki kamu diplomasisi faaliyetleri için verilebilecek güzel örneklerden biri de Çin'dir. Çin, kalabalık bir nüfusa sahip olduğu için önceleri kapalı bir ülke olarak varlığını devam ettirmekteydi. Son yıllarda ise Çin'in ekonomik açıdan güçlü olması ve doğru coğrafyalara doğru dış politika araçlarını kullanması son dönemde Çin'i uluslararası platformda daha görünür hale getirmiştir.

1989 yılında yaşanan Tiananmen olayları, Uygur Türkleri meselesi, Tayvan sorunu gibi komşu ülkelerle ilgili problemler Çin'in imajını oldukça kötü etkileyen olaylardır. Ancak Çin, son dönemde güçlü ekonomisiyle ve geniş bir kültür coğrafyasıyla kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamaya başlamış ve başarılı olmuştur. Çin, dış politikasını değiştirerek komşu ülkelerle iyi ilişkiler kurmaya başlamış ve insani yardımlarını arttırmıştır. Yurtdışına devlet bursu ile gönderdiği uluslararası öğrenciler de Çin'in kamu diplomasisi araçları arasında yer almaktadır. Xinhua haber ajansının da dünya genelinde önemli bir misyonu yüklediği söylenebilmektedir. Öte yandan Çin'in kültür, felsefe ve dilinin yaygınlaştırılması amacıyla Konfüçyüs Enstitüleri kurulmuştur (Akçay, 2014).

Görüldüğü üzere uluslararası alanda söz sahibi olmak isteyen ülkeler yumuşak güce yatırım yapmaktadır. ABD'nin hegemon kültürüyle ön plana çıktığı görülmektedir. İngilizcenin dünya genelinde kabul edilir bir dil olması İngiltere'nin en büyük yumuşak güç unsurudur. Fransa ve Almanya ise kültürel diplomasi kapsamında yumuşak güç unsurlarını kullanmaktadır. Gelişen ekonomisi ile Çin kendine yeni alanlar açarak yumuşak gücünü kullanmaktadır. Ayrıca Norveç gibi ülkeler de insani diplomasi kapsamında değerlendirilebilmektedir. Uluslararası

ilişkilerde yaşanan krizlerde arabuluculuk rolü üstlenmesi ve barış görüşmelerine ev sahipliği yapması Norveç'in yumuşak gücünü ortaya koymaktadır.

Kamu diplomasisi Türkiye için oldukça yeni bir alandır. Türkiye yıllar boyunca klasik diplomasi araçları ile dış politikasını şekillendirmiştir. Dış politika yapımında küresel dünyanın hızına ayak uyduramamış ve kamu diplomasisi kavramı ile diğer gelişmiş devletlere kıyasla geç tanışmıştır. Bu nedenle uluslararası alanda birçok sorunla karşı karşıya kalmış ve bu sorunlara çözüm üretememiştir. Türkiye'nin kamu diplomasisi imkânını Özkan şu şekilde özetlemiştir:

“Türkiye sahip olduğu tarihi birikimi, medeniyet değerleri, jeostratejik konumu ve insan kaynağı ile dünya genelinde önemli bir ülke konumundadır. Türkiye böylesine önemli bir ülke olmasına karşın dış dünyadaki algısı ne yazık ki önemi ile paralellik taşımamaktadır. Bunun nedenleri arasında demokratikleşme konusundaki eksiklikleri, insan hakları ve özgürlüklerle ilgili sorunları, demokrasiye müdahale anlamı taşıyan askeri darbeleri saymak mümkündür.” (Özkan, 2015: 16-17).

Kamu diplomasisi ile birlikte Türkiye'nin kendisini diğer ülkelere iyi bir şekilde izah etmesi beklenirken bu, bir türlü gerçekleştirilememiştir. Türkiye'nin kamu diplomasisi ile tanışması ise oldukça geç olmuştur. Örneğin Türkiye'nin bu konudaki başarısızlığı özellikle Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Türkiye-AB ilişkileri gündeme geldiğinde yabancı kamuoyu Türkiye'yi köşeye sıkıştırmıştır. Türkiye ise tüm bunlar karşısında başarılı bir söylem üretememiş ve diplomasiye yenik düşmüştür.

I. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte Türk dış politikası, Atatürk'ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” sözü doğrultusunda şekillenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, yeni kurulan bir devlet olarak bölgede ve dünyada kendini kabul ettirmeye çalışmıştır. Uluslararası ittifaklarda yer almıştır. Taraf olmaktan ziyade uzlaşmacı bir güç olmayı tercih etmiştir. Bu ilkeler doğrultusunda İkinci Dünya Savaşı sırasında herhangi bir tarafta yer almamıştır. Ancak Soğuk Savaş Dönemi'nde ekonomik çıkarları doğrultusunda ABD ile yakın ilişki içerisinde olmuştur. Bu dönemde Türkiye, SSCB'yi bir tehdit olarak görmüş ve bu bloklaşma içinde ABD'nin yanında yer almıştır. Bu bağlamda Türkiye, ABD'den ekonomik yardım almış ve NATO'ya üye olmuştur.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden en çok etkilenen ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Çünkü Soğuk Savaş sonucunda Sovyet Rusya yıkılmış ve birçok yeni devlet ortaya çıkmıştır. Yani Soğuk Savaş'ın somut sonuçları Türkiye'ye yakın bir coğrafyada ortaya çıkmıştır. 1990'larda Türkiye uluslararası ilişkilerde daha aktif bir rol oynamak için yeni kurulan devletlerle ilgilenmiş ve onlarla ilişki içinde olmuştur. Bölgedeki bu yeni devletleri tanıyan ilk ülke ise Türkiye olmuştur. Çünkü Türkiye; Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan gibi ülkelerle ortak bir kültürü paylaşmaktaydı. Türkiye, bu yeni devletler üzerinde ağabey rolü üstlenmiş; bu devletlerin uluslararası toplum tarafından kabul edilmesini ilke edinmiştir. Önceleri bu bölgeye yardımlarda bulunmuş; ilerleyen süreçlerde daha uzun vadeli projeleri hayata geçirmiştir. Türkiye'nin bu bölgedeki projelerini koordine etmek amacıyla 1992 yılında Dışişleri Bakanlığı'na bağlı TİKA kurulmuştur.

“TİKA'nın o yıllardaki amacı Türk Cumhuriyetlerinin kendi sosyal yapısını üretmesi, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi hakların gelişmesi, teknik alt yapı konusunda eksiklerin giderilmesi olarak özetlenebilir.” (TİKA, 26 Mayıs 2019).

Görülmektedir ki o dönemde TİKA aracılığıyla Orta Asya ve Kafkasya bölgesinde dostluk ve kardeşlik çerçevesinde işbirlikleri geliştirilmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde dünyadaki küreselleşmenin etkisi ve Türkiye'nin bölgesinde önemli bir aktör haline gelmesi ile TİKA'nın da faaliyetlerini gerçekleştirdiği coğrafya genişlemiştir. Eskiden yalnızca Orta Asya ve Kafkasya bölgelerine yönelik çalışmalarda bulunan TİKA, aynı misyonla yeni vizyonlar elde etmeye çalışmıştır. Daha fazla ülkede hatta farklı coğrafyalarda koordinatörlükler açarak hem kurumsal olarak büyümüş hem de Türkiye'nin dış politikada daha fazla coğrafyada görünmesine katkı sağlamıştır. Bu dönemden sonra eğitim alanına ağırlık verilmiş; karşılıklı olarak projeler üretilmeye başlanmıştır.

Sonuç olarak TİKA, özellikle Türk Cumhuriyetleri ve Balkanlar olmak üzere birçok ülkede faaliyet göstermektedir. Buradaki devletlerle ekonomik, sosyal, kültürel, ticari ve eğitim alanında projeler üretmektedir.

Türk kültürünün tanıtılarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak amacıyla kurulan bir diğer kurum Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSÖY)'dur. 1993 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve

Türkiye'nin Kültür Bakanları tarafından imzalanan anlaşma ile kurulan kurumun amacı Türkiye'nin gönül coğrafyasında yaşayan soydaş ve akraba topluluklar ile bağlarını kuvvetlendirmektir. Üye devletler her yıl Nevruz gibi Türk kültürünü yaşatacak etkinlikler ile bir araya gelmektedir.

Türk Cumhuriyetleri ile kurulan ilişkiler Türkiye açısından her zaman olumlu imaj bırakmıştır. Türk Cumhuriyetleri ile kurulan akrabalık bağları ya da duygusal yakınlık Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerini uygularken oldukça kolaylık sağlamaktadır.

Zaman zaman Türk dış politikasının batı eksenli politikaları nedeniyle aksatılan bir coğrafya gibi görünse de Türk Cumhuriyetleri ile kurulan gönül bağı ilişkilerin her zaman sürekli olmasını sağlamıştır. Bu ilişkinin devamlılığının sağlanması ve faaliyetlerin daha düzenli gerçekleştirilmesi amacıyla TÜRKSÖY kurulmuştur. Kurum, bölgedeki kamuoyunu etkileyerek Türkiye'nin dış politikasında belirlediği hedeflere ulaşmasını sağlamaktadır.

TÜRKSÖY'un Türk kültürünün yaşatılması ve tüm dünyaya tanıtılması kapsamında üstlendiği görev tam anlamıyla kamu diplomasisi faaliyetlerini içermektedir. TÜRKSÖY aracılığıyla Türkiye, soydaş ve akraba topluluklar ile olan ilişkilerini geliştirmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yalnızca bağımsızlık ve egemenlik odaklı bir dış politika anlayışı benimsenmiştir. Bu dönemde Türkiye Batı ile ilişkilerini geliştirmiş; Sovyet tehdidine karşı kendisini korumak istemiştir. 2000'li yıllara kadar Türkiye'nin dış politika anlayışı; Türkiye'nin coğrafi konumunu ön planda tutan, Atatürk milliyetçiliğini benimseyen, realist ve geleneksel bir anlayış olmuştur.

2000'li yıllarda ise kamu diplomasisi, Türkiye'nin en önemli dış politika aracı olmuştur. Türkiye, kamu diplomasisi aracılığıyla uluslararası alanda görünürlüğü ve etkisini arttırmayı ve söz sahibi olmayı hedeflemiştir. Bu hedefler doğrultusunda 30 Ocak 2010'da Başbakanlığa bağlı olarak Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur. Böylece kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlama görevi bu kurum aracılığıyla gerçekleşmeye başlamıştır.

Türkiye'nin kamu diplomasisine dair faaliyetleri 90'lı yıllarda başlamışsa da dış politikada aktif bir şekilde uygulanması 2000'li yıllarda gerçekleşebilmiştir. Bu dönemde Türkiye küresel siyasetteki dönüşüme ayak uydurarak kamu diplomasisi faaliyetleri ile 21. yüzyılın siyaset anlayışını kavramıştır. Özellikle dönemin iktidar partisi AK Parti'nin bölgesel güç olarak coğrafyasında var olmak istemesi, kamu diplomasisi faaliyetlerine yönelmiştir. Bu bağlamda Türk dünyası, Afrika ve Avrupa'daki diasporalar üzerinde kamu diplomasisi faaliyetleri uygulanmaya başlamıştır.

Bu dönemde kurulan önemli kamu diplomasisi kurumlarından biri Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)'dir. Başkanlık 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuş olup yurtdışı vatandaşlar, soydaş ve akraba topluluklar ve uluslararası öğrencilere yönelik sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerde bulunan YTB'nin resmi internet sitesinde kurumun amacı şu şekilde açıklanmıştır:

“Başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kamu kurumu olarak 6 Nisan 2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), yurtdışındaki vatandaşlarımız, soydaş ve akraba topluluklarımız ile Türkiye’de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerimize yönelik çalışmalarını koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir.” (YTB, 6 Şubat 2019).

Bir diğer kamu diplomasisi kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü ise Türkiye’yi tanıtmak ve yabancı ülkelerde Türkçe eğitimi vermek amacıyla 2007 yılında kurulmuştur. Özellikle kültür, dil ve tarih alanlarında Türkiye’yi tanıtmak için akademik eğitimler yürütmekte; ayrıca yurtiçinde ve yurtdışındaki projelere destek olmaktadır. Geniş bir coğrafyada kültür merkezleri bulunan Yunus Emre Enstitüsü, dünyanın dört bir tarafından Türkiye ile bağ kuran kimselerle buluşmayı hedeflemektedir.

Kültür ve diplomasi kavramlarının her ikisi de geniş bir alana tekabül etmektedir. Ancak dış politikada “kültür” kavramının kullanışı kamu diplomasisi ile yakın anlamlar içermektedir. Çünkü devletler, kamu diplomasisi faaliyetleri ile kendi kültürlerini diğer devletlere ve vatandaşlarına anlatmak istemektedirler.

Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti'nin “kültür diplomasisi” alanında faaliyet gösteren bir kurumdur. Türkiye'nin kültür ve dilini kamu

diplomasisi aracı olarak kullanmaktadır. Türkiye'nin tarihi ve kültürel mirasını tüm dünyada tanıtmak ve bilimsel çalışmaları desteklemek kurumun temel amaçlarındandır.

Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye'nin kültür ve medeniyet bağlamında uluslararası eğitim programında öncü kurumlardan birisidir. Milli Eğitim Bakanlığı haricinde yurtdışında okul açma yetkisi olan tek kuruluştur. 17 Haziran 2016 tarihinde kurulan bu kuruluş okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar eğitim her aşamasında etkili olmayı hedeflemektedir. 15 Temmuz Darbe Girişinin ardından Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'nün himayesinde olan yurtdışındaki okullarda devlet kontrolünün sağlanması amaçlanmıştır.

24 Temmuz 2018 tarihinde kurulan Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin en yeni kurumlarından biridir. Uluslararası alanda Türkiye markası oluşturmak ve Türkiye markasını güçlendirmek temel amacı doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Başkanlık, Türkiye'nin dünyanın her yerinde ve her alanda temsilini önemsemektedir. Başkanlık, Türkiye'nin dünyanın her yerinde ve her alanda temsilini önemsemektedir. “Yeni Türkiye”nin tanıtılmasında ve temsil edilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Kurumun resmi internet sitesinde yer alan vizyonu şu şekilde açıklanmıştır:

“Ulusal ve uluslararası kamuoyları, karar alıcı aktörler ve medya ile derinlikli ve çok yönlü ilişkiler geliştirmek; iletişimin tüm araç ve yöntemleri ile Türkiye'nin her alanda nitelikli temsilini sağlamak ve bu doğrultuda ‘Türkiye markasını güçlendirmek.’” (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 21 Mayıs 2019).

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, bütünlükçü bir bakış açısı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin iletişim stratejisini oluşturmaktadır. Türkiye'nin dış politika hedeflerini planlı ve etkin kullanabileceği bir dil oluşturmaktadır. Uluslararası olayları ve haberleri takip ederek kamuoyunu konu hakkında bilgilendirmektedir. Sonuç olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı doğrudan kamu diplomasisi üreten bir kurumdur.

2009 yılında faaliyete geçen AFAD'ın misyonu “afetlere dirençli toplum oluşturmak” şeklinde ifade edilmiş olup bu misyon çerçevesinde ise sloganı; “Beklenmeyene hazırlıklyız.” şeklinde belirlenmiştir (AFAD, 20 Mayıs 2019). AFAD, herhangi bir doğal afet durumunda kriz ve risk yönetimleri uygulayan bir kurumdur. Sadece ulusal alanda değil uluslararası alanda da birçok ülkeye yardım

etmektedir. AFAD'ın Türkiye dışında birçok ülkeye yardım götürmesi Türkiye'nin tanınırlığını arttırmış ve Türkiye'ye güven duyulmasına vesile olmuştur. Böylece AFAD Türkiye'nin kamu diplomasisi üreten bir kurumu haline gelmiştir. İnsani yardımların devlet eliyle olması ve yardım edilip edilmeyeceğinin devlet tarafından karar verilmesi siyasi bir amaç içerse de bu faaliyetler kamu diplomasisi çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin en köklü kurumlarından biri olan Kızılay, Türkiye'de ve dünyada insani yardım hizmetleri gerçekleştirmektedir. 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır (Kızılay, 21 Mayıs2019).

Kızılay yaşanan olumsuz durumda zamana bakmaksızın ve ayırım gözetmeksizin tarafsız bir şekilde gönüllü hizmetlerde bulunmaktadır. Bu anlayışıyla evrensel bir ilkeye sahip olmakta ve farklı coğrafyalara yardımlarda bulunmaktadır.

Kızılay, Türkiye Cumhuriyeti'nin insani diplomasisinin yürütülmesinde önemli aktörlerden biridir. İnsani diplomasi halkların başka devletlere bakış açılarını direkt etkileyen bir yöntemdir. Çünkü insana doğrudan dokunan ve hizmet veren bir durum söz konusu olmaktadır. Mağdur halkın yardım eden devlete minnetle yaklaşmasına sebep olurken yardım eden devlet de güçlü ve büyük bir ülke olduğunu böylelikle göstermiş olmaktadır. Bu bağlamda Kızılay, Türkiye'yi dünyaya tanıtmayı nedeniyle kamu diplomasisi üreten bir kurum olmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaptığı faaliyetler ile Türkiye'nin kamu diplomasisi yürüten kurumlarından biridir. Örneğin Türkiye'de eğitim gören Uluslararası İlahiyat ve Uluslararası Konuk Öğrenci Programı öğrencileri yılın belirli dönemlerinde çeşitli programlarla bir araya getirilerek geziler düzenlenmektedir. Öte yandan DİB bünyesinde yurt dışında çalışmak için görevlendirilen kişiler, buldukları ülkelerde Türkiye'yi temsil etmektedir.

Soğuk Savaş döneminde devletler birbirlerine karşı sert güç kullanarak çeşitli yaptırımlarda bulunmuşlardır. Uluslararası ortamdaki güvensizlik nedeniyle devletler riskler üzerine dış politikalarını şekillendirmişlerdir. Soğuk Savaş Dönemi sona erdiğinde ise fırsatları değerlendirmeye çalışan ve işbirliklerine önem veren bir yapı oluşmuştur. Bu yeni dönemde ise "yumuşak güç" kavramı önem kazanmış olup

uluslararası siyasette markalaşma, kültür diplomasisi, kamuoyu gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Bu kavramlar askeri güç gibi bir sert güç ile tamamen zıt anlamlar içermektedir.

Yumuşak gücün bir unsuru olarak kamu diplomasisi faaliyetlerinin içinde askeri gücün olup olmayacağı uzun zamandır üzerinde tartışılan bir konudur. Bu konuyla ilgili en iyi örneklerden biri ABD'nin Irak'a girmesidir. 11 Eylül sonrasında ABD'nin askeri bir güç olarak varlığını göstermesi, askeri kurumların da kamu diplomasisi üreten kurum ve kuruluşlar arasında değerlendirilmesine sebep olmuştur.

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO gibi askeri güç odaklı uluslararası örgütlere üye olması ise savaş veya kriz durumlarında Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin direkt uluslararası sistem içerisinde yer alması anlamına gelmektedir. Uluslararası örgütlere üye olmasından dolayı bir bölgeye asker yollayan Türkiye, hem tarafını belirlemiş olmakta hem de kendisine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin dış politikasında uyguladığı “Yurtta sulh, cihanda sulh” temel prensibi doğrultusunda TSK da “küresel barış destekçisi” olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca barış harekâtlarının düzenlenmesi de kamu diplomasisi faaliyetleri içinde gösterilmektedir.

Sonuç olarak Türkiye, tüm bu kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları ile farklı coğrafyalarda kendini doğru ve etkin bir şekilde tanıtmaya fırsatı bulmuştur. Birçok bölgede sistematik bir şekilde kamu diplomasi faaliyetleri yürütmeye başlamıştır. Türkiye, kamu diplomasisi sayesinde kendisine yeni dış politika hedefleri belirlemiştir. Dış politikasını daha geniş alanlara yayarak dünyada söz sahibi ve güçlü bir ülke olarak yer aldığını göstermektedir.

2. BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETİ ÖRNEĞİ:

EĞİTİMİN ULUSLARARASILAŞMASI

Uluslararası öğrenci programları kamu diplomasisi çerçevesinde ülkelerin dış politikalarında etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Kamu diplomasisinin en temel amacı toplumların birbirlerini tanıması ve iletişim kurulmasıdır. Bu bağlamda toplumların birbirlerini tanıması ve kültürlerarası etkileşimin yaşanması uluslararası öğrenci hareketliliğinin temel sonuçlarından biridir.

Uluslararası öğrenci programları uzun yıllar boyunca gelişmiş ülkelerin dış politika yapımında araç olarak kullanılmıştır. Küreselleşmenin etkisi ve teknolojik gelişmeler ise uluslararası öğrenci programlarının günümüzde popüler hale gelmesine neden olmuştur. McLuhan'ın (2015) deyiimiyle globalleşen dünyada uluslararası öğrenci hareketliliği daha önemli bir hale gelmiştir.

Knight (2005) ülkelerin uluslararası öğrenciler ile bu denli ilgilenmesini sosyal-kültürel, politik, ekonomik ve akademik olmak üzere dört başlık altında ele almaktadır. Bunlardan sosyal ve kültürel boyut kimlik ve vatandaşlığın kültürlerarası etkileşimi ile ilgilidir. Politik parametre dış politikayı kapsayarak barış ve anlaşma gibi unsurları içerir. Ekonomik unsur ise ekonomik gelişmişlik, rekabet edebilirlik, işgücü piyasası gibi düzlemlerde incelenmektedir. Son olarak akademik boyut araştırma, ülke profili, kalite ve eğitimin uluslararasılaşması gibi konular bağlamında ele alınmaktadır.

Öte taraftan eğitimin uluslararasılaşması ulusal ve sektörel olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Öğretimin uluslararasılaşması beyin gücü, kültürel ve sosyal gelişmeler ve eğitimin ihracı yoluyla gelir elde etmeye dayanmaktadır. Kurumsal olarak ise ülke profili ve bilgi edinme yönüyle analiz edilmektedir (Gündüz, 2012).

Günümüzde birçok ülke tarafından uluslararası öğrenci programları kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmaktadır. Uluslararası öğrenciler ülke ekonomilerine katkı yapmalarının yanı sıra devletlerarası barış ortamının sağlanması ve kültürel-sosyal bağlar kurulması gibi uluslararası konularda da rol almaktadır. Devletler

uluslararası öğrencilerin yaptıkları çalışmalar ile eğitim alanında uluslararası bir profil oluşturmakta olup bilgi birikimi noktasında kazanım sağlamaktadır. Aynı şekilde değerlerin dış dünyaya tanıtılması ve yabancı toplumların bilgilendirilmesi gibi konularda büyük katkı sağlamaktadır (Günaydın, 2012). Bu nedenle uluslararası öğrenciler konusunda kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları stratejik vizyon ve misyon üstlenerek faaliyetlerde bulunmaktadır.

Görülmektedir ki eğitimde uluslararasılaşma ülkelerin dış politika stratejilerini pek çok yönden etkilemektedir. Devletlerin birbirleri ile sosyal ve kültürel diyaloglarını geliştirerek onları anlaşma ve işbirliğine yöneltmektedir. Ayrıca uluslararası öğrenciler vasıtasıyla elde edilen gelirler ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak uluslararası öğrenci hareketliliği kültür etkileşimini sağlayarak arasında karşılıklı anlayışı ve işbirliğini sağladığı için önemli bir kamu diplomasisi aracı olarak kabul edilmektedir.

Bu bölümde uluslararası öğrenci hareketliliği tarihsel olarak ele alınacaktır. Ülkelerin uluslararası öğrenciler konusundaki çalışmaları incelenecek olup Türkiye ve YTB'nin faaliyetleri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.1. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNİN TARİHSEL SEYRİ

Uluslararası öğrenciler eğitimin uluslararasılaşmasının temel aktörleridir. Eğitim görmek amacıyla anavatanı dışında bir ülkede bulunan kişilere uluslararası öğrenci denilmektedir. Nitekim UNESCO'nun uluslararası öğrenci tanımlaması eğitim amacıyla ulusal veya bölgesel bir sınırı aşmış ve şimdi kendi menşei ülkelerinin dışında kayıtlı olan öğrenciler şeklindedir (UNESCO, 28 Haziran 2019).

Devletlerin uluslararası öğrenci politikalarına bakıldığında farklı ülkelerdeki yetenekli öğrencileri ve bilim adamlarını davet etmek, kendi kültürel değerlerini öğrenciler aracılığıyla ihraç etmek, insan kaynağı ihtiyacını karşılayarak rekabet gücünü artırmak, üretilen bilgiyi paylaşmak ve giderek artan güvenlik ve diplomasi ortamında kültürler ve ülkelerarası karşılıklı hoşgörü anlayışı geliştirmek gibi amaçları bulunduğu görülmektedir (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012: 37).

Uluslararası öğrenci hareketliliğine bakıldığında çok uzun bir geçmişi olduğu söylenebilmektedir. Mısır ve Mezopotamya'daki eğitim merkezleri ve Yunan Uygarlığı'nda yetişen filozoflar uluslararası öğrenci meselesinin ne kadar köklü olduğunu göstermektedir. Bu konu ile ilgili Atılğan Ulutaş (2014) şu bilgiyi vermektedir:

“Antik Yunan şehir devletlerinin de kendi aralarında öğrenci ve öğretici hareketliliği olduğu bilinmektedir. Çeşitli seviyelerde eğitim almak amacıyla davet edilen yabancı öğrenciler, Sparta'da *trophimoi* ismiyle farklı bir toplumsal kategori oluşturmuşlardır.”

Sonraki yıllarda İslam coğrafyasında bilimsel faaliyetlerin artması bu coğrafyalarda da uluslararası öğrenci hareketliliğinin yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle Orta Çağ'da İslam coğrafyası pek çok aydın ve öğrenci tarafından tercih edilmiştir. Uluslararası öğrenci konusunda uzun yıllardır yaşanan gelişmeler modern dünyanın imkânlarının artmasıyla yaygınlaşmıştır.

Son dönemdeki eğitim geçmiş dönemlere göre farklılıklar arz etmektedir. Geçmişte daha çok bireysel düzeyde olan uluslararası öğrenci hareketliliği modern dönemde bir devlet politikası olarak yürütülmektedir. Bir başka deyişle geçmişte yalnızca bilginin peşinden koşan kişi günümüzde devletlerin teşvikleri ile bu sürece katılmaktadır. Bu dönemde devletler adeta ihtiyaç duyduğu insan kaynağını yetiştirmek üzere uluslararası öğrenci programlarını desteklemektedir. Çünkü uluslararası öğrenciler devletlerin akademik bilgi seviyelerini arttırarak onların uluslararası alanda görünür olmalarını sağlamaktadır.

Yükseköğrenim olgusu yaşanan döneme bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Örneğin 18. yüzyılda yaşanan Fransız Devrimi ile milliyetçilik akımı yükselerek bu dönemde uluslararası öğrencilerin Fransa ve Almanya gibi ülkelerde görülebilirliği azalmıştır. Ancak küreselleşen dünya eğitimin devlet tekelinden çıkmasına neden olmuştur. Dolayısıyla 20. yüzyıldan itibaren dünya eğitim alanında sınırların oradan kalktığı bir hal almıştır.

Son zamanlarda uluslararası öğrenci konusunda Avrupa, teknik ve eğitim kalitesi nedeniyle öğrencilerin tercih ettiği bir bölge olmuştur. Özellikle Osmanlı Devleti'nin batı yanlısı politikaları kapsamında Avrupa'ya eğitim amacıyla birçok öğrenci gönderilmiştir. Bir diğer örnek olarak Çin 1899-1911 Boxer yenilgisini

izleyen birkaç yıl içerisinde büyük reform süreci başlatarak Çin uyruklu üniversite öğrencilerine yurtdışı eğitim bursları verilmiştir. Rusya da benzer şekilde Kırım mağlubiyetinin ardından Rus öğrencilerin yurtdışı eğitimine gönderilmesi konusunda girişimlerde bulunmuştur (Ulutaş, 2014).

Görülmektedir ki dünyada meydana gelen siyasi olaylar ile uluslararası öğrenci meselesi arasında yakından bir ilişki söz konusudur. Devletler aldıkları yenilgilerden sonra Avrupa'ya öğrenci göndermişlerdir. Böylelikle uluslararası öğrenciler üzerinden devletlerin batılılaşma politikası yürüttüğü söylenebilmektedir.

Özellikle II. Dünya Savaşı sırasında yapılan antlaşmalarda ve Soğuk Savaş Dönemi'nde kurulan ilişkilerde uluslararası öğrenci konusu gündeme gelmiştir. Gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere yaptıkları yardımlar kapsamında uluslararası öğrencilerin gündeme geldiği görülmektedir. 1970'de İngiltere ve Avusturya'nın başlattığı öğrenci değişim programları ise 1980'li yıllarda tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Bu dönemde devletler eğitim alanında işbirlikleri yaparak öğrenci değişim programları oluşturmuştur. Bu dönemden itibaren uluslararası öğrenciler siyasetin, ekonominin ve ticaretin konusu haline gelmişlerdir. Çünkü ABD, İngiltere, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda gibi ülkeler eğitimin uluslararasılaşması ile büyük kazançlar elde etmektedir (Ulutaş, 2014).

Günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliği, devlet kurum ve kuruluşlarının yanı sıra özel sektör ve vakıflarca desteklenen bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmaktadır. Nitekim Nye (2017) ABD'de eğitim gören yabancı öğrencilerin, genellikle ülkelerine Amerikan değerlerine ve kurumlarına minnet duyarak döndüklerini ve Amerikalılar için önemli olan politik sonuçları etkileyebilecekleri mevkilere geldiklerini belirtmiştir.

ABD *Fullbright* eğitim programı ile uluslararası öğrencilere yönelik başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti gerçekleştirmektedir. Bu program ABD Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Eğitim ve Kültürel İlişkiler Dairesi tarafından desteklenmekte olup Uluslararası Eğitim Enstitüsü (IEE) tarafından yürütülmektedir (Özoğlu, Gür ve Çoşkun, 2012: 39). Bu burs programı kapsamında ABD her yıl 4000 uluslararası öğrenciye finansal destek sağlamaktadır. Böylece öğrenciye eğitim hayatı boyunca eğitim ücretleri, uçak bileti, ders kitapları, sağlık sigortası ve konaklama

masraflarının karşılanmasını konusunda fon sağlamaktadır (Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği ülke olan İngiltere *British Council* aracılığıyla kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmektedir. Kuruluşun temel amacı İngiltere ve diğer ülkeler arasında kültür, eğitim ve diğer değişim hareketliliklerini teşvik etmek suretiyle İngiliz kültürüne geniş bir sempati temin etmek şeklinde belirtilmiştir. Bu amaç doğrultusunda İngiltere'deki uluslararası öğrencilere *UK Council for International Student Affairs* adlı bir danışma kurulu hizmet etmektedir. İngiltere ayrıca Avrupa Birliği (AB) çerçevesinde uygulanan öğrenci değişim programları haricinde devlet destekli bir burs programı olan *Chevening* programını yürütmektedir (Demir, 2012).

İlk olarak 1983 yılında uygulanan Chevening Bursları, günümüzde 160'dan fazla ülkeden 1500'e yakın uluslararası öğrenciye 1 yıllık yüksek lisans burs imkânı sunmaktadır. Öğrencilerin seçtikleri alanda en az iki yıllık iş tecrübesine ve bir lisans derecesine sahip olması gerekirken, İngilizce dil yeterliliği önemlidir. Chevening Bursları kapsamında öğrencilerin 1 yıl boyunca okul ücreti, konaklama ve yaşam masrafları, vize ücreti, gidiş-dönüş uçak bileti ve tezli yüksek lisans yapacaklar için tez masrafları karşılanmaktadır. Ayrıca IELTS test sınavı ücreti British Council tarafından ödenmektedir (Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Uluslararası öğrencilerin yöneldiği popüler eğitim merkezlerinden bir diğeri ise Kanada'dır. Kanada'nın uluslararası öğrenciler ile ilgili faaliyetlerini Dış İlişkiler ve Uluslararası Ticaret Bakanlığı'na bağlı çalışan Uluslararası Eğitim ve Gençlik Birimi üstlenmiştir. Uluslararası öğrencilerin burslandırma, tanıtım ve reklam faaliyetleri ise bu birim tarafından 2008 yılında oluşturulan *Imagine Education in Canada* adındaki ulusal marka altında yürütülmektedir. Ayrıca *Canadian Bureau of International Education* uluslararası öğrencilere verilen bursları koordine etmektedir (Ulutaş, 2014).

Fransa kültürel sebeplerle uluslararası öğrencilerin tercih ettiği ülkelerden biridir. Fransa'nın eğitim alanındaki faaliyetlerini *Campus France* kuruluşu yürütmektedir (www.campusfrance.org, 8 Ağustos 2019). Aynı zamanda *Institut Français* ve *Alliance Française* gibi kuruluşları ile Fransa kamu diplomasisi faaliyetlerini uygulamaktadır.

Fransa'nın uluslararası öğrencilere yönelik yürüttüğü bir burs programı olan Eyfel Mükemmellik Burs Programı, Fransa'da okumak isteyen master ve doktora öğrencilerine finansal yardım sağlamaktadır. Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından sunulan yurtdışı eğitim bursları için master öğrencileri aylık 1181 € alırken; doktora öğrencileri aylık 1400 € ödenek almaktadır. Ayrıca eğitim ücretleri karşılanmamaktadır. Burs kapsamında seyahat masrafları, sağlık sigortası ve diğer maliyetleri karşılanmaktadır. Burslara başvuracak öğrencilerin mühendislik ve fen bilimleri, hukuk ve siyasi bilimler, ekonomi ve yönetim alanlarında eğitim almaları gerekmektedir. Bursların süresi ise master öğrencileri için 12-36 ay, doktora öğrencileri içinse 2 yıllık bir dönemi olarak belirlenmiştir.(Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Almanya ise Dışişleri Bakanlığı'nın finansörlüğünde uluslararası öğrenci programlarını *Deutscher Akademischer Austausch Dienst* (DAAD) kuruluşu vasıtasıyla yürütmektedir (www.daad.de, 9 Ağustos 2019). Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi alan yabancı öğrencilere yönelik olan burslar, öğrencilerin eğitim, seyahat ve sağlık giderleri ile aylık yaşam masraflarını kapsamaktadır. DAAD tarafından bugüne kadar 50000'in üzerinde öğrenciye burs verilmiştir (Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Almanya'nın kültürel faaliyetleri ise *Goethe Institut* aracılığıyla yürütülmektedir. Ayrıca uluslararası öğrenciler ile ilgili programlarını yürütme amacıyla devlet destekli *Alexander Von Humboldt, Friedrich - Ebert, Konrad Adenauer* gibi vakıflar da bulunmaktadır (Demir, 2012: 134).

Son zamanlarda ise Yeni Zelanda ve Avustralya gibi ülkeler uluslararası öğrencilerin cazibe merkezi haline gelmiştir. Yeni Zelanda 1989 yılında çıkardığı yasayla ülkesine uluslararası öğrenci kabul etmeye başlamıştır (Özoğlu, Gür ve Çoşkun, 2012: 43). Uluslararası öğrenci alanındaki faaliyetlerini *New Zeland Educated* adlı bir marka aracılığıyla yapmaktadır (www.studyinnewzealand.govt.nz, 9 Ağustos 2019). Çok kültürlü yapısı ile uluslararası öğrencilerin oldukça fazla dikkatini çeken Kanada, Amerika ve İngiltere'den sonra eğitim alanında dünyanın en çok tercih edilen ülkesidir. Kanada'da Hükümet bursları, üniversite bursları ve özel kurumların verdiği burslar olarak 3 seçenek bulunmaktadır. Burs miktarları ise aylık 2.000\$ ile 20.000\$ arasında değişmektedir. Burs programları kapsamında okul ücreti,

konaklama ve yaşam giderlerinin tamamı ya da bir kısmı karşılanabilmektedir (Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Avustralya'nın uluslararası öğrencilere yönelik politikası *Future Unlimited* adlı marka altında yürütülmektedir (www.studyinaustralia.gov). Avustralya, Eğitim Bakanlığı aracılığıyla uluslararası öğrenci hareketliliği programlarını gerçekleştirmektedir. Öğrencilerin sorunlarını incelemek amacıyla *Uluslararası Öğrenciler Ombudsmanlık Kurumu* kurulmuştur (<http://www.ombudsman.gov.au>, 9 Ağustos 2019).

Avustralya *Endeavour* burs programı ile uluslararası öğrencilere lisansüstü eğitim imkânı sunmaktadır. Amerika, Avrupa, Orta Doğu, Asya ve Pasifik'ten gelen uluslararası öğrencilere yönelik olan bu burs programı kapsamında öğrencilerin okul ücretleri, seyahat masrafları, aylık yaşam maliyetleri, sağlık ve seyahat sigortaları karşılanmaktadır. Yaşam masrafları için aylık 3000 \$'a kadar mali yardım yapılmaktadır. Burs programına başvuru yapabilmek için ise Avustralya'da bir üniversiteden resmi kabul mektubu alınması gerekmektedir (Hotcourses Turkey, 14 Ekim 2019).

Türkiye'nin uluslararası öğrenciler ile ilgili çalışmalarına bakıldığında son dönemde bu alana yatırımın oldukça fazla olduğu söylenebilmektedir. Türkiye'nin uluslararası öğrenci konusunda görünürlüğünün artması ve markalaşması amacıyla internet ortamında Education USA, Education UK ve Campus France gibi siteler örnek alınarak Study in Turkey isimli bir portal hizmete açılmıştır (Büyükgöze, 2016). Ayrıca bu alanda yetkili bir kurum olarak YTB ile Türkiye'nin uluslararası öğrenciler konusundaki vizyonu genişlemiştir. Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrenciler ile ilgili bilgiler ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Uluslararası öğrenci hareketliliğinin tarihsel seyri ve ülkelerin uygulamaları göz önüne alındığında özellikle üzerinde durulması gereken nokta modern dönemde uluslararası öğrenci hareketliliğinin devlet destekli olmasıdır. Devletlerin bu alanda yapmış olduğu çalışmalar uluslararası öğrenci programlarının bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Devletler başka bir ulusun öğrencilerine yönelik programlar geliştirerek onlara ülkelerinde eğitim imkânı sunmaktadır. Bu noktada uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerinde göz önünde bulundurdıkları birkaç önemli unsur vardır. Bu

unsurların içinde ön plana çıkan eğitim dilidir. Dünyada en çok konuşulan dillerin eğitim dili olduğu ülkeler daha çok tercih edilmektedir. Ayrıca eğitim kalitesi ve öğrenciye sağlanan olanaklar ve burslar uluslararası öğrencilerin hangi ülkeyi seçecekleri noktasında etkili olmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği ülkeler gelişmiş ülkelerdir. Uluslararası öğrenci programlarındaki yönelim az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere gitme şeklindedir. Ülkeler bazında en çok Kanada, Avustralya, Almanya, İngiltere ve ABD tercih edilirken uluslararası öğrencilerin en yoğun olduğu bölge Avrupa'dır.

Sonuç olarak son dönemde popüler hale gelen uluslararası öğrenci programları farklı kültürlerin birbirini tanımalarını sağlayarak toplumların birbirleri hakkında bilgi sahibi olmalarına, farklı diller öğrenmelerine ve iş sektöründe farklı alanlar açılmasına sebep olmaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğine olan ilginin artması ise ülkeleri bu alanda rekabete sokmaktadır. Son dönemlerde uluslararası öğrenciler alanında devletlerin planlı ve stratejik çalışmalar yaptığı söylenebilmektedir. Devletlerin uluslararası öğrencilere yönelik yaptıkları çalışmalar öğrencilerin tercihlerini etkileyerek eğitim alanında bir cazibe merkezi haline gelmelerine neden olmaktadır.

2.2.TÜRKİYE'DEKİ ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER

Türkiye dünyadaki uluslararası öğrenci hareketliliğine ayak uydurabilmek amacıyla son dönemde uluslararası öğrencilere yönelik yatırımlar yapmaktadır. Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikası 1990'lı yıllarda yabancı öğrenci statüsü ile başlamış olup ilk defa bir politika haline gelmesi 2010 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı koordinasyonunda ilgili bakanlık ve kuruluşların işbirliği yapması ile mümkün olmuştur. Bu çerçevede "Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesi" hazırlanmıştır. Ayrıca eğitim ihracat kalemleri içinde gösterilerek uluslararası öğrenci programlarına destek sağlanmıştır (Polat, 2012).

Türkiye hem bölgesinde hem de dünya çapında bir eğitim merkezi olmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda 2010 yılında kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bünyesinde uluslararası öğrenci birimi açılmış olup

faaliyetler yürütülmeye başlanmıştır. Türkiye'ye eğitim görmek amacıyla gelen uluslararası öğrenciler ile ilgili detaylar Türkiye Bursları programı kapsamında düzenlenmiştir. Ayrıca eskiden yabancı öğrenci olarak tanımlanan bu öğrencilere daha kucaklayıcı bir isim olan uluslararası öğrenci adı verilmiştir.

Uluslararası öğrenci konusu 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'nin kamu gündeminde bulunmaktadır. YTB'nin kurulması ile birlikte bu alanla doğrudan ilgilenen bir kurum hizmet vermeye başlamıştır. Bu bölümde Türkiye'deki uluslararası öğrenci hareketliliğinin tarihsel seyri incelenecektir.

İkili anlaşmalar ile 1950'lerde başlayan uluslararası öğrenci hareketliliğinde 1990'larda Turgut Özal döneminde yapılan değişiklikler ile yeni bir döneme girilmiştir. Bu dönemde Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan devletler ile ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Bu ilişkiler doğrultusunda Büyük Öğrenci Projesi uygulanmaya başlanmıştır (Kavak ve Başkan, 2001).

1992'de uygulanmaya başlayan Büyük Öğrenci Projesinin temel amacı Türk kültürünün bu bölgelerde tanıtılarak kalıcı bir dostluk kurmaktır. Özellikle kültürel ve tarihsel bağ kurmak amacıyla yürütülen Büyük Öğrenci Projesi 2008 yılına kadar devam etmiştir. 2008 yılında MEB tarafından projenin başarısına yönelik hazırlanan raporda proje ile ilgili önemli değişikliklerin yapılmasında karar kılınmıştır. Gündüz (2012) bu durumu şu şekilde değerlendirmektedir:

“Bu rapora göre, 2008 itibarı ile verilen 39.232 kontenjanın sadece 27.112'si için talep gelmiş ve bu gençler ülkemizin çeşitli üniversitelerine yerleştirilmişlerdir. Üniversitelerimizde proje kapsamında öğretim gören gençlerin sadece 7.464'ü mezun olmuştur. Proje için 16 yılda harcanan toplam bütçe yaklaşık 130 milyon ABD dolarıdır. Tüm bu veriler, projenin etkinliğini, verimliliğini ve amacına ne denli ulaştığını sorgulanmasını zorunlu kılmıştır.”

Bu rapor Büyük Öğrenci Projesi'nin yalnızca Sovyetler Birliği'nden ayrılan devletlere yönelik gerçekleştirildiğini ve başka coğrafyalara açılması gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye'nin uluslararası öğrenci programlarında konjonktüre ayak uyduramadığına dikkat çekmiştir. Bu rapor doğrultusunda uluslararası öğrenci programları gözden geçirilerek bu alanda gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden biri de çalışmanın temelini oluşturan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın uluslararası öğrencilere burs vermesidir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2010 yılında yurtdışındaki vatandaşlar, kardeş topluluklar ve Türkiye’de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir. YTB uluslararası öğrencilere yönelik misyonunu ise “Uluslararası öğrenciler dünyanın dört bir yanındaki gönüllü elçilerimiz olmaktadır.” şeklinde tanımlamaktadır (YTB, 25 Temmuz 2019).

YTB’nin kurulmasıyla birlikte uluslararası öğrencilere yönelik birçok değişiklik yapılmıştır. Büyük Öğrenci Projesi kapsamında en büyük eksiklikler rehberlik hizmetinin sağlanamaması ve mezun öğrencilerin takip edilmemesi olmuştur. Bunların yanı sıra ekonomik sorunlar da Türkiye’nin uluslararası öğrenciler konusundaki bir diğer zayıflığı olarak göze çarpmaktadır. YTB ekonomik, sosyal ve kültürel alanda sağlamış olduğu imkânlar ile Türkiye’nin uluslararası öğrenciler konusunda gelişmiş ülkeler ile rekabet edebilirliğini arttırmıştır.

Uluslararası öğrenciler ile ilgili en önemli aşamalardan biri Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesi’nin oluşturulmasıdır. Böylelikle YTB’nin uluslararası öğrencilere yönelik hedefleri ortaya konularak bu konuda paydaş kurumlar ile işbirliklerinin yapılması sağlanmıştır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de öğrenim görmeleri için Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS)’ye girme şartı aranmaktaydı. Ancak bu sınava başvuru aşamasında yaşanan zorluklar Türkiye’nin tercih edilebilirliğini azaltıyordu. Nitekim bu uygulama 2011 yılına kadar devam etmiştir. 2012 yılından itibaren ise YTB’nin koordinasyonunda mülakat usulüne dayanan bir sistem uygulanmaya başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin çeşitli kamu kurumları tarafından verilen öğretim bursları 2012 yılında Türkiye Bursları adı altında birleştirilmiştir. Türkiye Burslarının amaç ve hedeflerini ise Gündüz (2012) şu şekilde belirtmektedir:

“Yeni burs modülünün yapılandırılması ‘Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesi’ ile ortaya konan; siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamak; yükseköğretimde uluslararasılaşmayı artırmak; uluslararası öğrenci hareketliliğinde ülkemizin payının artırmasını temin etmek; temel başarı kriterlerini esas alarak nitelikli öğrenci seçmek; daha çeşitli ve esnek burs programları uygulamak gibi esaslara göre şekillenmiştir.”

Türkiye Bursları 2012 yılında hayata geçirilmiş olup toplam 10 bin civarında başvuru alırken 2017 yılında bu sayı 100 binin üzerine çıkmıştır. Ayrıca başvuru alınan ülke sayısı neredeyse ikiye katlanmıştır. 2019 yılında ise 167 ülkeden 145 bin 700 başvuru yapılarak Türkiye Burslarına yoğun ilgi gösterilmiştir (YTB, 1 Ağustos 2019).

Uluslararası öğrenciler konusunda birçok kamu kurum ve kuruluşu faaliyetlerde bulunmaktadır. Ancak uluslararası öğrenciler konusunda başat kurumlardan biri olarak YTB ön plana çıkmaktadır. YTB uluslararası öğrenciler ile ilgili birçok değişiklikte bulunarak Türkiye'nin bu konuda görünür ve tercih edilebilir olmasını sağlamıştır.

2.3. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNDE YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI (YTB)'NİN YERİ

Son zamanlarda diplomasi alanında tüm dünyada yaşanan gelişmeler ve etkileşimler doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti de kamu diplomasisi faaliyetlerine önem vermeye başlamıştır. Kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumlar aktif hale getirilmiş; öte yandan yeni kurum ve kuruluşlar açılmış ve yeni stratejiler geliştirilmiştir.

Dünyadaki diplomasi trafiğini yakalamak ve bölgesinde lider olarak ortaya çıkmak isteyen Türkiye'nin çok yönlü kamu diplomasisi uygulaması gerekmektedir. Nitekim hem yurtdışında yaşayan vatandaşları, hem de yurt içinde misafir ettiği yabancı vatandaşların sorumluluğu vardır. Devletin kendi ürettiği politikanın dışında hem kendi vatandaşları hem de yabancı vatandaşlar üzerinden yapacağı faaliyetler ülkenin prestijini arttıracak ve daha çok tanınan ve güvenilir bir ülke olmasını sağlayacaktır.

Türkiye'nin hem kendi sınırları içinde yaşayan vatandaşlara yönelik programlar düzenlemesi, seminerler yapması hem de yurtdışında yaşayan vatandaşlarını gözetmesi bakımından en etkin çalışan kurum Yurtdışı Türkler ve akraba Topluluklar Başkanlığı'dır. Ayrıca YTB'nin gençlere özel olarak program, konferans, üniversite programları ve burs imkânları dikkat çekmektedir. YTB'nin bu alandaki çalışma sahası tanımı şu şekildedir:

“6 Nisan 2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) yurtdışındaki vatandaşlarımız, kardeş topluluklarımız ile Türkiye’de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerimize yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir.” (YTB, 28 Aralık2018).

Bu temel amaç doğrultusunda YTB “yurtdışı vatandaşlar”, “kardeş topluluklar” ve “uluslararası öğrencilere” yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu çalışmanın konusu olan uluslararası öğrenciler vasıtasıyla Türkiye bir sempati diasporası oluşturmakta olup ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler inşa etmektedir.

Bu bölümde ilk olarak YTB’nin çalışma alanlarından bahsedilerek, YTB hakkında genel bilgiler verilecektir. Daha sonra Türkiye’nin uluslararası öğrenci programlarında YTB’nin rolü incelenecektir.

YTB’nin Çalışma Alanları

YTB yurtdışı vatandaşlar, kardeş ve akraba topluluklar ve uluslararası öğrenciler olmak üzere üç farklı alanda çalışmalar yapmaktadır. YTB’nin bu çalışmaları Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamalarında önemli bir noktada bulunmaktadır.

YTB’nin yurtdışı vatandaşlara yönelik faaliyetleri “Gençlere Yönelik Faaliyetler”, “Türkçe Eğitimi” ve “Kültürel Hareketlilik” ana başlıkları altında toplanmaktadır.

Gençlere yönelik çalışmalarla gençlerin Türkçe ve Türkiye ile bağının devam etmesini hedeflemektedir. Bu amaçla İnsan Hakları Eğitim Programı, Türkiye Stajları ve Genç Liderler ve Gençlik Köprüleri gibi programlar yapılmaktadır. Bu programlar ile yurtdışında yaşayan gençlerin Türkiye’deki kurum kuruluşları tanımaları sağlanmakta olup akademik eğitimlerinin yanı sıra sosyal ve kültürel çalışmaları desteklenmektedir.

Türkçe Eğitimi ise iş nedeniyle 1960’lı yıllardan itibaren yurtdışına başlayan göç sonucunda göç ettikleri ülkelerde diaspora konumuna gelen Türkiye vatandaşlarının anadilleri Türkçeyi unutmaması ve gelecek nesillerin de hem

buldukları ülkelerin dilini hem de Türkçeyi öğrenebilmeleri amacıyla yapılan çalışmalardır. Bu kapsamda hedef kitleye YTB tarafından Anadolu Haftasonu Okulları, Türkçe Eğitici Yetiştirme Programı, Yurtdışı Vatandaşlar Bursları, İnsan Hakları Eğitimi ve Okul Öncesi Çift Dilli Eğitimi Destek Programı gibi imkânlar sunulmaktadır.

Son olarak, yurtdışında yaşayan gençler hem eğitim anlamında hem de kültürel anlamda buldukları ülkenin etkisi altında olduğundan gençlerin Türkiye ile bağlarının kopmaması açısından YTB tarafından gençlere yönelik “Kültürel Hareketlilik” başlığı altında kültürel ve tarihsel çalışmalar geliştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında Evliya Çelebi Anadolu Kültür Gezileri, YTB Türkiye Stajları, Diaspora Gençlik Akademisi ve Gençlik Kampları gibi programlar yürütülmektedir.

Görüldüğü üzere YTB’nin “Yurtdışı Türkler”e yönelik faaliyetlerinde gençler ön plana çıkmaktadır. Yurtdışında Türk kültürünün korunması ve yaşatılmasında yeni nesli önemseyen YTB, kültür gezileri ve çeşitli seminerlerle bunu sağlamaya çalışmaktadır. Öte yandan yurtdışında yaşayan vatandaşların Türkçeyi unutmamaları adına da çalışmalar yürütmektedir.

Kardeş ve akraba topluluklar ile kültürel ve ekonomik ilişkiler kurmak; bağları kuvvetlendirmek amacıyla YTB tarafından kültürel programlar ve projeler geliştirilerek bilimsel faaliyetler yürütülmektedir.

YTB’nin uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları ise detaylı bir şekilde bir sonraki bölümde incelenecektir.

Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın (YTB) Faaliyetleri Kapsamında Uluslararası Öğrenciler

Son dönemlerde uluslararası öğrenci programları tüm dünyada oldukça popüler hale gelmiştir. Devletler uluslararası öğrenciler vasıtasıyla kendilerini tanıtarak bir ülke markası inşa etmektedir. Türkiye de son yıllarda bu konuya önem vererek uluslararası öğrenci programlarını revize etmiştir. Nitekim burs olanakları ve

eğitim imkânları yönüyle Türkiye uluslararası öğrencilerin oldukça yoğun tercih ettiği bir ülke haline gelmiştir.

Bizzat kamu diplomasisine kurumsal bir kimlik vermek amacıyla kurulan YTB Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğini yürüten başlıca kurumdur. Daha önce de belirtildiği gibi 1992 yılında başlatılan “Büyük Öğrenci Projesi”ne YTB'nin kurulması ile birçok düzenleme getirilmiştir.

Türkiye'de uluslararası eğitim alanında faaliyet gösteren birçok kurum ve kuruluş mevcuttur. Ancak bu kurumlar içinde Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetlerini gerçekleştiren temel kurum YTB'dir. YTB'nin uluslararası öğrencilere yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler aşağıdaki gibidir:

- **Uluslararası Öğrenci Hareketliliği:** Uluslararası ilişkilerde bir yumuşak güç unsuru olarak kullanılan öğrenci değişim programları ile ekonomik, akademik, kültürel, tarihi ve sosyal etkileşimlerde bulunmak hedeflenmektedir. Türkiye, 2023 yılında 200 bin uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmayı planlamaktadır.
- **Türkiye Bursları:** İlk olarak Turgut Özal'ın teşvikleriyle “Büyük Öğrenci Projesi” adı altında başlayan uluslararası öğrenci programları 2012 yılında “Türkiye Bursları” olarak güncellenmiştir. Bu program kapsamında uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarından faydalanmaları ve burs imkânından yararlanmaları sağlanmaktadır.
- **Uluslararası Öğrenci Akademisi:** Türkiye'de üniversite okuyan gençlerin akademik hayatlarının dışında sosyal ve kültürel aktivitelerden yararlanması; projeler geliştirmesi; sivil toplum bilincinin geliştirilmesi; sosyal farkındalıklarının oluşturulması; iletişim becerilerinin artırılması ve kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla yürütülen programların tamamıdır.

Genel olarak “Uluslararası Öğrenci Hareketliliği”, “Türkiye Bursları” ve “Uluslararası Öğrenci Akademisi” başlıkları altında toplanan faaliyetler birçok farklı şehirde ve farklı organizasyon ile yürütülmektedir. Türkiye’ye gelen uluslararası öğrenciler akademik eğitimlerini sürdürürken aynı zamanda sosyal faaliyetlere katılıp kültürel geziler yapmaktadır. Ayrıca kişisel ve akademik gelişimlerine katkıda bulunacak programlar düzenlenmektedir. Türkiye’nin hedefi Türkiye’ye gelen bir uluslararası öğrencinin eğitim hayatını tamamlayarak ülkesine döndüğünde Türkiye ile ilgili olumlu düşünceler besleyerek bu doğrultuda kamuoyunu yönlendirmesidir.

YTB’nin kurulmuş olduğu günden itibaren uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları planlı bir şekilde yürütülmektedir. Başkanlık ilk olarak “Büyük Öğrenci Projesi”ni “Türkiye Bursları” adı altında yeniden yapılandırmıştır. Bu doğrultuda öncelikle “yabancı öğrenci” kavramı “uluslararası öğrenci” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca dört kategoride 22 burs programı oluşturulmuştur. Türkçe hazırlık merkezleri çeşitlendirilerek üniversite ve bölüm seçenekleri çoğaltılmıştır. Burs miktarlarında %50 ve % 82 arasında artış sağlanmıştır. (YTB, 4 Haziran 2019)

Daha önce de bahsedildiği üzere Türkiye Bursları, 2012 yılında uygulanmaya başlanmış olup toplam 10 bin civarında başvuru alınmıştır. 2017 yılında ise bu sayı 100 binin üzerine çıkmıştır. Öte yandan başvuru alınan ülke sayısı da neredeyse ikiye katlanmıştır. YTB’nin 2018 verilerine göre 2012-2019 yılları arasında 182 ülkeden 27 bin 847 uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır. Son olarak 2019 yılında dünyanın 167 ülkesinden 145 bin 700 başvuru alınarak Türkiye Bursları’na rekor başvuru gerçekleşmiştir (YTB, 14 Ekim 2019).Bu durum yabancı öğrencilerin Türkiye’ye yönelik ilgisinin yıldan yıla arttığına işaret etmektedir. 2012’den beri Türkiye Bursları’nda yaşanan bu artış YTB’yi uluslararası öğrenciler konusunda daha fazla girişimde bulunmaya sevk etmektedir.

YTB’nin Türkiye Bursları kapsamında 2019 yılında uluslararası öğrencilere verdiği burs miktarları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Tablo 3: YTB'nin 2019 Yılında Uluslararası Öğrencilere Verdiği Burs Miktarları

Lisans	700 TL
Master	950 TL
Doktora	1400 TL

Türkiye’de akademik hayatlarını sürdüren uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel hayata katılımlarını sağlamak YTB’nin kurulduğu günden itibaren temel amaçlarından biridir. Bu doğrultuda uluslararası öğrencilerin uyruklarına göre öğrenci temsilcileri seçerek toplantılar düzenlemeleri teşvik edilmektedir. Ayrıca uluslararası öğrencilere yönelik geziler düzenlenmiş olup futbol turnuvası ve öğrenci şenlikleri gibi etkinlikler yapılmaktadır. Ayrıca Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi daha yakından tanımaları için kültür gezileri düzenlenmektedir.

Sonuç olarak YTB, “Uluslararası Öğrenciler”e verilen burslar ile bir sempati diasporası oluşturmayı hedeflemektedir. Bu nedenle 2011’den beri uluslararası öğrencilere çeşitli düzeylerde sürekli olarak burs verilerek Türkiye’de eğitim görmeleri sağlanmıştır. Türkiye Bursları kapsamında Türkiye’de eğitim gören öğrenciler akademik hayatın yanı sıra sosyal ve kültürel etkinliklerde de bulunmaktadır. YTB’nin düzenlediği organizasyonlarla, kültür gezileri, festivaller, futbol turnuvaları, öğrenci buluşmaları gibi etkinliklerle kendilerini geliştirme ve Türkiye’yi tanıma imkânı bulmuşlardır. Ayrıca eğitimlerini Türkiye’de tamamlayan uluslararası öğrencilere mezuniyet törenleri düzenlenerek kendilerini önemli hissetmeleri sağlanmaktadır. Mezuniyet töreni gibi etkinliklerle uluslararası öğrencilerin Türkiye ile güçlü bağlar kurmaları amaçlanmaktadır.

3. BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİNDE

YTB BURSLUSU ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YERİ:

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Bu çalışma “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği” başlığı ile yürütülmüştür. “YTB’nin uluslararası öğrencilere sağladığı burs olanakları Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde başarılı bir örnektir.” temel varsayımı üzerine şekillenen çalışma kapsamında YTB burslusu öğrenciler ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Buna ilave olarak araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi için Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nda çalışan bir yetkili ile röportaj yapılmıştır. Ayrıca söz konusu kurumun resmi internet sitesi üzerinden yıllık faaliyet raporları incelenerek buradan elde edilen veriler çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Bu bölümde uluslararası öğrenciler ile gerçekleştirilen mülakatlar değerlendirilmiştir. Mülakat soruları uluslararası öğrencilerin ekonomik durumlarını, Türkiye algılarını ve YTB ile olan bağlarını tespit etmeye yöneliktir.

Mülakatlar çerçevesinde uluslararası öğrencilerin gelir durumu ve kardeş sayısı gibi kişisel bilgilere yer verilerek uluslararası öğrencilerin hangi ekonomik düzeyde oldukları saptanmıştır. Böylece Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin uyrukları ve genel ekonomik durumları hakkında bilgi edinilmiştir.

Uluslararası öğrencilere eğitimleri için niçin Türkiye’yi tercih ettikleri sorularak Türkiye’yi uluslararası eğitim konusunda cazip kılan unsurlar belirlenmiştir. Daha sonra Türkiye’deki eğitimlerden memnun olup olmadıkları ve Türkiye’deki sosyal ve kültürel aktivitelerden yararlanabilme durumları sorularak çalışmayı destekleyen verilere ulaşılmıştır. Ayrıca mülakatlar neticesinde YTB’nin burs olanaklarının yeterli olup olmadığı ve burs kapsamında rahatsızlık duyulan veya beğenilen hususlar değerlendirilmiştir. Son olarak YTB burslusu öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye’yi nasıl anlatacakları sorularak YTB burslarının başarısı ele alınmıştır.

Mülakatlar neticesinde elde edilen veriler öğrencilerin geldikleri bölgelere göre kategorize edilerek değerlendirilmiştir. Bu bölgeler Avrupa ve Balkanlar, Asya ve Afrika olmak üzere üç başlık altında oluşturulmuştur. Bu şekilde bir kategorize öğrencilerin verdikleri cevaplardaki bölgesel farklılıkların ve benzerliklerin analiz edilmesine yardımcı olacaktır.

3.1. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GENEL DURUMU

Mülakat yapılan uluslararası öğrencilerin tamamı Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde lisans eğitimi almaktadır. Araştırma kapsamında İktisat, İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ile Uluslararası İlişkiler bölümlerinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında mülakat yapılan uluslararası öğrenciler Türkiye'ye 2010 ve 2018 yılları arasında gelmiştir. Öğrencilerin yaş aralığı ise 19 ve 26 yaş grubu olarak saptanmıştır.

Mülakat gerçekleştirilen uluslararası öğrencilerin geldikleri ülke ve eğitim aldıkları bölüm Tablo 4'te gösterildiği gibidir:

Tablo 4: Mülakat Yapılan Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları

İKTİSAT	İŞLETME	SİYASET BİLİMİ ve KAMU YÖNETİMİ	ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Endonezya	Kırgızistan	Afganistan (2)	Özbekistan (2)
Arnavutluk	Afganistan (2)	Gine-Bissau	Türkmenistan (3)
Moğolistan	Sudan	Madagaskar	Çad
Yemen	Kamerun	Arnavutluk	Gine-Bissau
Ukrayna	Kazakistan	Bangladeş	Yunanistan
Karadağ	Ukrayna (2)		Kazakistan
Mali (2)	Bangladeş (2)		Azerbaycan
Tanzanya	Makedonya		Endonezya
Gine-Bissau	Bulgaristan		Bulgaristan
Afganistan (2)			Güney Sudan
Türkmenistan			Cumhuriyeti (2)
			Tacikistan
			Kosova
			Tayland

Yukarıdaki tabloda mülakat yapılan uluslararası öğrencilerin hangi bölümlerde eğitim aldıkları ve uyrukları gösterilmiştir. Ülke isimlerinin yanında parantez içinde verilen sayılar söz konusu ülkeden kaç kişi ile mülakat yapıldığını ifade etmektedir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF’de öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerin tam listesi ise Ek 1’de gösterilmiştir.

Uluslararası öğrencilerin geldikleri bölgelere göre dağılımı ise aşağıda gösterildiği gibidir:

Tablo 5: Mülakat Yapılan Uluslararası Öğrencilerin Geldikleri Bölgeler

AVRUPA ve BALKANLAR	AMERİKA	AFRİKA	ASYA
11	0	12	25

Tablo 5'ten izlendiği üzere mülakat yapılan uluslararası öğrencilerinden 25 kişi Asya'dan gelmekte olup 12 kişi Afrika'dan ve 11 kişi Avrupa ve Balkan ülkelerinden gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nden ise hiçbir öğrencinin Türkiye'ye eğitim için gelmediği dikkat çekmektedir. Bu tablo ile Türkiye'nin gönül coğrafyasının uluslararası öğrenci hareketliliğinde etkili bölgeler olduğu saptanmıştır. Bir başka deyişle uluslararası öğrenciler daha çok kültür diasporasından gelmektedirler. Bu durum kültür diasporası ve sempati diasporasının birbirini beslediğini göstermektedir.

Uluslararası öğrenciler ile ilgili yapılan bu genel değerlendirmenin ardından öğrencilerin geldikleri bölgeye göre verileri analiz edilecektir. Bu veriler ailelerinin gelir durumu, ülkelerindeki eğitim seviyesi, Türkiye'yi neden tercih ettikleri ve Türkiye ile ilgili görüşlerinin ne olduğu gibi bilgileri içermektedir.

3.2. YTB BURSLUSU ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Asya Ülkelerinden Gelen YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler

Bu gruptaki öğrencilerin genel profiline bakıldığında orta gelirli ailelerden geldikleri görülmektedir. Öğrencilerin kardeş sayısı ise 2 ile 4 kardeş olarak gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin geldikleri ülkelerdeki eğitim kalitesi sorulduğunda ‘kötü’ veya ‘orta’ düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunun akabinde öğrencilerin eğitim için neden Türkiye’yi tercih ettikleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar şöyledir:

- Türkiye tarihi bir yerdir.
- Türkiye’deki eğitim kalitesi kendi ülkeme göre daha yüksektir.
- Türkiye’yi kültürel ve dini olarak ülkeme yakın hissediyorum.
- Türkiye güçlü bir ülke olduğu için Türkiye’de eğitim görmek istiyorum.
- Türkiye’yi medeniyetlerin beşiği olarak görüyorum.
- Türkiye’de sosyal, kültürel ve eğitim alanındaki imkânlar çok fazladır.
- Türkiye’nin ülkem ile kurduğu ekonomik bağlantılar Türkiye’yi seçmemde etkili olmuştur.
- Türkiye kültürel ve tarihi olarak köklü bir ülke olduğu için merak ediyordum.
- Türkiye’nin güçlü bir ekonomiye sahip olması seçimimde etkili olmuştur.
- Türkiye ile kültürümüz yakın olduğu için Türkiye’yi tercih ettim.

Yukarıda verilen cevaplardan görüldüğü gibi Türkiye'ye gelen öğrencilerin ülkelerindeki eğitim düzeyi kötü veya orta seviyededir. Bu ülkelerden gelen öğrenciler Türkiye'yi tarihi ve kültürel alanda zenginliği, sosyal ve ekonomik imkânları ve kendi ülkelerinden daha iyi eğitim kalitesine sahip olduğu için tercih etmektedir.

Asya ülkelerinden gelen YTB burslusu öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'ye karşı sempati besledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca bu kategoride öğrencilerin diğer öğrencilere göre Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında bilgi sahibi oldukları kanısına varılmıştır. Bu öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki sempatilerinin Türkiye'ye geldikten sonra pekişerek devam ettiği söylenebilmektedir.

Afrika Ülkelerinden Gelen YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler

Öğrencilerin çoğu ailelerinin gelir durumlarını 'orta gelirli' olarak açıklamıştır. Ailelerindeki kardeş sayısı sorusu doğrultusunda ise 4 ve üzeri kardeş sayısı bilgisine ulaşılmıştır.

Afrika'dan gelen uluslararası öğrenciler Türkiye'deki eğitimin kendi ülkelerinden çok daha iyi olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bu kategorideki bazı öğrenciler Türkiye'yi tercih etme nedeni olarak kültürel ve tarihsel etmenleri göstermişlerdir. Bazı öğrenciler ise Türkiye'deki dini yaşantının daha radikal olduğunu ve bu yüzden yaşamının zor olacağını düşündüklerini; ancak Türkiye'de özgür bir ortam ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bir başka deyişle Afrika'dan gelen uluslararası öğrencilerin bazılarının Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'deki dini yaşantıdan dolayı çekinceleri bulunmasına rağmen bu endişeleri Türkiye'ye geldikten sonra yaşamamışlardır. Buna ilave olarak Afrika'dan gelen uluslararası öğrenciler Türkiye'yi bir Arap ülkesi olarak hayal ettiklerini ancak Türkiye'nin modern bir ülke olduğunu söylemişlerdir.

Mülakatlar sırasında uluslararası öğrencilere geldikleri ülkelerde herhangi bir eğitim başarılarının olup olmadığı sorulmuştur. Bu soru doğrultusunda Tanzanya'dan gelen ve Türkiye'de iktisat eğitimi alan bir uluslararası öğrencinin Tanzanya genç bilim adamı ödülü aldığı verisine ulaşılmıştır. Ülkesinde genç bilim adamı ödülü alan

bir gencin eğitim için Türkiye'yi tercih etmesi Türkiye için oldukça önemli bir durumdur. Bu durum Türkiye'nin başarılı gençleri çekebilen bir ülke olduğunu göstermektedir. Bu öğrencinin verdiği diğer cevaplara bakıldığında Türkiye'yi tercih etme nedeni olarak Türkiye'nin ekonomik olarak gelişmişliğini işaret ettiği görülmektedir.

Mülakat yapılan uluslararası öğrencilere Türkiye'deki akademik başarılarını etkileyen durumlar sorulmuştur. Afrika'dan gelen öğrenciler eğitim dilinin Türkçe olmasından rahatsız olduklarını; eğitim dili olarak İngilizceyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrasındaki kariyer planları sorulduğunda genel olarak mezuniyetten sonra ülkelerine dönerek çalışmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler ayrıca Türkiye'nin ihtiyacı olduğu durumlarda Türkiye'de kalabileceklerini de eklemişlerdir. Bu durum öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimin ardından Türkiye'ye hizmet etme duygusu taşıdıklarını göstermektedir.

Mülakat kapsamında öğrencilere YTB'yi ne kadar tanıdıklarına dair sorular sorulmuştur. Öğrenciler YTB'yi tanıdıklarını ve burs kapsamında yaşadıkları sıkıntılarla ilgili YTB ile iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Ancak bu iletişimin sınırlı düzeyde gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu durumun karşılıklı olarak bilgi eksikliklerine sebep olduğunu düşünmektedirler.

Balkanlar ve Avrupa Ülkelerinden Gelen YTB Bursluslu Uluslararası Öğrenciler

Balkanlardan gelen YTB bursluslu uluslararası öğrencilerin özellikle tarihsel bağlara vurgu yaparak Türkiye'yi tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu bölgeden gelen öğrenciler için coğrafi yakınlık ve kültürel yakınlık tercih sebebi olarak ön plana çıkmaktadır.

Balkanlardan gelen öğrenciler Türkiye'ye gelmeden önceki düşünceleri ile geldikten sonraki düşüncelerinin paralellik gösterdiğini söylemişlerdir. Bu gruptaki öğrencilerin cevapları şu şekildedir:

- Türkiye hakkındaki düşüncelerim hep aynı; Türkiye büyük, başarılı ve yardımsever bir ülkedir.
- Türkiye Osmanlı mirasını barındıran bir ülkedir.
- Türkiye kendi kültürümüze yakın bir ülke olduğu için orada mutlu olacağımı düşünüyorum.

Balkan ülkelerinden gelen uluslararası öğrencilerin Osmanlı mirası algısı ile Türkiye'yi tercih ettikleri görülmektedir. Balkan ülkelerinden gelen öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca Balkanlardan gelen öğrencilerin kültürel olarak Türkiye'yi kendilerine yakın buldukları bilgisine ulaşılmıştır.

Avrupa ülkesi kategorisinde değerlendirilen Ukrayna'dan gelen bir kız öğrenci Türkiye'de radikal bir dini yaşantı beklediğini ancak durumun böyle olmadığını söylemiştir. Ayrıca Türkiye'yi ucuz ve turistik bir yer olduğu için tercih ettiğini belirtmiştir. Ukrayna'dan gelen bir erkek öğrenci de benzer şekilde Türkiye'nin turistik bir yer olduğunu vurgulamıştır. Türkiye'yi tercih etmesinde kendi ülkesi ile arasındaki ekonomik diyalogun ve Türkiye'nin kültürel zenginliğinin etkili olduğunu belirtmiştir.

3.3. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE ALGISI

Yukarıdaki bölümde belirtildiği üzere uluslararası öğrencilerin çeşitli sebeplerle eğitim için Türkiye'yi tercih ettikleri belirtilmiştir. Öğrencilerin kendi ülkelerine göre Türkiye'yi eğitim, sosyal ve kültürel alanlarda daha ileri seviyede gördükleri gözlemlenmiştir. Türkiye'nin tarihsel kökleri ise öğrencilerin bir başka tercih sebebi olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'ye çeşitli umutlarla gelen öğrencilere Türkiye'de aldıkları eğitimden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin çoğu Türkiye'de aldıkları eğitimden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ancak azımsanamayacak bir kısım öğrenci eğitimin daha iyi olmasını beklediklerini ancak bu konuda hayal kırıklığı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili akademik

kalitenin düşük olduğunu ve İngilizceyi eğitim dili olarak beklediklerini söylemişlerdir.

Öte taraftan öğrenciler üniversitelerin sosyal ve kültürel imkânlarına kolayca ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanması onların toplum tarafından dışlanmadığını göstermektedir. Sosyal hayatın içinde var olan uluslararası öğrenciler böylelikle kendilerini Türkiye'nin bir parçası olarak hissettiklerini söylemişlerdir.

Uluslararası öğrencilere YTB tarafından verilen bursların yeterli olup olmadığı sorulduğunda bursların hayat şartlarına az geldiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca burs kapsamında sabit olmayan ödeme zamanları ve yalnızca Türkiye'ye ilk geliş ve Türkiye'den gidiş biletlerinin alınması uluslararası öğrencilerin en çok muzdarip olduğu konular arasındadır. Öte taraftan sağlık sigortası, seminer programları ve uluslararası öğrenciler ile yakından ilgilenme gibi durumları hoşlarına giden detaylar olarak söylemişlerdir. Türkiye'de eğitim gördükleri süre boyunca Türk kültürünü tanımanın burs programının kendilerine kattıkları en büyük avantaj olduğunun altını çizmişlerdir.

Uluslararası öğrencilerin burs programı kapsamında değişiklik yapılması veya geliştirilmesini istedikleri hususlar ise şunlardır:

- Türkiye'ye geldikten sonra bölüm ve üniversiteler arası geçiş hakkı
- Türkiye'ye ilk geldikleri zaman malzeme ihtiyaçlarının karşılanması
- Yılda bir kere ülkelerine gitme hakkı
- Eğitim dilini seçebilme hakkı
- Burs miktarının artırılması

Görülmektedir ki uluslararası öğrenciler burs programı kapsamında sadece ilk geliş ve son dönüş biletlerinin alınması konusunda rahatsızlık duymaktadırlar. Ayrıca burs miktarının yetmediğini ve eğitim dilinin İngilizce olmasını talep etmektedirler. Bunlara ilave olarak Türkiye'ye geldikten sonra üniversiteler ve bölüm değişikliği gibi hakların getirilmesini istemektedirler.

Türkiye'de eğitim görmekte olan uluslararası öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik durumları ile YTB ilgilenmektedir. Öğrencilerin burs aldıkları bu kurumu tanıyıp tanımadıkları sorulduğunda neredeyse hepsinin YTB'yi tanıdıkları

saptanmıştır. YTB sigorta, burs ve sosyal aktiviteler ile ilgili öğrencilere ulaşmaya çalışmaktadır. Ancak öğrencilerin YTB ile sınırlı sayıda görüşmelerde bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu durum YTB'nin uluslararası öğrenci programlarının kalitesini düşürmektedir. Çünkü öğrenciler YTB'yi kendilerini koruyup kollayan bir kurum olarak değil yalnızca burs veren bir birim olarak görmektedirler.

Kendi ülkelerinde YTB burslusu mezun kimseler ile tanışıp tanışmadıkları sorulduğunda ise öğrencilerin neredeyse hiçbiri bu soruya olumlu yanıt vermemişlerdir. Bu durum YTB burs programının en zayıf kaldığı nokta olarak gözlemlenmiştir. Çünkü YTB'nin uluslararası öğrenciler konusundaki temel amacı Türkiye'de eğitim gören öğrencilerin kendi ülkelerinde gittiklerinde Türkiye'yi tanıtmaları ve anlatmalarınıdır. Ancak Türkiye'de eğitim gören ile Türkiye'de eğitim göreceklerin buluşturulamaması programın en büyük eksikliği olarak göze çarpmaktadır.

Öğrencilerin çoğu gelmeden önce Türkiye ile ilgili bilgiye sahip olduklarını söylerken bir kısmı Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye ile ilgili araştırma yaptıklarını ifade etmişlerdir. Türkiye'yi yardımsever, büyük ve başarılı bir ülke olarak tanımlamaktadırlar. Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkındaki düşüncelerinin geldikten sonra Türkiye'de gördükleri ile örtüştüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak daha radikal olacağı ve dini anlamda yaşamanın zor olacağı gibi çekincelerinin olduklarını ancak tüm bu çekincelerinin Türkiye'ye geldikten sonra yaşanmadığını söylemişlerdir. Uluslararası öğrencilerin hemen hemen hepsi Türkiye'de mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Ancak imkân tanındığı takdirde başka bir ülkeyi tercih edeceklerini ifade etmişlerdir.

Mülakat yapılan öğrencilere lisans eğitimlerinden sonraki düşüncelerinin ne olduğu sorulduğunda öğrencilerin bir kısmı eğitimlerine yüksek lisans ile devam etmek istedikleri söylemişlerdir. Ancak yüksek lisans eğitimleri için Türkiye'yi değil bir başka ülkeyi tercih etmektedirler. Dolayısıyla lisans eğitimlerinden sonra Türkiye'de kalmayı düşünmemektedirler. Türkiye'deki lisans eğitimlerinden sonra ülkesine dönüp çalışmak isteyen uluslararası öğrencilerin sayısı ise daha fazla olarak kaydedilmiştir. Bu öğrenciler ülkelere döndüklerinde ülkesi için çalışmak istediklerini ve yeri geldiğinde Türkiye'nin ihtiyacı olan insan kaynağını karşılamak istediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri bu cevaplar YTB'nin amacını destekler niteliktedir. Çünkü YTB'nin temel amacı uluslararası öğrencilere

Türkiye’de akademik eğitim vererek öğrencilerin kendi ülkelerinde Türkiye’yi olumlu bir şekilde anlatmalarınıdır. Bu temel amacı YTB’de çalışan yetkili şu şekilde aktarmaktadır:

“Biz YTB olarak mezun uluslararası öğrenciler ile daima irtibat halindeyiz. Onlara mezun olurken bir mezuniyet töreni düzenliyoruz. Bu tören onlar için teşvik edici oluyor. Türkiye tarafından sahiplenildiğini ve önemsendiğini hissediyorlar. Türkiye Bursları veri tabanı oluşturduk. Bu veri tabanı sayesinde mezunlarımızla iletişim halindeyiz. Türkiye Mezunları Dernekleri kurulmaya başlandı; şu an için 22 ülkede faaliyet göstermektedir. Sayılarını çok kısa sürede arttırmayı hedefliyoruz. Bu derneklerde Türkiye Burslusu öğrenciler gönüllü olarak bir araya geliyor.”

Mezun uluslararası öğrencilerin Türkiye’de iş bulmalarının sağlanıp sağlanmadığı sorulduğunda ise şu cevabı vermiştir:

“Kesinlikle uluslararası öğrencilerin Türkiye’de istihdamı söz konusu değildir. Türkiye’nin uluslararası öğrencilere burs verme sebebi, öğrencileri ülkelerine döndüklerinde Türkiye’nin çıkarları doğrultusunda hareket etmesidir. Ayrıca daha önce de belirttiğimiz gibi kendi ülkelerinde Türkiye lehine bir kamuoyu oluşturmaları amaçlanmaktadır. Biz burada burs vererek onlara Türkiye’de bir iş olanağı sunmuyoruz. İstiyoruz ki kendi ülkelerine gitsinler, kendi ülkelerinin diplomatı olarak Türkiye’ye gelsinler. Ya da kendi ülkelerindeki bir şirket vasıtasıyla Türkiye’ye gelsinler. Bu durum bizi daha çok mutlu eder. Çünkü verdiğimiz burs amacına ulaşmış olur. Kendi ülkelerine giderek her iki ülke arasında ilişki kursunlar. Bunun örnekleri de zaten mevcut.”

YTB burslusu olarak Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrenciler ülkelerine döndüklerinde Türkiye’yi şu ifadelerle anlatacaklarını belirtmişlerdir:

- Türkiye’yi ülkemde iyi bir şekilde temsil edeceğim.
- Türk halkı çok sıcakkanlı, yardımsever, misafirperver ve güler yüzlü idi.
- Türkiye’nin yaşam standardı yüksektir.
- Türkiye kültürel olarak çeşitliliğe sahip bir ülkedir.
- Türkiye’ye gelmeden önce Türkiye’yi Osmanlı Devleti’nin halefi olan bir Ortadoğu devleti olarak görmekteydim. Ancak Türkiye’ye geldiğimde bu

durumun böyle olmadığını gördüm. Ülkeme döndüğümde Türkiye’yi modern ve gelişmiş bir devlet olarak anlatacağım.

- Bundan sonraki hayatımda Türkiye’nin benden bir görev istemesi durumunda bu görevi severek yerine getiririm.
- Türkiye kaliteli bir eğitim almak için doğru bir tercihtir.
- Türkiye tek başına bir dünyadır.

Uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye ile ilgili paylaşacakları izlenimler YTB’nin burs programı kapsamında önemli bir yer teşkil etmektedir. Çünkü burs programları kapsamında Türkiye’de eğitimlerini tamamlamış öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye ile ilgili olumlu bir kamuoyu oluşturmaları amaçlanmaktadır. Böylece uluslararası öğrencilerin Türkiye açısından bir “sempati diasporası” oluşturmaları beklentisi vardır. “Sempati diasporası” tanımını YTB’de çalışan bir yetkili şu şekilde açıklamaktadır:

“Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kesinlikle bir diaspora diplomasisi kurumudur. Bu püf noktadır. Diasporaların yalnızca vatandaşlarla sınırlı olduğu zamanlar geride kaldı. Türkiye’nin diaspora tanımına ve politikalarına bakacak olursak ana direk yurtdışında yaşayan vatandaşlardır. Ancak kültürel anlamda bağ kurduğu ülkeler veya topluluklar -bu tarihsel bakımdan olabilir; dilsel veya dinsel bakımından bağ kurulan ülkeler veya topluluklar olabilir- diaspora çatısı altında toplanmaktadır. Yani onlar da kültürel diaspora olarak kabul edilmektedir. Diasporanın ilk tanımı vatandaş diasporası üzerine kuruludur. Sonra bu tanım genişlemiştir. Biz de Türkiye’nin diaspora tanımı ve politikasını geniş diaspora anlamı üzerinden yapıyoruz. Bir başka diaspora tanımı ise sempati diasporasıdır. İşte bu sempati diasporasının içine uluslararası öğrenciler girmektedir. Bu sempati diasporasını dünyada önde gelen tüm ülkeler kullanıyor. Uluslararası öğrenci programları sempati diasporasının oluşmasında en büyük etkenlerden biridir. Biz de kurum olarak uluslararası öğrenciler ile ilgilenerek faaliyet ve eylem sahamızı genişletmiş oluyoruz. 160 ülkeden öğrenciye burs veriyoruz. Bu öğrenciler ülkelere döndüklerinde bir kamuoyu oluşturuyorlar.”

YTB’de çalışan yetkilinin de belirttiği üzere YTB diaspora kavramını daha geniş bir perspektiften ele alarak burs verdiği öğrencileri ‘sempati diasporası’ olarak nitelendirmektedir.

SONUÇ

Türkiye'nin kamu diplomasisi imkânlarına bakıldığında geniş bir birikim ve coğrafya ile karşılaşmaktadır. Tarihi ve kültürel bağ kurduğu coğrafyalar, soydaş ve akraba topluluklar, uluslararası öğrenci programları ve yurtdışında yaşayan vatandaşlar vasıtasıyla Türkiye kamu diplomasisi faaliyetlerini uygulamaktadır. Bilhassa bu alanlarda çalışacak bir kurum olarak 2011 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur.

Türkiye'nin kamu diplomasisi kurumlarından biri olan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı uluslararası öğrenci programlarını yürüterek Türkiye'nin eğitim alanında bir cazibe merkezi haline gelmesini amaçlamaktadır. 1992 yılında Büyük Öğrenci Projesi ile başlayan uluslararası öğrenci programlarında YTB'nin kurulmasıyla birlikte yeni bir döneme girilmiştir. Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi'nin oluşturulması ve bursların Türkiye Bursları adı altında birleştirilmesi önemli dönüm noktalarıdır.

Uluslararası öğrenci konusu son zamanlarda tüm dünyada popüler hale gelen konulardan biridir. Türkiye Cumhuriyeti uluslararası öğrencilere burs vererek Türkiye'de eğitim almasını sağlamakta olup daha sonra ülkelerine döndüklerinde Türkiye lehine bir kamuoyu oluşturmasını hedeflemektedir. Ayrıca eğitim dönemi içinde ve yaz tatillerinde düzenlenen etkinliklerle uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel hayata katılması teşvik edilmektedir.

Türkiye'ye YTB bursları ile gelen uluslararası öğrencilerin Türkiye algılarını saptamaya yönelik yürütülen bu çalışma kapsamında Asya, Afrika, Balkanlar ve Avrupa'dan gelen 48 uluslararası öğrenci ile bireysel ve yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Söz konusu öğrencilere Türkiye'yi neden tercih ettikleri; Türkiye'deki eğitim kalitesinden memnun olup olmadıkları; YTB'yi tanıyıp tanımadıkları ve son olarak ülkelerine döndüklerinde Türkiye'yi nasıl anlatacakları konusunda sorular yöneltilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular öğrencilerin genel durumu, bölgesel analizi ve Türkiye algısı başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu şekilde kategorize etmenin temel amacı uluslararası öğrencilerin bölgesel benzerlik ve farklılıklarının ortaya koyulmasını sağlamaktır.

Türkiye'ye gelen YTB burslusu uluslararası öğrencilerin genellikle orta gelirli ailelerden geldikleri göze çarpmaktadır. Bu öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerindeki ana etmenler ise Türkiye'nin kendi ülkelerinden daha iyi eğitim olanaklarına sahip olması; Türkiye'nin kendi ülkelerinden daha gelişmiş bir ülke olması; Türkiye'ye duydukları güven ve sempati; kültürel benzerlik ve coğrafi yakınlık, ekonomik gelişmişlik, tarihi ve turistik zenginliği olarak saptanmıştır.

Öte yandan yapılan mülakatlar neticesinde YTB burslusu uluslararası öğrencilerin bir kısmının Türkiye'ye sempati duyarak tercihte bulunduğu, bir kısmının ise bazı çekinceler ile geldiği ancak mevcut durumun beklediği gibi olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Türkiye'yi tanımayan uluslararası öğrencilerin Türkiye hakkındaki algıları genel olarak Ortadoğu devleti olduğu ve muhafazakâr bir toplum olduğu yönündedir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler Türkiye'nin siyasi alanda yaptığı çalışmaların uluslararası öğrencilerin tercihlerini etkilediği yönündedir. Türkiye'nin son yıllarda siyasi alanda görünürlüğünün artması, gelişmiş düzeyinin artması ve ekonomisinin güçlü hale gelmesi gibi unsurlar uluslararası öğrenciler açısından Türkiye'yi yükseköğretimde seçilebilir bir duruma getirmektedir.

Öğrencilerin Türkiye'deki eğitimden genel olarak memnun oldukları ancak yüksek lisans için başka bir ülkeyi tercih etmek istedikleri görülmüştür. Bu durumun oluşmasında akademik kalitenin gelişmiş ülkelere göre daha düşük olması ve başka bir dil öğrenme eğilimi etkili olmuştur. Bu durum Türkiye'nin uluslararası öğretim konusunda hala yeterli düzeye ulaşamadığını göstermektedir.

Öğrenciler YTB'nin vermiş olduğu bursların yetersiz olduğunu belirterek burs miktarının arttırılmasını talep etmektedirler. Burs kapsamında sağlık sigortası gibi işlemlerin yapılması ve seminer programları ile öğrenciler ile ilgilenilmesi hoşnut oldukları durumlar arasında yer alırken burs kapsamında yalnızca gidiş ve dönüş uçak biletlerinin veriliyor olması en büyük sıkıntıları arasında yer almaktadır. Ayrıca YTB'nin kendilerine tahsis ettikleri yurt haricinde şahsi evde kalmak isteyen uluslararası öğrencilerin bu konuda zorluk çektikleri gözlemlenmiştir. Türk vatandaşlarının oldukça misafirperver davrandıklarına vurgu yapmalarına rağmen ev kiralama noktasında karşılaştıkları tavırdan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamında YTB'nin burs verdiği uluslararası öğrenciler ile düzenli bir iletişim kuramadığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler birkaç senedir Türkiye'de olmalarına rağmen YTB yetkilileri ile sadece belirli konular hakkında sınırlı sayıda görüşmelerde bulunmuşlardır. Ayrıca Türkiye'ye gelmeden önce öğrencilerin ülkelerinde YTB burslusu kimse ile karşılaşmadıkları verisine ulaşılmıştır. Türkiye'ye gelmek isteyen uluslararası öğrencilerin kendi imkânları ile Türkiye hakkında bilgi sahibi olmaya çalıştıkları dile getirilmiştir. Bu durum YTB'nin en zayıf olduğu nokta olarak dikkat çekmektedir. YTB'nin mezun ettiği uluslararası öğrencilerin adeta gönüllü elçiler olarak kendi ülkelerinde Türkiye'yi tanıtmaları beklenmektedir. Ancak Türkiye'ye gelmek isteyen uluslararası öğrencilerin bu süreçte mezun öğrenciler ve YTB yetkilileri ile iletişim halinde olamaması YTB'nin ana hedefini sarsıcı niteliktedir.

Türkiye'de eğitim görmekte olan uluslararası öğrenciler Türkiye'de yaşadıkları tecrübeler doğrultusunda ülkelerine döndüklerinde Türkiye'yi iyi bir şekilde temsil edeceklerini belirtmişlerdir. Türkiye'deki insanların sıcakkanlı, yardımsever ve misafirperver olduğunu; Türkiye'nin zengin bir kültüre sahip olduğunu ve Türkiye'nin eğitim konusunda tercih edilebilir olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler “Türkiye tek başına bir dünyadır.”, “Türkiye eğitim için doğru adrestir.” ve “Ülkeme döndüğümde Türkiye'deki insanların sıcakkanlı, misafirperver ve güler yüzlü olduğunu anlatacağım.” gibi ifadeler kullanarak YTB'nin temel amacı konusunda başarılı olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmadan hareketle YTB'nin Türkiye Cumhuriyeti'ni eğitim alanında bir cazibe merkezi haline getirmeyi hedeflediği söylenebilmektedir. Bu hedef doğrultusunda uluslararası öğrencilere burs verilerek Türkiye'de yükseköğretimlerini tamamlamaları sağlanmaktadır. Burs kapsamında verilen burslar, seminerler, sosyal ve kültürel imkânlar, gidiş ve dönüş uçak biletleri ile sağlık sigortası ihtiyaçlar karşılanmaktadır.

Sonuç olarak YTB Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası öğrenci programlarını başarılı bir şekilde yürüttüğü ancak hala bazı noktalarda eksiklikleri olduğu söylenebilmektedir. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de mutlu oldukları

ancak başka bir ülkeye gitme imkânları olsaydı Türkiye'ye nazaran daha gelişmiş bir ülkeyi tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Bu durum göstermektedir ki YTB bursları uluslararası öğrencilerin tercihlerini olumlu yönde etkilemekle birlikte yetersiz kalmaktadır. Ancak Türkiye'nin ikinci tercih olarak görülmemesi için burs içeriğinde değişiklikler yapılmalıdır. Öğrencilerin burs kapsamında en çok muzdarip olduğu konu yalnızca gidiş ve dönüş uçak biletlerinin temin edilmesidir. Ayrıca eğitim kalitesi ve dili noktasında da burs programları geliştirilmelidir. Türkiye'ye geldikten sonra uluslararası öğrencilere bölüm ve üniversite değiştirme haklarının sunulması burs kapsamında değişikliği istenilen hususlardan bazılarıdır. YTB'nin uzun vadeli bir hedefi olan Türkiye Bursları kapsamında YTB yetkililerinin veya mezun uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmek isteyen bursiyerler ile temas kuramaması YTB'nin bu konudaki eksikliğini göstermektedir. Bu programların sürdürülebilirliği için öncelikle YTB, ülkelerine dönen mezun uluslararası öğrenciler aracılığıyla Türkiye'yi tanıtarak Türkiye Bursları'na teşvik etmelidir. Ayrıca Türkiye'de uluslararası öğrencilerin olduğu her ilde ofis açılarak uluslararası öğrencilerle ilgilenilmeli ve ülkelerinde bulunan mezun öğrencilerle iletişimi sağlanmalıdır. Bir başka deyişle Türkiye'nin coğrafi konumu ve imkânları doğru şekillerde kullanılarak etkin politikalar üretilmelidir. Böylelikle uluslararası öğrenci konusunda belirlenen amaçlara daha kolay ulaşılabilecektir.

KAYNAKÇA

Açıklan, A. Demirel, Ö. ve Önsoy R.(1996). *Türkiye’de Yükseköğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Sorunları*, Pagem Yayınları, Ankara.

Akçadağ. E. (2012). *Türk Kamu Diplomasisi ve Fransız Kamuoyu*, BİLGESAM.

Akgün, B. (2009). “Türk Dış Politikası ve Uluslararası Örgütler”, *Akademik Ortadoğu*, C: 3, No: 2.

Akçay, N. C. (2014). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa’nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

Alegöz H. İ. (2013). Uluslararası İlişkilerde İnsani Diplomasinin Rolü: Türkiye-Somali Örneği, *T.C. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Arı, T. (2005). “ABD’de Lobiciliğin Dış Politikaya Etkisi ve Türk Lobisi”, *Avrasya Dosyası*, C: 11, No: 2.

Arı, T. (2006). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkilere Giriş*, Marmara Kitap Merkezi, İstanbul.

Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*, Kalkedon Yayınları, İstanbul.

Aydemir, E. (2018). *Kamu Diplomasisi*, Kalkedon Yayınları, İstanbul.

Bachrach, P., Baratz, M. S. (1962). *Two Faces of Power. The American Political Science Review*, C: 56, No: 4, 947-952.

Beşirli, H. (2011). *Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmeye Gelen Yabancı Uyruklu Öğrenciler Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma*, Ekinoks Yayınları, Ankara.

Bozdağ, Ç. (2015). *Diaspora'dan Türkiye'ye Bakış: Almanya'daki Türklerin Medya Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*, Global Media Journal TR Edition, C: 6, No: 11.

Büyükgöze, H. (2016). "Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin 'Yumuşak Güç' Bağlamında İncelenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 6, No: 1, 41-49.

Ceyhan, A. İ. (2018), *Siyasal İletişimde Kamu Diplomasisi*, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Charles W. and Brian R. (2004). *Public Diplomacy*, Pittsburgh, RAND Corporation, 3.

Çatal, B. (2015). *Küresel Diplomasi: Prexenos'tan Dijital Diplomasiye*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), Konya.

Çamır, M. (2009). *Yumuşak Güç Kavramı ve Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç* (Yüksek Lisans Tezi). Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.

Çavuş, T. (2012). "Dış Politika'da Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, No: 2.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası* Yükseköğretim Kurulu Yayınları, 2. Baskı, Eskişehir.

Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power, *Behavioral Sciences*, C: 2, No: 3, 201-215.

Daldal, A. (2014). Power and Ideology in Michel Foucault and Antonio Gramsci: A Comparative Analysis. *Review of History and Political Science*, C: 2, No:2, 149-167.

Dedeoğlu, B. “Kamu Diplomasisi-Resmi Diplomasi İlişkisini Yeniden Düşünmek”, *Star Gazetesi*, 30 Kasım 2016.

Doğan, E. (2012). *Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtlar Üzerine Kamu Diplomasisi* (Ed: Abdullah Özkan-Tuğçe Ersoy Öztürk), Tasam Yayınları, İstanbul.

Domenach J. M. (1961). *Siyasi Propaganda*, çev. Cevdet Perin, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Ekşi, M. (2014). Türkiye’de Kamu Diplomasisi: Ortaya Çıkışı, Kurumsal İnşa Süreci Ve Uygulanışı (2002-2013), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara.

Ekşi, M. (2017). “Türkiye’nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C: 17, No: 1.

Emen B. (2013). Türkiye’nin Avrupa Birliği’nde Yürüttüğü Kamu Diplomasisi: Fransa Ve İspanya Örneği T.C. Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Farnel, F. J. (1994). *Lobicilik Müdahale Stratejileri ve Teknikleri*, Les Editions d’Organisation.

Gündüz, O. (2012). Uluslararası Burslu Öğrencilerin Türkiye’de Eğitim Görme Beklentileri ve Kariyer Hedefleri, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara.

Hale, W. (2003). *Türk Dış Politikası 1774-2000*, Mozaik Yayınları, İstanbul.

İnan, E. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksenini*, (Ed: Abdullah Özkan-Tuççe Ersoy Öztürk), Tasam Yayınları, İstanbul.

Kalın, İ., “Türkiye’nin İnce Gücü”, *Sabah Gazetesi*, 23 Ocak 2010.

Kalın, İ., “Kamu Diplomasisi için Mola”, *Sabah Gazetesi*, 27 Mart 2010.

Kalın, İ. (2012). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, (Ed: Abdullah Özkan-Tuççe Ersoy Öztürk), Tasam Yayınları, İstanbul.

Karadağ, H. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Karagöz, S. (2016). Stratejik İletişim Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi ve Medyanın Rolü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Karagül, S. (2013). “Türkiye’nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: TİKA”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, C: 8, No: 1, 79-102.

Kardaş, T. ve Erdağ, R. (2012). “Bir Dış Politika Aracı Olarak TİKA”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1.

Kavak, Y. ve Başkan, G.A. (2001). Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika Uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, No: 20, 92-103, Ankara.

Kaya, S. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 63 No: 3, 83-111, Ankara.

Kissenger H. (2000). *Diplomasi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

Knight, J. (2005). *Higher Education in Turmoil*, Sense Publishers, Rotterdam.

Köksoy, E. (2014). “Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme”, *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı: 22.

Mahçupyan, E. “Yumuşaklık’ Türkiye’nin Değeri Olmalı”, *Karar Gazetesi*, 17 Nisan 2016.

Müderrişoğlu, O. “Mesihyanik Terör ve Kamu Diplomasisi”, *Sabah Gazetesi*, 18 Ağustos 2016

Nicolson, H. (1970), *Diplomasi*, Altın Kitaplar, İstanbul.

Nye, J. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Nye, J. (2008). Public Diplomacy and Soft Power, *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, C: 616, 94-109

Nye, J. (2016). *Yumuşak Güç*, BB101, Ankara.

Oktay, E. (2012). “NATO’nun Dönüşümü ve Kamu Diplomasisi’nin Artan Rolü”, *Uluslararası İlişkiler*, C:9, No: 34, 125-149.

Özbaş, O. (2011). *STK’ların Karar Alıcıları Etkileme Aracı Olarak Lobcilik Faaliyetleri*, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Lobcilik Raporu.

Özkan, A. (2013). *Ülke Markası İnşasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkânları*, Avrupa Sosyal Bilimler Araştırma Konferansı Bildirisi, İstanbul.

Özkan, A. (2015). “21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkânları”, *TASAM Stratejik Rapor*, No: 70.

Özoğlu, M.; Gür, B. S. ve Çoşkun, İ. (2012). “Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler”, SETA Yayınları, Ankara.

Polat, C. (2012). Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerle İlgili Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetimsel ve Örgütsel Analizi, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara.

Powers, Bruce R. ve McLuhan M. (2015). *Global Köy*, Scala Yayıncılık.

Sanberk Ö. ve Altınay H. “Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç”, *Sabah Gazetesi*, 8 Ocak 2008.

Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Şahin, M. ve Çevik, B.S. (2015). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Şengül, R. (2007). “Henry Fayol’un Yönetim Düşüncesi Üzerine Notlar”, *Yönetim ve Ekonomi*, C: 14 No: 2, 257-273, Manisa.

Serçe, Y. “Kamu Diplomasisi”, *Milat Gazetesi*, 27.10.2016.

Tanrıverdi, B. “Akıllı Güç&Smart Power”, *Yeni Söz Gazetesi*, 14 Eylül 2015.

Wolf, C. ve Rosen, B. (2004). *Public Diplomacy*, RAND Corporation, Pittsburgh.

Yağmurlu A. (2007). “Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi”, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, Ankara.

Yaldız, F. (2013). “Diaspora Kavramı, Tarihçe, Gelişme ve Tartışmalar”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 289-318.

Yıldırım, G. (2015). “Kültürel Diplomasi Ekseninde” *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul.

Yılmaz, A. N. Ve Kılıçoğlu G. (2018). *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika*, ALFA Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, S. (2011). “Yumuşak Güç ve Evrimi”, *Turan Stratejik Araştırmalar*, C: 3, No:1, 31-36.

Yılmaz, T. (2009). *Türkiye'nin Kullanamadığı Stratejik Güç; Lobcilik*, TASAM.

AFAD (Çevrimiçi)

<https://www.afad.gov.tr/tr/2211/AFAD-Hakkinda>, 21 Mayıs 2019.

Avar, Y. *Devletlerarası İlişkilerin Gelişimi ve Diplomasi Tarihi* (Çevrimiçi)

<http://www.tuicakademi.org/devletlerarası-iliskilerin-gelisimi-diplomasi-tarihi>, 20 Mayıs 2019.

Bakan Ömer Çelik Büyükelçilere Kültürel Diplomasi'nin Önemi Anlattı, (Çevrimiçi)

<http://basin.kultur.gov.tr/TR,122270/bakan-omer-celik-buyukelcilere-kulturel-diplomasinin-on-.html>, 7 Ocak 2018.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (Çevrimiçi)

<https://www.iletisim.gov.tr/turkce/vizyon-misyon>, 21 Mayıs 2019

Güneş, N., *Diplomasi Nedir? Kökeni ve Tarihsel Gelişimi* (Çevrimiçi)

<https://www.ilimvemedeniyyet.com/diplomasi-nedir-kokeni-ve-tarihsel-gelisimi.html>, 29 Mart 2019

Hotcourses TURKEY (Çevrimiçi)

<https://www.hotcourses-turkey.com>, 14 Ekim 2019

Kızılay (Çevrimiçi)

<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>, 21 Mayıs 2019

Küçükcan, T., *Yumuşak Güç Unsurları ve Türkiye Algısı*, (Çevrimiçi)

<http://www.eurovizyon.co.uk/yumusak-guc-unsurlari-ve-turkiye-algisi-makale,6390.html>, 1 Ağustos 2019

Özer, Y., *İlle De Power; Hard, Soft ve Smart Power*, (Çevrimiçi)

<http://www.dunya.com/kose-yazisi/ille-de-power-hard-soft-ve-smart-power/27128>,
8 Ocak 2018.

TİKA (Çevrimiçi)

<http://www.tika.gov.tr>, 26 Mayıs 2019

UNESCO (Çevrimiçi)

<http://uis.unesco.org/en/glossary-term/international-or-internationally-mobile-students>, 28 Haziran 2019

YTB (Çevrimiçi)

<https://www.ytb.gov.tr/>, 2 Ocak 2019

EKLER LİSTESİ

EK 1: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Öğrenim Gören YTB Bursluslu Uluslararası Öğrencilerin Listesi

İKTİSAT	İŞLETME	SİYASET BİLİMİ ve KAMU YÖNETİMİ	ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Endonezya	Kırgızistan	Afganistan (2)	Özbekistan (2)
Arnavutluk	Afganistan (2)	Gine-Bissau	Türkmenistan (3)
Moğolistan	Sudan	Madagaskar	Çad
Yemen	Kamerun	Arnavutluk	Gine-Bissau
Ukrayna	Kazakistan	Bangladeş	Yunanistan
Karadağ	Ukrayna (2)	Azerbaycan	Kazakistan
Mali (2)	Bangladeş (2)	KKTC	Azerbaycan
Tanzanya	Makedonya	Çin Halk	Endonezya
Gine-Bissau	Bulgaristan	Cumhuriyeti	Bulgaristan
Afganistan (2)	Tayland		Güney Sudan
Türkmenistan	Vietnam		Cumhuriyeti (2)
D. Kongo	Irak		Tacikistan
Cumhuriyeti			Kosova
Fildişi Sahili			Tayland
			Yemen (2)
			Mısır
			Malawi
			Myanmar
			Rusya Federasyonu
			Orta Afrika
			Cumhuriyeti
			Nijer Cumhuriyeti
			Filistin
			Burundi
			Haiti

EK 2:YTB Burslusu Uluslararası Öğrenciler ile Mülakat Soruları

Bu çalışma Osmangazi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi Hilal Delikkulak Sak tarafından Doç. Dr. Rukiye Tinas danışmanlığında “Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği” adlı tezi kapsamında yapılmaktadır.

1. Yaşınız nedir?
2. Hangi ülkeden geliyorsunuz?
3. Ailenizin gelir durumu nedir?
4. Ailenizdeki kardeş sayısı nedir?
5. Türkiye’ye ne zaman geldiniz?
6. Hangi seviyede eğitim görmektesiniz? (Lisans/Yüksek Lisans/Doktora)
7. Hangi bölümde eğitim görmektesiniz?
8. Geldiğiniz ülkede eğitim nasıl?
9. Geldiğiniz ülkede herhangi bir eğitim başarınız var mıdır? (Varsa belirtiniz)
10. Eğitiminiz için neden Türkiye’yi tercih ettiniz?
11. Türkiye’deki aldığınız eğitimden memnun musunuz?
12. Türkiye’deki/Üniversitenizdeki sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanabiliyor musunuz?
13. Bursların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
14. Burs programı kapsamında rahatsız olduğunuz bir durum var mıdır?
15. Burs programında en çok hoşunuza giden durum nedir?
16. İmkânınız olsaydı size verilen burs programında neyi değiştirmek isterdiniz?
17. “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı” kurumunu tanıyor musunuz?
18. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı sizinle iletişime geçti mi? (İletişime geçtiyse kaç kere görüştüğünüzü ve hangi konularla ilgili konuştuğunuzu lütfen belirtin.)

19. YTB burslusu olarak Türkiye eğitim görmüş ülkenizin kamu kurumlarında çalışan birini tanıyor musunuz? (Tanıyorsanız hangi faaliyetlerde bulunduğunu belirtin.)
20. Türkiye’de mutlu musunuz?
21. Türkiye’ye gelmeden önce Türkiye hakkında ne düşünüyordunuz, şimdi ne düşünüyorsunuz?
22. Farklı bir ülkeye gitme imkânınız olsa yine de Türkiye’yi tercih eder miydiniz?
23. Eğitim-öğretim hayatınızdan sonra ne yapmayı hedefliyorsunuz?
24. Türkiye’de kalmayı düşünüyor musunuz?
25. Ülkenize döndüğünüzde Türkiye’yi nasıl anlatırsınız?

EK 3: YTB’de Çalışan Bir Yetkili ile Mülakat Soruları

- 1) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın kuruluş hikâyesi nedir?
- 2) Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın rolü nedir?
- 3) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ‘Diaspora’ kavramını kullanmaktadır. Bu kavrama hangi anlamı yüklemektedir? Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın ‘Diaspora’ tanımı nedir? Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bir diaspora diplomasisi kurumu mudur?
- 4) Uluslararası öğrencilerin Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir rolü var mıdır?
- 5) Uluslararası öğrencilerin kamu diplomasisi faaliyetlerindeki yeri ve önemi nedir?
- 6)Uluslararası öğrencilere verilen bursların kapsamı nedir?
- 7) Uluslararası öğrencilere burs verme şartları nelerdir; hangi kriterlere dikkat ediliyor?
- 8) Hangi ülkelerden öğrencilere burs verilmektedir?
- 9) Uluslararası öğrenciler hangi alanlarda eğitim almaktadır?
- 10) Uluslararası öğrenciler hangi üniversitelerde eğitim görmektedir? (özel/vakıf üniversitesi/devlet üniversitesi)
- 11) Mezun uluslararası öğrenciler ile irtibat kuruluyor mu?
- 12) Mezun uluslararası öğrencilerin Türkiye’de iş bulması sağlanıyor mu? Sağlanıyorsa hangi öğrenciler tercih ediliyor?

EK 4: YTB’de Çalışan Bir Yetkili ile Mülakat

Hilal Delikkulak Sak: Merhaba, ben Hilal Delikkulak Sak. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans öğrencisiyim. Tezimde Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nı yani kurumunuzu incelemekteyim. Kurumun resmi internet sitesi üzerinden bir içerik analizi yaptım ancak kurumla ilgili doğrudan bilgiye ulaşmak amacıyla sizinle bir röportaj gerçekleştireceğiz.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın kuruluş hikâyesi nedir?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2010 yılında kuruluyor. Çünkü bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti de yeni bir döneme giriyor. 2000’lerin uluslararası düzenine ayak uydurmaya çalışıyor. Yeni vizyonlar ediniyor. Bütün bunlar da Türkiye’nin uluslararası ilişkilerine yansıyor. Aslında Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zamanlardan itibaren yani 1920’lerden itibaren Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi bir kurumu hayata geçirme düşüncesi hep var. Çünkü yeni devletin sınırları dışında kalmış vatandaşlar var. Bunu 10 yıllık kalkınma planlarında görebiliriz. Bu kalkınma planlarında yurtdışındaki vatandaşların mevcudiyetiyle ilgili planları var. Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için aynı zamanda zaman ve zemine de ihtiyaç var. O zamanın şartlarında yurtdışındaki vatandaşlarla iletişim kurmak sadece bir düşünce aşamasında kalıyor. Sonrasında 1980’lere gelindiğinde Türkiye’nin bu konuyla ilgili yukarı doğru kıvrılan bir çizgisi var. Nihayetinde 2000’li yıllarda bir dönüşüm geçiriyor ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kuruluyor.

Hilal Delikkulak Sak: Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın rolü nedir?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Dünyada Tüm önde gelen devletler diasporalarıyla ilgili faaliyetler yapmaya başlamışlardır. Biz de bu konuda dünyayı yakalamak istiyoruz. Ayrıca yasalarımızda Yurtdışındaki vatandaşlarla ilgili görev ve sorumluluklar yer almakta. Yani bizim yurtdışındaki vatandaşlara karşı zaten yasalardan kaynaklanan bir sorumluluğumuz da var. Yurtdışındaki vatandaşlarla

ilgilenmek bir nevi devletin prestiji anlamına geliyor. Elbette yurtdışında yaşayan vatandaşların ekonomik anlamda getirisi var. Mesela 190'larda Türkiye'nin büyük bir cari açığı var ve 'gurbetçi'lerin getirdiği/gönderdiği sermaye ile bu cari açık kapatılıyor. Burada 'gurbetçi' ifadesini kullandım ama biz bu ifadeyi tercih etmiyoruz, kullanmıyoruz. O zamanlara atıfta bulunmak için 'gurbetçi' ifadesini kullandım. Biz diaspora diyoruz; vatandaşımız diyoruz. Öte yandan yurtdışındaki vatandaşlarımız uluslar arası bir vizyon sağlıyor. İlgili devlet ile yani buldukları/kaldıkları devletler ile Türkiye Cumhuriyeti arasında önemli münasebetlere vasıta oluyor. Avrupa'da yaklaşık 5 milyon vatandaşımız var. Özellikle Almanya'da çok fazla vatandaşımız var. Ve diğer AB ülkelerinde bulunan vatandaşlarımız var. Bu vatandaşlarımız, yaşadıkları ülkelerle aramızda daha farklı ve daha samimi ilişkiler kurmamıza vesile oluyorlar. Yurtdışındaki vatandaşlarına sahip çıkmak, onlarla sürekli iletişim halinde olmak bir itibar meselesidir. Biz yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızı yurtiçinde yaşayanlardan ayırmıyoruz. Yurtdışında yaşayan vatandaşlar aynı yurtiçinde yaşayanlar gibidir; aynı sorumluluklar onlar için de geçerlidir. Tabi ki burada bir ayırım söz konusudur. Yurtdışında yaşayan vatandaşlar, yaşadıkları ülkenin de yasalarına tabidir. Biz bunu da göz önünde bulundurarak hareket ediyoruz. Yani uluslararası hukuk çerçevesinde kendi vatandaşlarımıza karşı görev ve sorumluluklarımızı yerine getiriyoruz.

Hilal Delikkulak Sak: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 'Diaspora' kavramını kullanmaktadır. Bu kavrama hangi anlamı yüklemektedir? Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın 'Diaspora' tanımı nedir? Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bir diaspora diplomasisi kurumu mudur?

YTB'de Çalışan Bir Yetkili: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kesinlikle bir diaspora diplomasisi kurumudur. Bu püf noktadır. Bize yurtiçinde diyorlar ki uluslararası öğrencilerle ilgileniyorsunuz, bunun yurtdışı vatandaşlarla ne ilgisi var? Veyahut "Yurtdışı vatandaşlara yönelik faaliyetleriniz var, uluslararası öğrenciler bu işin neresinde?" gibi sorular gelebiliyor. Şunu anlamamız lazım. diasporaların yalnızca vatandaşlarla sınırlı olduğu zamanlar geride kaldı. Diasporanın temel tanımı nedir? Anavatanından kopmuş, başka bir yerde yaşamaya başlamış topluluk demektir. Türk Dil Kurumu'nun diaspora tanımı ise şudur: Kopuntu. Bu kelimenin anlamı Antik Yunan'a kadar dayanır. Tarih boyunca kullanılmıştır.

Şimdi ise daha geniş bir perspektiften kullanılmaya başlamıştır. Bizim ülkemiz içinse bu kelimenin pejoratif bir anlamı vardır. Yahudi diasporası ve Ermeni diasporası bizim ülkemiz açısından bu kelimeye karşı olumsuz bir hafıza oluşturmuştur. Oysa diaspora kelimesi sadece bu topluluklar için kullanılmamaktadır; uluslararası geçerliliğe sahiptir. Bizim de kurum olarak bu kavramı kullanma irademiz var. Biz diyoruz ki bu kavram sadece Yahudiler ve Ermeniler ile sınırlı kalmasın. Önde gelen devletlerin kullandığı şekilde daha geniş anlamda bu kelimeyi ele alalım ve kullanalım. Diaspora geniş bir alana sahiptir ve çok fazla konuyu içine almaktadır. Bu kelimenin anlamı evrim geçirmiştir. Az önce diğer ülkeler için de diasporanın geniş bir anlama tekabül ettiğini söyledik. Mesela Rusya'nın diaspora politikası, Sovyet Rusya'nın egemenliği altında kalmış ve Sovyet Rusya'nın yıkılmasıyla bağımsızlığını ilan etmiş devletleri de kapsamaktadır. İşte diaspora kelimesi böyle geniş bir anlam değişikliğine uğradı. Türkiye Cumhuriyeti de artık geniş bir pencereden dış politikasına bakıyor. Çünkü bunu diğer ülkeler çoktan yapmaya başladı bile. Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası gelişmiştir ve bu bağlamda yeni politikalar üretmiştir; yeni faaliyet alanları açmıştır. Türkiye'nin diaspora tanımına ve politikalarına bakacak olursak ana direk yurtdışında yaşayan vatandaşlardır. Ancak kültürel anlamda bağ kurduğu ülkeler veya topluluklar -bu tarihsel bakımdan olabilir; dilsel veya dinsel bakımından bağ kurulan ülkeler veya topluluklar olabilir- diaspora çatısı altında toplanmaktadır. Yani onlar da kültürel diaspora olarak kabul edilmektedir. Mesela Kosova'da yaşayan Türkler ile bizzat Türk oldukları için bağ kuruyoruz. Ancak Boşnaklar Türk değildir. Ama Boşnaklarla da tarihsel süreç içerisinde ayrılamayacak hale gelmişizdir. Ve biz Boşnakları da kendi açımızdan bir diaspora olarak kabul etmekteyiz. Diasporanın ilk tanımı vatandaş diasporası üzerine kuruludur. Sonra bu tanım genişlemiştir. Biz de Türkiye'nin diaspora tanımı ve politikasını geniş diaspora anlamı üzerinden yapıyoruz. Öncelikle bir vatandaş diasporası var diyoruz ve vatandaş olmalarından kaynaklanan sorumluluklarımızı yerine getiriyoruz. Sonra kültür diasporasının varlığını kabul ediyoruz. Bu kültür diasporası, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayıp çevre ülkelerde yaşayan ve tarihsel, dinsel veya dilsel açıdan bağ kurulmuş topluluklardan oluşuyor. Bu, daha geniş bir diaspora tanımı içinde yer alıyor. Yine Boşnaklar üzerinden örnek verecek olursak; iki eşit ve egemen devlet olarak Türkiye Cumhuriyeti dış politikasında hukuki ve dostane ilişkiler yürütmeyi hedeflemektedir. Ancak Boşnaklarla kurulacak

bir ilişki Türk dış politikasının ana hatlarından çok daha fazlasını içerecektir. Daha farklı ve samimi ilişkiler kurulacağı muhakkaktır.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrencilerin Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir rolü var mıdır?

YTB'de Çalışan Bir Yetkili: Bu soruya yine diaspora kelimesine atıfta bulunarak başlayacağım. Az önce ilk olarak vatandaş diasporasından bahsettik. Bu ifadeyi, bir ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı olan topluluğa kullanıyoruz. Kültür diasporasından bahsettik. Bu tanımın içine de tarihsel, dinsel veya dilsel olarak yakınlık kurulmuş topluluklar giriyor dedik. Bir başka diaspora tanımı ise sempati diasporasıdır. İşte bu sempati diasporasının içine uluslararası öğrenciler girmektedir. Bu sempati diasporasını dünyada önde gelen tüm ülkeler kullanıyor. Uluslararası öğrenci programları sempati diasporasının oluşmasında en büyük etkenlerden biridir. Biz de kurum olarak uluslararası öğrenciler ile ilgilenerek faaliyet ve eylem sahamızı genişletmiş oluyoruz. 160 ülkeden öğrenciye burs veriyoruz. Bu öğrenciler ülkelerine döndüklerinde bir kamuoyu oluşturuyorlar. Ayrıca uluslararası öğrencilerin de çoğunlukla kültür diasporasından geldiğini söyleyebiliriz. Zaten kültür diasporası ve sempati diasporası birbirinden ayrı düşünülemez; birbirlerini etkiler ve destekler. Kültür diasporasından gelen uluslararası öğrenciler vasıtasıyla ortak bir kültür ve tarih bilinci oluşturabiliyoruz. Geldikleri ülke ile iki eşit ve egemen ülke olarak ilişki kuruyoruz ve ilişkilerin devamlılığını sağlıyoruz. Uluslararası öğrenciler yazdıkları tezlerde Türkiye'den bahsediyorlar; Türkiye ile ilgili şeyler yazıyorlar. Bu da Türkiye'nin uluslararası akademide görünürlüğünü ve itibarını artırıyor. Uluslararası öğrenciler yazdıkları bu tezlerle uluslararası alanda Türkiye'yi tanıtmış oluyorlar. Türkiye'deki ve kendi ülkelerindeki bilgi seviyelerini artırıyorlar. Ortak çalışmalar yaparak kültür mirasını koruyorlar. Mesela şu anda Afrika'da 54 ülke var. Tüm bu ülkelerden Türkiye'ye akademik çalışmalar için geliyorlar. Balkanlar da öyle yoğun ilgi ve talep var. Bu iki coğrafya birbirine benzer özellik gösteriyor. Neden? Çünkü ikisi de kültür coğrafyası. Ayrıca Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler hem kendi ülkelerinden gelen kişilerle bir araya geliyor hem de başka ülkeden gelenlerle ve etkileşime geçebiliyor. Yani hem bizi hem de birbirlerini tanıyorlar.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrencilerin kamu diplomasisi faaliyetlerindeki yeri ve önemi nedir?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Türkiye Cumhuriyeti uluslararası öğrencilere burs vererek ülkelerinde eğitim almasını sağlıyor; daha sonra ülkelere gittiklerinde Türkiye lehine bir kamuoyu oluşturmasını hedefliyor. Türkiye’de yaptıkları çalışmalar, edindikleri tecrübeler ve hatıraları uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi ülkelerinde ve dünyada olumlu bir şekilde anlamalarına sebep olmaktadır. Yani uluslararası öğrenciler üzerinden bir kamu diplomasisi faaliyeti uygulamaktadır. Uluslararası öğrenciler üzerinden yapılan bu çalışmalar da tabii ki Türkiye’nin vizyonunun genişlemesine yol açıyor. Uluslararası öğrencilere hem ülkemizde eğitim imkânı sağlarken hem de vatandaşı oldukları ülkelerin eğitim kalitesini yükseltiyoruz; eğitim altyapısına destek oluyoruz.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrencilere verilen bursların kapsamı nedir?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Uluslararası öğrencilere ilk olarak 2012 yılında burs vermeye başladık. Bizim verdiğimiz ‘Türkiye Bursları’ndan önce ‘Büyük Öğrenci Projesi’ var; bu proje kapsamında burs veriliyor. Büyük Öğrenci Projesi’nin ‘Türkiye Bursları’ şeklinde dönüştürülmesinde ve revize dilmesinde elbette Türkiye’ye artan bir teveccühten söz edilebilir. Türkiye Bursları kapsamında uluslararası öğrencilere burs verilmekte ve üniversite yerleştirmesi yapılmaktadır. Bunun yanı sıra aylık cep harçlığı; konaklama; genel sağlık sigortası; gidiş-dönüş uçak biletleri gibi hizmetler de bursu kapsamaktadır. Ayrıca akademik danışma servisleri de uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ülkemizde öğrenim gören uluslararası öğrencileri düzenli aralıklarla faaliyetlere çağırıyoruz. Bu faaliyetler kişisel gelişim alanında olabiliyor; onları bir enstrüman çalmaya teşvik ediyoruz; kültürel değerlerimizi tanıttığımız geziler yapıyoruz; konferanslar düzenliyoruz ve kanaat önderleriyle buluşturuyoruz. Onlara sadece bir okul eğitimi vaat etmiyoruz; aynı zamanda sosyal yaşamda da kendilerini geliştirmelerine yardımcı oluyoruz. Böylelikle farklı alanlarda bilgi birikimlerini arttırıyoruz. Yani hiçbir öğrencimi bizden habersiz değil; biz de onlardan habersiz değiliz. Her türlü imkânı sunmaya çalışıyoruz. Tabiri caizse onlara Türkiye’yi yaşatıyoruz.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrencilere burs verme şartları nelerdir; hangi kriterlere dikkat ediliyor?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Öncelikle başarı durumu inceleniyor. Dersleri inceleniyor. Kendi alanında ve sosyal alanlarda yetiştirebilmek için işbirliği

yapılıyor. Yani ilgi alanları, yetenekleri ve başarı durumuna göre bir yerleştirme yapılıyor. Bir öğrencinin lisans için yüzde 70 ve lisansüstü eğitimi için yüzde 75 sınırını aşmasını bekliyoruz. Ayrıca yaş kriteri var. Lisans için 21 yaş altı ve lisansüstü eğitimi için 30 yaş altı öğrencileri kabul ediyoruz. Bazen çok yoğun talep olabiliyor. Bu durumlarda özellikle ülke birincileri, eyalet birincileri, şehir birincileri, okul birincileri tercih ediliyor.

Hilal Delikkulak Sak: Hangi ülkelerden öğrencilere burs verilmektedir?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: 160 ülkeden öğrenciye burs veriyoruz. Genel olarak gelen öğrencilerin profili ise şu şekilde: Kültür coğrafyasından, Balkanlardan, Orta Asya, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden öğrenciler geliyor. Her zaman bunlarla sınırlı olmuyor. Kolombiya geçmişte 400’e yakın öğrencisini göndermek istedi. Mesela Afrika’dan çok öğrenci başvuruyor. Çünkü onlarla Osmanlı döneminden itibaren kurduğumuz bir bağ var. Bu bağ bugün devam ediyor ve yaptığımız bir projeye talep artıyor. Sahra altı Afrika’ya da son zamanlarda yardımlarla ulaşıyoruz ve o bölgede kendimizi tanıtıyoruz. Böylelikle ilişkiler artıyor ve bize sempati besliyorlar. Her yıl kontenjanımız 5000 civarında oluyor. Kendi imkânlarıyla gelen uluslararası öğrenciler de var; onlarla YÖK ilgileniyor. Türkiye Burslusı öğrenci sayısı şu an 17.000. Buna AB Ortak Projesi kapsamında öğrenim gören Suriyeli öğrencileri de eklersek sayı 21.000 oluyor. Türkiye’de şu anda toplam uluslararası öğrenci sayısı ise neredeyse 140.000 diyebiliriz. Nihai olarak şunu söyleyebiliriz ki uluslararası öğrenciler bakımında Türkiye, bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrenciler hangi alanlarda eğitim almaktadır?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Her alanda eğitim alıyorlar. İlgileri ve başarı durumlarına göre, kendi tercihlerinden biri olan bir alana yerleşiyorlar.

Hilal Delikkulak Sak: Uluslararası öğrenciler hangi üniversitelerde eğitim görmektedir? (özel/vakıf üniversitesi/devlet üniversitesi)

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Her üçü de var. Üniversiteler bize kontenjan ayırıyor. Kendileri uluslararası öğrenci talep ediyor. Çünkü uluslararası öğrencilerle Türkiye akademisinin uluslararasılaşması sağlanıyor. Ayrıca uluslararası öğrencilerle üniversitelerin uluslararası kapasiteleri artıyor. Bize de YÖK’ten kontenjan geliyor.

Tıp ve mühendislik için daha az kontenjan veriliyor. Öğrencilerin başarı durumlarına göre de İzmir, İstanbul ve Ankara başta olmak üzere üniversitelere yerleştiriliyorlar.

Hilal Delikkulak Sak: Mezun uluslararası öğrenciler ile irtibat kuruluyor mu?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Elbette. Uluslararası öğrencilere mezun olurken bir mezuniyet töreni düzenliyoruz. Bu tören onlar için teşvik edici oluyor. Türkiye tarafından sahiplenildiğini ve önemsendiğini hissediyorlar. Türkiye Bursları veri tabanı oluşturduk. Bu veri tabanı sayesinde mezunlarımızla iletişim halindeyiz. Türkiye Mezunları Dernekleri kurulmaya başlandı; şu an için 22 ülke de faaliyet göstermektedir. Sayılarını çok kısa sürede arttırmayı hedefliyoruz. Bu derneklerde Türkiye Burslusu öğrenciler gönüllü olarak bir araya geliyor. Mesela Sudan’da ki mezun derneğinin açılışına Sudan Cumhurbaşkanı katıldı. Emine Erdoğan da oradaydı. Bunlar önemli şeyler. Ayrıca uluslararası öğrenciler bize proje sunabilirler ve iş adamları için iyi bir insan kaynağı havuzu oluyorlar. Bizim amacımızı kendi aralarında birlik olmalarını sağlamak ve bir kimlik oluşturmak. Şimdiye kadar 150bin Türkiye burslusu mezunu var. Bu sayı 1960’lardan itibaren oluşmuştur. Türkiye mezun uluslararası öğrencilerle devamlı temas halindedir çünkü dış misyonları için önemlidir. Karşılıklı menfaatlerini uluslararası öğrenciler üzerinden gerçekleştirmek istemektedir. Uluslararası öğrencilerin vasıtasıyla ortak faaliyet havuzu oluşturmak istemektedir. Uluslararası öğrencilerle iletişim halinde kalmak zorunda çünkü Türkiye’yi ve Türkçeyi unutmalarını istemiyor. Özel günlerde büyükelçiliklerde bir araya geliyorlar. Daimi öğrencilerin kariyer planlamasına yardımcı olunuyor. Uluslararası öğrencilerle iletişimin hala devam etmesi Türkiye için bir kamu diplomasisi gücü oluşturuyor.

Hilal Delikkulak Sak: Mezun uluslararası öğrencilerin Türkiye’de iş bulması sağlanıyor mu? Sağlanıyorsa hangi öğrenciler tercih ediliyor?

YTB’de Çalışan Bir Yetkili: Kesinlikle uluslararası öğrencilerin Türkiye’de istihdamı söz konusu değildir. Türkiye’nin uluslararası öğrencilere burs verme sebebi, öğrencileri ülkelerine döndüklerinde Türkiye’nin çıkarları doğrultusunda hareket etmesidir. Ayrıca daha önce de belirttiğimiz gibi kendi ülkelerinde Türkiye lehine bir kamuoyu oluşturmaları amaçlanmaktadır. Biz burada burs vererek onlara Türkiye’de bir iş olanağı sunmuyoruz. İstiyoruz ki kendi ülkelerine gitsinler, kendi ülkelerinin diplomatı olarak Türkiye’ye gelsinler. Ya da kendi ülkelerindeki bir şirket

vasıtasıyla Türkiye'ye gelsinler. Bu durum bizi daha çok mutlu eder. Çünkü verdiğimiz burs amacına ulaşmış olur. Kendi ülkelerine giderek her iki ülke arasında ilişki kursunlar. Bunun örnekleri de zaten mevcut.

Hilal Delikkulak Sak: Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

YTB'de Çalışan Bir Yetkili: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 9 yıllık bir kurum. Bir diaspora kurumu. Diasporayı geniş anlamda kullanıyor. Güncel haliyle kullanıyor. Zaten Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağları bunu gerektiriyor. Diasporayı olumsuz anlamının dışında kullanmak gerekli. Öte taraftan uluslararası öğrenciler üzerinden genç nüfusu ülkemize çekiyoruz. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın haklarını koruyoruz. Çevre ülkelerle bağ kuruyoruz. Çünkü insana yapılan yatırım en değerli yatırımdır. Dünyanın içinde bulunduğu çetin durumda insancıl yaklaşıma ihtiyaç var. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı uluslararası hukuk ve kazan-kazan çerçevesinde kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamaktadır; diasporalarına sahip çıkmaktadır. Karşı taraftaki devletle direk iletişim kurmakta ve rızasını almaktadır. Kamu diplomasisi, Türkiye açısından olumlu bir algı yaratıyor. Biz bu kurumla bunu yapmaya çalışıyoruz yani kamu diplomasisi uyguluyoruz. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ortak hareket ediyoruz. Onların buluşma ve kesişim noktası oluyoruz. Organizasyonları yapıyoruz. Nye, yumuşak gücü insanların fikirlerini değiştirmek olarak tanımlıyor. Kamu diplomasisi ve diaspora kesin çizgilerle ayrılamaz. İki de yumuşak gücün bir unsuru. Ve biz Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanıyoruz.

Hilal Delikkulak Sak: Teşekkür ederim, iyi çalışmalar.

YTB'de Çalışan Bir Yetkili: Ben de teşekkür ederim.

